

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Majetková práva manželů

Property rights of husbands

Konzultant: Prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Tomáš Hoza

Duben 2010

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

Úvod

Soubor speciálních právních norem upravujících majetkové vztahy mezi manžely samotnými i mezi manželem na straně jedné a třetími osobami na straně druhé se nazývají manželským právem majetkovým.¹ Právní normy manželského práva majetkového jako *lex specialis* modifikují řadu obecných úprav vlastnického a závazkového práva v občanském zákoníku. Tyto právní normy však dopadají i na právní vztahy realizující se na prvý pohled mimo tuto oblast práva a již samotná existence manželství ovlivňuje i široké spektrum nejen majetkových vztahů v různých oblastech práva, a to především dle zvoleného majetkového uspořádání mezi manžely. Ve většině každodenních jednání si však manželé právní aspekty vzájemných majetkových vztahů vůbec neuvědomují a svému jednání nepřikládají obvykle právní význam.²

Právní úprava majetkových vztahů mezi manžely je zakotvena v občanském zákoníku, který majetkové společenství manželů nazývá společným jměním manželů - dále jen SJM (§ 143 a následující občanského zákoníku, dále jen OZ). Z občansko právní oblasti pak dopadají na vzájemné majetkové vztahy manželů i úpravy společného nájmu bytu (§ 703 a následující OZ) a dědění (§ 473 OZ). Existence manželství má právní význam i pro domněnku otcovství (§ 51 a následující zákona o rodině, dále jen ZR), vyživovací povinnost (§ 91 ZR), posuzování manžela jako osoby blízké (§ 116 OZ) či na stavění běhu promlčecí lhůty u práv mezi manžely (§ 114 OZ). Kromě soukromého práva se uzavření manželství projeví i v oblasti veřejnoprávní (daně, konkurz, či možnost trestního stíhání manžela poškozeného jen s jeho souhlasem).³ Tím se otázka existence manželství a zvoleného majetkoprávního režimu mezi manžely stává často základní otázkou při posuzování širokého rozsahu právních problémů z mnoha oborů.

---

¹ Radvanová, S. Zuklínová, M. Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva. Praha : C. H. Beck, 1999, s. 45

² Dvořák, J. zamyšlení nad právní úpravou společného jmění manželů. Soudní rozhledy, 2007, č. 12

³ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI, 2004, s. 23-24

Má tedy význam nejen ve sporech bezprostředně se dotýkajících majetkových vztahů mezi manžely jako je řízení o vypořádání společného jmění manželů, či řízení o zúžení společného jmění manželů a pod., ale často je nutno se existencí manželství a zákonného či modifikovaného majetkového uspořádání mezi manžely zabývat jako předběžnou otázkou i v řízeních na prvý pohled s touto problematikou nesouvisejících. Neznalost dané problematiky, či její podcenění pak může vést ke zcela chybnému posouzení věci a v důsledku toho i k vadnému rozhodnutí soudu. Například bez toho, že by si soud správně posoudil oprávnění manžela vlastníka obchodního podílu vyjádřit se k převodu tohoto podílu a následky jeho případného negativního stanoviska, nemůže ani učinit závěr o vlastnických vztazích v této společnosti, a tedy ani o tom kdo platně za společnost jedná. To svědčí o důležitosti a širokém dopadu norem manželského práva majetkového, a proto jsem také zvolil toto téma.

Popisovaným dopadem na majetkové vztahy se manželství liší od ostatních forem faktického soužití dvou či více lidí. Ani registrované partnerství nemá majetkový obsah neboť tímto úředně stvrzeným soužitím osob stejného pohlaví žádné zvláštní majetkové společenství nevzniká. V této rovině se manželství projevuje formou legálního nebo smluvního systému majetkového společenství, jehož smyslem je především vyloučení možnosti narušení osobního vztahu konkurencí individuálních zájmů manželů vyplývajících z jejich různých majetkových a výdělečných možností.⁴ Manželský majetkový režim je pak způsob uspořádání majetkových práv a závazků manželů. Odborná literatura rozlišuje dva základní druhy režimů, a to režim manželského majetkového společenství a režim oddělených majetků manželů. Majetkové společenství manželů může být buď univerzální, které zahrnuje veškerý majetek, a to i nabytý jedním z manželů před manželstvím nebo omezené, jež se vztahuje na konkrétní věci. Naše majetkové společenství manželů ve formě společného jmění manželů je omezeným

---

⁴ Hrušáková, M., Fiala J. Několik úvah nad institutem majetkových vztahů mezi manžely. Právník, 1991, č. 2

majetkovým společenstvím manželů. Pouze právo společného nájmu bytu se ze současné právní úpravy přibližuje režimu univerzálního majetkového společenství. Manželům totiž vzniká právo společného nájmu bytu i v případě, že jeden z manželů byl nájemcem bytu již před vznikem manželství.⁵

Cílem této práce je zmapovat a analyzovat specifické majetkoprávní vztahy jak mezi manžely navzájem (tedy uvnitř manželství), tak navenek (vůči třetím osobám). Tato práce má dvě části. Prvá část je stěžejní a nejrozsáhlejší a je věnována přímo aktuální problematice manželského majetkového práva. Je v ní kladen důraz především na judikaturu, která vysvětluje nejspornější otázky týkající se posuzované problematiky, včetně judikatury již překonané nebo i kontroverzní, jež nenašla u odborné veřejnosti mnoho pochopení. Část je členěna na kapitoly logicky postupující od vzniku majetkového společenství manželů přes jeho existenci až po jeho zánik a vypořádání, a to především vypořádání soudem. Při soudním vypořádání je vedle již zmiňované judikatury kladen důraz i na procesní otázky postupu soudu v tomto řízení, především s ohledem na nové procesní možnosti řešení složitých sporů (mezi něž je nutno řízení o vypořádání SJM počítat), které soudům dala novela občanského soudního řádu (dále jen o.s.ř.) provedená zákonem č. 7/2009 Sb. Vedle zákonného majetkového společenství manželů jímž je SJM včetně jeho modifikovaných podob, jsem se zabýval dalšími majetkovými právy v manželství existujícími. Na prvním místě je to společné členství manželů v bytovém družstvu, které přímo a zásadně ovlivňuje celé majetkové vypořádání po zániku SJM a často bývá největší a tedy i mezi stranami nejspornější majetkovou hodnotou. Nelze také zapomenout, že i za trvání manželství může existovat i bez modifikace rozsahu SJM majetek každého manžela výlučný, či sice společný, ale spadající pod právní normy upravující podílové spoluvlastnictví. V této první části jsou pak jednotlivé instituty manželského majetkového práva srovnávány s právní úpravou v sousedních Německu a Polsku. Tyto země byly zvoleny ke komparaci právě

---

⁵ Dvořák, J., Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI, 2004, s. 25

z důvodu své zeměpisné blízkosti, tudíž se s naším právním řádem tu více či méně ovlivňovaly, způsob života a uvažování obyvatelstva v těchto zemích je nám bližší či alespoň dostatečně známý (na rozdíl například od Francie), abychom si mohli udělat komplexnější představu o dané problematice v těchto zemích. Zbývající dvě sousední země nebyly ke komparaci zvoleny z důvodu historických, to je že po poměrně dlouhou dobu jsme s Rakouskem i se Slovenskem sdíleli stejný právní řád a tudíž manželské právo majetkové v těchto zemích je součástí naší právní historie, a proto je nám dobře známo, byť od rozdělení vývoje našich právních řádů došlo samozřejmě k určitým změnám.

Druhá část se věnuje krátkému zhodnocení současné právní úpravy, kde se pokouším ze svého pohledu shrnout její klady a zápory. Dále se zabývá připravovanou novou velkou kodifikací soukromého práva s ohledem na části dotýkající se manželského práva majetkového. V rámci hodnocení zamýšlené právní úpravy jsou rozvinuty i mé úvahy *de lege ferenda*.

Na úvod práce je nutno alespoň stručně popsat zvolenou právně hermeneutickou metodu, tedy metodu s jejíž pomocí jsem přistupoval ke zkoumání práva.⁶ Přestože odborná literatura zabývající se právní hermeneutikou dovodila, že uznávané a sdílené formální interpretační metody právní vědy jsou natolik zřetelné, zřejmé a přezkoumatelné, že není možné, jsou-li vědecky správně aplikovány, aby dva právníci dospěli k odlišnému výkladovému závěru, pokud jde o tentýž právní předpis,⁷ považuji toto konstatování za ryze teoretický vývod, jež neodráží realitu právní praxe. O tom svědčí to, že lze v této práci na mnoha místech nalézt polemiku nad odlišnými výklady právní normy jak v odborné literatuře, tak v judikatuře.

Prvá část této práce popisuje platné právní normy upravující manželské právo majetkové. Zde převažují metody analytická, jež vykládá právo pomocí rozložení tohoto celku na jednotlivé části, což vede ke snazšímu pochopení

---

⁶ podrobněji např. Gerloch, A. Teorie práva. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, s.26

⁷ Telec, I. Metodika výkladu právních předpisů (Právně hermeneutické techniky). Brno : Karbo, s.r.o., 2001, s. 5 a 9

jednotlivých institutů této oblasti práva, za použití metody gramatické, což je základní metoda, kterou je možno vnímat psaný text zákona. Při výkladu postupu soudu při výpočtu výše finančního vyrovnání manželů v rámci řízení o vypořádání SJM byla použita metoda v právu spíše výjimečná, a to metoda matematická. Uvedený matematický vzorec v sobě zahrnuje zákonné zásady vypořádání SJM, jako je zásada stejných podílů, či možnost požadovat nahrazení vnosů ze svého majetku do SJM a naopak povinnost nahradit to, co bylo ze společného majetku použito na jeho výlučný majetek. V práci lze nalézt i popisy předchozích právních úprav popisovaných institutů manželského práva majetkového, k čemuž byla zvolena metoda historická. Tato metoda spočívá v zjišťování tzv. *ratio legis*, to je úmyslu zákonodávce a jeho použití jako interpretačního prostředku právní normy. Vychází se též ze zjištěných literárních vlivů či vlivů cizího práva, ze souvislostí s jinými v době vydání dotyčné právní normy platnými právními normami.⁸ V jednotlivých kapitolách je uvedeno krátké pojednání o právních úpravách popisované problematiky v Německu a Polsku, což umožňuje komparaci s těmito dvěma zeměmi. Použitou komparativní metodu lze blíže specifikovat jako mikrokomparistiku neboť se jedná o porovnání pouze té části právních systémů uvedených zemí, jež se týkají manželského práva majetkového⁹ a také jako komparaci mezinárodní a regionální, protože ke komparaci byly vybrány země z našeho nejbližšího okolí.¹⁰ Ve druhé části věnující se především chystané rekodifikaci občanského zákoníku, jež je k dispozici v paragrafovaném znění bylo použito stejných metod jako v části první na platnou právní úpravu, s doplněním o úvahy *de lege ferenda* nad rámec tohoto návrhu.

---

⁸ Knapp, V., Gerloch, A. Vědecké metody poznání práva. Praha : Ústav státní správy, 1983, s. 80-81

⁹ Gerloch, A. Teorie práva. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, s. 112

¹⁰ Knapp, V., Gerloch A. Vědecké metody poznání práva. Praha : Ústav státní správy, 1983, s. 101

I. Manželské právo majetkové

1. Předmět společného jmění manželů

V českém právním řádu je zákonné majetkové společenství vzniklé mezi manžely označováno jako společné jmění manželů. Uvedený institut manželského majetkového práva je upraven v OZ, tedy v zákoně č. 40/1964 Sb., a to v ustanoveních § 143 až § 151. Poslední úprava toho majetkového společenství proběhla zákonem č. 91/1998 Sb. s účinností od 1. 8. 1998.

Jeho zákonný rozsah je definován v § 143 OZ. Do SJM dle § 143 patří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství včetně závazků, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství a také podíl a členská práva v bytových družstvech či jiná majetková práva. Majetkem rozumíme jednak aktiva jako jsou věci (movité i nemovité), pohledávky, jiná práva (např. průmyslová) a jiné hodnoty ocenitelné penězi, ale také pasiva jako jsou závazky. Toto majetkové společenství vzniká zásadně nejdříve se vznikem manželství, a proto v okamžiku jeho vzniku nejsou v SJM ještě žádná aktiva ani žádná pasiva. Do SJM se dostává až prvá věc, právo či závazek nabytý od tohoto okamžiku za zákonem stanovených podmínek. Rozsah SJM lze odchylně upravit dle ustanovení § 143a nebo § 148 OZ (viz. část I., kapitola 4.). Také může být dohodou budoucích manželů vyhrazen vznik SJM až ke dni zániku manželství, což však vznik SJM neodsouvá zcela na pozdější dobu, neboť dle platné právní úpravy při existenci manželství musí vždy existovat i SJM, byť v omezeném rozsahu. Jeho minimální rozsah je dán věcmi tvořícími obvyklé vybavení společné domácnosti (více v části I., kapitole 3.). Majetek patřící do SJM lze rozdělit na tři základní kategorie: věci, závazky a jiná majetková práva. Z majetkových práv to jsou především věcná práva (např. oprávnění z věcných břemen) a také práva závazková

(užívací právo k najaté věci – pohledávky z vkladových a jiných účtů, z vkladových listů).¹¹

I za trvání manželství však mohou manželé nabytí majetek do svého výlučného vlastnictví, jestliže jde o nabytí, jež OZ taxativně uvádí mezi výjimkami. Mimo SJM je dle zákona majetek získaný dědictvím, darem a za jiný majetek ve výlučném vlastnictví jednoho manžela, dále věci sloužící dle své povahy osobní potřebě jen jednoho z manželů, věci vydané v rámci restitučních předpisů, závazky týkající se majetku jen jednoho manžela, závazky jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manžela, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého a podíl v obchodní společnosti (majetková hodnota obchodního podílu však do SJM patří) nebo členství v družstvu jiném než bytovém. V uvedených případech je tak sice splněna základní podmínka pro nabytí do SJM, to je nabytí jedním nebo oběma manžely za trvání manželství, ale OZ tyto případy výslovně vyjímá z režimu SJM. I speciální právní normy (např. zákon 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích nebo zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským) pak stanoví další výjimky, kdy se přes existenci manželství nejedná o nabytí do SJM.

V Polsku jsou vztahy mezi manžely, včetně vztahů majetkoprávních, na rozdíl od české úpravy zakotveny v jedné právní normě, a to v *Kodeksu rodzinnym i opiekuńczym (dále jen KRiO)* z 25. února 1964, který nahradil *Kodeks rodzinny* z roku 1950. Manželské právo majetkové je tedy upraveno v právní normě, která odpovídá našemu zákonu o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.). „Kodeks“ byl rozsáhle novelizován v roce 1975 a pak prodělal několik dílčích novel souvisejících se změnou poměrů po roce 1990. Pochází tedy z téže doby jako náš zákon o rodině a stejně tak začíná částí věnovanou problematice manželství (art. 1 - 61). Do této části je však vtělena i úprava majetkových poměrů mezi manžely (art. 31 - 54).

---

¹¹ Radvanová, S. Zuklínová, M. Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva. Praha : C. H. Beck, 1999, s. 46

Zákonný majetkový režim manželů je v Polsku majetkové společenství manželů (*wspólność ustawowa*) s možnostmi modifikace. *Wspólność ustawowa* je chápána jako nástroj, který účinně zabezpečuje majetkoprávní postavení každého z manželů a náležitý rozvoj bytových podmínek rodiny.¹² Toto majetkové společenství vzniká ze zákona se vznikem manželství a zahrnuje v sobě věci nabyté za trvání majetkového společenství jedním nebo oběma manžely, s výjimkou majetku, který je zákonem výslovně uveden jako samostatný majetek jednoho manžela. Jde především o odměnu za práci a výnosy ze společného majetku i z majetku jednoho z manželů. Rozsah zákonného majetkového společenství manželů je prakticky shodný s naší právní úpravou. Existují pouze drobné odchylky, které budou ještě podrobněji zmíněny v dalších částech práce. Evidentně se na podobnosti obou právních norem (české a polské) projevil fakt, že v době jejich vzniku zasedala společná československo-polská rekodifikační komise, kde zástupci obou zemí své návrhy konzultovali.

Německá úprava je naopak zásadně odlišná od systému existujícího v Česku a Polsku, tedy v bývalých socialistických zemích, kde panovala i v právu určitá míra unifikace. V Německu bylo původně, a to až do přijetí občanského zákoníku (*Bürgerliches Gesetzbuch - BGB*) v roce 1896 (účinný však byl až od 1. 1. 1900) až 200 systémů majetkového práva manželského. Zákoník zavedl pak pouze dvě formy zákonného společenství (správa společného jmění mužem a oddělené jmění) a dvě formy společenství smluvního (obecné či částečné majetkové společenství). Stávající manželské majetkové poměry zůstaly zachovány a nová právní úprava se vztahovala pouze na manželství vzniklé po 1.1.1900. Problematika rodinného práva včetně otázek majetkoprávních vztahů mezi manžely je upravena v knize 4. v § 1297 až § 1921 BGB.

Od 1.7.1958 zákonný majetkový režim v Německu počítá s odděleným majetkem manželů s účastí na přírůstcích (*Zugewinnngemeinschaft*) a několika smluvními typy majetkového režimu manželů, jako je majetkové společenství

---

¹² Wałachowski, W. Małżeństwo w świetle prawa. Warszawa : Książka i Wiedza, 1975, s. 40

manželů (*Gütergemeinschaft*) včetně jednotné správy všeho majetku (*gemeinschaftliche Verwaltung des Gesamtgutes*) a režim odděleného majetku (*Gütertrennung*).

Společenství přírůstků (*Zugewinnngemeinschaft*) jako zákonný majetkový režim počítá s účastí každého manžela na majetku nabytém za trvání manželství byť jen jedním z manželů a dopředu je stanoven způsob výpočtu podílů manželů na takto získaném majetku s možností určitých korekcí soudem. Tento systém vychází z toho, že v rodině existuje manžel - živitel a manžel, který vede domácnost a vychovává společné děti. Jeden z manželů - zpravidla žena – tak žije v úplné finanční závislosti. I po uzavření manželství zůstává majetek manželů oddělen. Každý manžel spravuje majetek do manželství vnesený a rovněž majetek během manželství nabytý, obzvláště svou prací. Tedy neexistuje žádný zákonný společný majetek manželů, nýbrž majetek každého z manželů zůstává oddělen jak za trvání manželství, tak i po něm. Také za závazky odpovídá každý z manželů zvlášť. Při uzavírání smluv jsou však manželé omezeni souhlasem druhého z nich. Společný majetek je také u společenství přírůstků možný, ovšem nevzniká ze zákona, a ne jako majetek tvořící bezpodílové majetkové společenství, ale jen na základě smluvního ujednání mezi manžely jako podílové spoluvlastnictví.¹³ Společný majetek a jeho příjmy je třeba přednostně používat k pokrytí rodinného živobytí (§ 1360 BGB).

Je třeba ještě dodat, že na území tehdejší NDR byl v roce 1965 přijat *Familiengesetzbuch* (FGB), který byl novelizován až v souvislosti se změnami v roce 1990. Při německém sjednocování na základě Smlouvy o sjednocení (*Einigungsvertrag*) byl na území NDR opětovně uveden v platnost *Bürgerliches Gesetzbuch*. V nové části tohoto zákoníku byla vyřešena otázka platnosti právních vztahů spadajících do doby sjednocení pod FGB. Manželského majetkové právo bylo totiž upraveno v obou částech Německa velmi odlišně. Důsledky staré právní úpravy byly zachovány s tím, že ode dne sjednocení, tj. ode dne 3. 10. 1990, se na tyto vztahy již vztahovala úprava

---

¹³ Beitzke, G. Familienrecht. 25. Auflage. München : C. H. Beck, 1988, s. 106

obsažená v BGB. Manželské majetkové společenství dle FGB (*Güterstand der Eigentums – und Vermögensgemeinschaft*) zůstalo do sjednocení zachováno a do té doby mohli manželé optovat svým prohlášením před soudem pro zachování tohoto majetkového režimu.¹⁴

Součástí našeho zákonného majetkového společenství manželů – společného jmění manželů může být vše, co může být předmětem vlastnictví fyzické osoby, což jsou na prvním místě věci. Pojem věc není občanským zákoníkem vymezen, ale jeho definici najdeme v odborné literatuře. Věc je buď definovaná jako: „hmotné předměty (*res corporales*) za předpokladu, že jsou ovladatelné a užitečné, tj. že slouží potřebám lidí“¹⁵ nebo: „hmotné předměty a ovladatelné přírodní síly“.¹⁶ Užitečností se rozumí objektivní způsobilost přinášet především hospodářský užitek (případně užitek estetický a jiný) a ovladatelností se rozumí možnost podrobit věc své vůli. Věcí se rozumí i zvíře, byť speciální právní normy výrazně omezují možnost vlastníka s touto věcí libovolně nakládat (zák. č. 246/1992 Sb.), tedy možnost podrobit věc – zvíře své vůli jsou významně omezena.¹⁷ Základní zákonné rozdělení věcí je na movité a nemovité (§ 119 OZ) a vedle toho existují také objekty, jež nejsou považovány za věci, ale mohou být ve vlastnictví fyzické osoby jako jsou byty a nebytové prostory (§ 125 odst. 1 OZ a zák. č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů). Toto podivné postavení bytů mimo základní dva typy věcí má být odstraněno v připravovaném novém občanském zákoníku, kde se stanou věcí nemovitou (podrobněji viz. kapitola II.). Věci dále můžeme dělit na hmotné (*res corporales*) a nehmotné (*res incorporales*). Nehmotnými věcmi lze rozumět například majetková práva, jako práva z obligací či služebností, jež mohou být také součástí SJM.¹⁸ Pokud tedy bylo uvedeno, že dle současné právní úpravy patří do SJM věci, závazky a jiná majetková

---

¹⁴ Haderka, J. F. Základní rysy právní úpravy rodinného práva v posttotalitních státech střední a východní Evropy. Právní praxe, 1999, č. 2-3

¹⁵ Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 1. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 239

¹⁶ Hurdík, J., Fiala, J. a kol. Občanské právo hmotné. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002 s. 97

¹⁷ Eliáš, J. k. Věc jako pojem soukromého práva. Právní rozhledy, 2007, č. 4

¹⁸ Eliáš, J. k. Věc jako pojem soukromého práva. Právní rozhledy, 2007, č. 4

práva, tak je to vzhledem k uvedené právní teorii nepřesné, když i tato jiná majetková práva jsou věcmi, a to věcmi nehmotnými. Dalším způsobem dělení věcí je dělení na individuálně určené a druhově určené, jejímž nejtypičtějším příkladem jsou peníze. Jestliže se peníze nevyskytují v hotovosti, je posouzení práv k nim problematičtější. Především pokud jsou dosud ve formě práva na mzdu či jinou odměnu z pracovní činnosti, pak se jedná dle zákoníku práce (zák. č. 262/2006 Sb.) o osobní nárok zaměstnance a jako osobní právo proto nespadá do SJM. Došlo-li již k vyplacení mzdy, stávají se však tyto peníze součástí SJM. Jsou-li však vyplaceny zaměstnavatelem na účet, jedná se o pohledávku majitele účtu vůči bance. Podobně (tedy jako společnou pohledávku) lze hodnotit držení akcií či obligací. Existuje poměrně mnoho možností jak dále věci dle své povahy a vlastností dělit, ale tyto dělení již nemají pro SJM takový význam.

Nejproblematictější částí SJM jsou pasíva, tedy závazky. Zákonem č. 91/1998 Sb., jež novelizoval především část OZ upravující zákonné manželské majetkové společenství, byly závazky konečně výslovně zařazeny do SJM. Jde o závazky, které jednomu z manželů nebo oběma vznikly za trvání manželství. Mimo SJM zůstávají závazky týkající se majetku ve výlučném vlastnictví jednoho manžela a závazky, které převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. To se týká i závazků z protiprávních úkonů, tedy závazků vzniklých porušením právní povinnosti i jednoho manžela, neboť zákon nerozlišuje závazky podle právního důvodu jejich vzniku. I u závazků platí vyvratitelná právní domněnka ve smyslu ustanovení § 133 o.s.ř., dle které není-li prokázán opak má se za to, že vzniknou-li za trvání manželství, tvoří SJM (§ 144 OZ). Tato právní domněnka vytváří určitý zákonem stanovený předpoklad, který je pro soud závazný, jsou-li dány podmínky a není prokázán opak.¹⁹ Zákon výslovně stanoví jak pasivní, tak aktivní solidaritu manželů. Tedy manželé jsou na společné závazky povinni plnit společně a nerozdílně a rovněž jsou společně a nerozdílně oprávněni a

---

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1191/2002

povinni z právních úkonů týkajících se SJM (§ 145 odst. 3 a 4 OZ). Na manžele pak dopadají obecná ustanovení o pasivní (§ 511 OZ) a aktivní solidaritě (§ 513 OZ), upravující práva a povinnosti společných dlužníků a společných věřitelů. Z těchto ustanovení vyplývá, že je na libovůli věřitele solidárních dlužníků, proti komu z nich podá žalobu, zda proti všem (oběma) či jen proti jednomu. Je přípustné i aby žaloval nejprve pouze jednoho dlužníka a teprve později, samostatně dlužníka druhého. Je však nutné ve výroku pozdějšího rozhodnutí tuto skutečnost zohlednit, aby věřitel neměl dva samostatné exekuční tituly, to znamená, že je nutné stanovit povinnost dlužníka plnit společně a nerozdílně s dlužníkem, jemuž již byla tato povinnost uložena v dřívějším rozhodnutí. Prvním rozhodnutím soudu proti jednomu z dlužníků totiž nemůže závazek zaniknout. Proto dokud závazek trvá (nezanikl), může věřitel vést soudní, popřípadě exekuční řízení proti dalším solidárně zavázaným dlužníkům. Pokud však se věřitel rozhodne vymáhat svoji pohledávku pouze vůči jednomu ze solidárně zavázaných dlužníků, nemůže náklady tohoto soudního řízení uplatňovat vůči tomu solidárně zavázanému dlužníku, který nebyl účastníkem tohoto soudního řízení.²⁰

V souvislosti se závazky nelze pominout rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, které vzbudilo velkou polemiku.²¹ Šlo o výklad výše citovaného § 145 odst. 3 a 4 OZ. Přestože dosud se jednoznačně mělo za to, že závazek patřící do SJM plní oba manželé společně a nerozdílně, jsou tedy *ex lege* solidárními dlužníky dle § 511 OZ, velký senát uvedených kolegií Nejvyšší soud „upozornil na negativní praktické důsledky, které z doslovného výkladu tohoto ustanovení mohou vyplynout“.²² Nejvyšší soud vycházel z toho, že závazky náležející do SJM, přijaté jedním z manželů nemusí mít nutně peněžní charakter, ale může jít o závazek, který druhý z manželů nemůže objektivně splnit například proto, že nemá potřebné odborné schopnosti. Tím měl soud na mysli případy závazků

---

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. 32 Odo 529/2003

²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005

²² Spáčil, J. Tři aktuální sporné otázky společného jmění manželů. Soudní rozhledy. 2008, č. 3

podnikatele k provedení nějaké práce, či obstarání zboží, který druhý z manželů není schopen splnit. Kolegium vyjádřilo názor, že pokud jde o závazek sice náležející do SJM, ale založený právním jednáním jen jednoho z manželů, nejedná se o společný závazek obou manželů a věřitel se nemůže domáhat v nalézacím řízení jeho splnění po obou manželích. Nejvyšší soud argumentoval také obecnou zásadou *pacta sunt servanda*, která platí výlučně jen mezi účastníky smluvního vztahu. Druhý manžel nemůže být zavázán povinnostmi a stíhán sankcemi plynoucími ze smlouvy o níž nevěděl. Opačný výklad by pak dle Nejvyššího soudu vnesl značnou nejistotu do právních vztahů vzniklých na základě smluv na straně věřitele.

Proti argumentaci nejvyššího soudu se zvedla poměrně značná vlna nesouhlasu, či alespoň pochyb. Uvedenému názoru bylo vytýkáno především to, že je v rozporu nejen s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu, ale dokonce i se zněním zákona a drtivou většinou odborné literatury.²³ Především je velmi nešťastné dovolávat se obecné zásady *pacta sunt servanda*, když jde o posuzování speciální právní normy vážící se k majetkovému společenství manželů, do něhož spadají i závazky. Za správný proto považují názor proti argumentující zásadou *lex specialis derogat legi generali*, neboť právní normy manželského majetkového práva jako normy speciální činí *ex lege* kontrahenty smluv i manžele, kteří osobně závazek neuzavírali. Musí však být splněny hmotněprávní podmínky, které druhého manžela ochraňují. Touto podmínkou je nutnost alespoň konkludentního souhlasu druhého manžela s úkonem přesahujícím obvyklou správu společného majetku či se závazkem, který přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů.²⁴ Tedy pouze souhlas druhého manžela vyjadřující mimo jiné připravenost také závazek splnit řadí takovýto závazek do SJM a pak tedy umožňuje věřiteli domáhat se jeho splnění na obou manželích. Ohledně možnosti vzniku nepeněžitého závazku, k jehož splnění

---

²³ Balák, F. Nejvyšší soud České republiky: K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním s manželů. Právní rozhledy. 2007, č. 21

²⁴ Malenovský, R. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním s manželů. Právní rozhledy. 2008, č. 20

není druhý manžel odborně vybaven lze říci totéž, tedy pokud má za to, že závazek sám není schopen splnit, může to vyjádřit svým nesouhlasem s tímto a zavázán nebude. Nelze rovněž zapomínat na možnosti rozsah SJM modifikovat tak, aby v budoucnu vůbec druhému manželovi takovéto závazky nevznikaly. Ostatně neschopnost závazek splnit z důvodů nedostatku odborných schopností nečiní sám o sobě závazek neplatným a jeho splnění může kontrahent zajistit i jinak, například pomocí třetí osoby. Jestliže se tedy manžel-živnostník zaváže k provedení nějakého úkonu v rámci své živnosti, který následně například z důvodu nemoci či úmrtí nemůže provést, může být závazek splněn tak, že druhý manžel zaváže jiného odborně způsobilého živnostníka, aby jeho závazek splnil. Závazek umělce vytvořit dílo (obraz, sochu apod.) pak je závazkem osobním a druhý manžel zavázán být nemůže. Vytvořené dílo podléhající autorskému zákonu pak do SJM nespadá. Nelze rovněž pominout, že drtivá většina závazků patřících do SJM jsou závazky peněžité, u nichž by měli být manželé vždy zavázáni solidárně. Při sjednávání smluv je pak na věřiteli, aby si ve svém zájmu zjistil jaké majetkové poměry panují mezi smluvní protistranou a jeho manželem a zajistil si souhlas druhého manžela se závazkem.

Hranice pro zařazení závazku vzniklého jednáním jen jednoho manžela do SJM je stanovena jako míra přiměřená majetkovým poměrům manželů. Pokud tuto hranici závazek přesahuje, pak do SJM nespadá a za jeho splnění odpovídá pouze ten manžel, který ho přijal. Přiměřenost majetkových poměrů manželů není v žádném právním předpisu blíže vysvětlena, a to vede k velmi rozdílnému posuzování závazků nejen manžely samotnými, ale i soudy. Pouze komentář uvádí, že při posuzování otázky přiměřenosti se přihlíží k současným majetkovým poměrům členů české občanské společnosti.²⁵ Mělo by jít tedy o jakýsi český průměr aplikovaný na všechny rodiny. Já mám však za to, že uvedená hranice nemůže být pro všechny manžele stejná, protože to co je přiměřené a běžné u rodiny s vysokou životní úrovní, nelze

---

²⁵ Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. 7. vydání. Praha : C.H. Beck, 2002, s. 385

hodnotit stejně u sociálně slabé rodiny, kde naopak nemusí být přiměřené ani to, co by bylo přiměřené ve většině českých rodin. Souhlasím s tím, že otázku je třeba posuzovat z pohledu širších souvislostí při vzniku závazku, jako je například jeho hospodářský důvod nebo užitečnost a prospěšnost pro rodinu.²⁶ Domnívám se proto, že lze uzavřít tuto problematiku konstatováním, že „přiměřenost“ je možno hodnotit stejným způsobem jako „běžnou záležitost“, což je slovní vyjádření hranice pro zavázání obou manželů jednáním jednoho v předchozí právní úpravě platné do 1.8.1998. Stále tedy záleží v první řadě na finanční situaci a zvyklostech jednotlivých manželství.

Protože každý z manželů je vlastníkem všeho co náleží do SJM, je možno k uspokojení závazku pouze jednoho manžela, který vznikl za trvání manželství lze použít jak jeho výlučný majetek, tak majetek spadající do SJM, a to včetně pohledávek vůči peněžním ústavům z titulu majitele účtu, na kterém jsou společné finanční prostředky.²⁷ Za společný majetek se v tomto případě považuje pro účely nařízení výkonu rozhodnutí i ten majetek, jenž v SJM není jen proto, že byl smlouvou zúžen rozsah SJM, nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik SJM až ke dni zániku manželství (§ 262a odst. 1 o.s.ř.). Podrobně o ochraně práv třetích osob je pojednáno v části I., kapitole 4. Věřitel jednoho manžela se tak může uspokojit jak na jeho výlučném majetku, tak na majetku společném oběma manželům. Pouze výlučný majetek druhého manžela je uchráněn. V případě, že probíhá exekuce, ve které je jako povinný označen jen jeden z manželů a exekucí je postižen majetek v SJM, je ze zákona (§ 36 odst. 2 zák. č. 120/2001 Sb. - exekučního řádu) účastníkem exekučního řízení i manžel povinného. Vznik pohledávky za trvání manželství, tj. splnění podmínky nezbytné pro použití majetku tvořícího společné jmění, se při nařízení výkonu rozhodnutí neprokazuje a soud vychází z návrhu na nařízení výkonu, z jiných tvrzení oprávněné strany, popřípadě z toho, co jinak vyšlo v řízení najevo. Obranu, že vymáhaná

---

²⁶ Dvořák, J., Wintrová, A. K právní odpovědnosti za závazky druhého manžela. Právní praxe, 1999, č. 9

²⁷ Dvořák, J., Wintrová, A. K právní odpovědnosti za závazky druhého manžela. Právní praxe, 1999, č. 9

pohledávka nesmí být uspokojena z majetku, který se považuje za součást SJM nelze uplatnit v řízení, které nařízení výkonu rozhodnutí předchází ani návrhem na zastavení již nařízeného výkonu rozhodnutí, nýbrž toliko způsobem uvedeným v ustanovení § 267 o.s.ř., tj. tzv. excindační žalobou.²⁸

Oproti tomu polská úprava poněkud zužuje možnosti věřitelů uspokojit se na společném majetku manželů v případě, že se jedná o závazek jen jednoho manžela. Kromě toho, že tato možnost neexistuje u závazků vzniklých před vznikem manželství, je to vyloučenou i u závazků vzniklých sice za trvání manželství, ale týkajících se výlučného majetku jednoho z manželů.²⁹ U nás nic nebrání tomu, aby takovýto závazek (například náklady na trénink dostihového koně ve výlučném majetku jednoho z manželů vzniklé za trvání manželství a existence SJM apod.) byl uspokojen ze společného majetku. Polský soud pak ještě může vzhledem na charakter závazku možnost věřitele uspokojit se ze společného majetku omezit.

Se změnou společenských poměrů po roce 1989 přišel i rozvoj podnikání, což přineslo do oblasti manželského práva majetkového nové dosud neřešené problémy. V první řadě to byla otázka, jak pohlížet na vlastnictví obchodního podílu. Patří tento majetek mezi majetek oběma manželům společný? A jestli ano, jakým způsobem je možné ho vypořádat, aby nebyla porušena práva vlastníka vyplývající z obchodního zákoníku? Obchodní podíl je definován jako míra účasti na čistém jmění obchodní společnosti (§ 61 odst. 1) obchodního zákoníku (dále jen ObchZ), se kterou jsou spojena práva společníka na rozhodování o obchodní společnosti a na výsledku jejího podnikání, právo na vyplacení vypořádacího podílu či podílu na likvidačním zůstatku.

V době existence bezpodílového spoluvlastnictví manželů (dále jen BSM) jako zákonného majetkové společenství manželů, to je před 1. 8. 1998, existovaly na popsanou problematiku často protichůdné názory. Odpůrci začlenění obchodního podílu do BSM se domnívali, že obchodní podíl do

---

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003

²⁹ Čížkovská, V. Socialistické právo manželské: (srovnávací studie). Praha: AUC UK, 1970, s. 51-53

BSM nemůže patřit, protože dle ustanovení § 143 OZ v tehdejší znění součástí BSM mohlo být pouze to, co mohlo být předmětem vlastnictví, což jsou pouze věci v právním slova smyslu. Obchodní podíl, ale věci v právním slova smyslu není. Jde o jinou majetkovou hodnotu a jako takový nemohl být předmětem vlastnictví a tedy ani BSM. Součástí BSM se dle těchto názorů staly jen zisky vyplacené za trvání manželství z titulu podílu v obchodní společnosti, při zrušení společnosti likvidací podíl na likvidačním zůstatku a při zániku účasti jednoho z manželů na společnosti jeho vypořádací podíl. Také jestliže svůj podíl na společnosti prodal, stala se součástí BSM cena, kterou při prodeji obchodního podílu obdržel. Přesto se při vypořádání BSM mělo k existenci obchodního podílu přihlížet, jestliže byl alespoň z části pořízen ze společných prostředků a to tak, že ohledně hodnoty BSM se měl vypracovat znalecký posudek a částka stanovená tímto posudkem se pro účely vypořádání zahrnula do BSM. Hodnota obchodního podílu se pak ještě případně ponížila o částku, kterou jeden z manželů ze svých výlučných prostředků do společnosti vložil.³⁰

Jiná část odborníků³¹ považovala výše uvedené vymezení majetku v BSM pouze na věci v právním slova za příliš úzké a disfunkční. S ohledem na judikaturu, dle níž v rámci soudního vypořádání BSM bylo nutno provést i vypořádání pohledávek a dluhů manželů, pokud vznikly za trvání manželství, a to analogicky (§ 853 OZ) podle § 150 OZ v tehdejší znění, dovodili, že termín „společný majetek“ nepředstavuje pouze věci, neboť pojem „majetek“ v českém právním řádu zahrnuje standardně nejen věci, ale i majetková práva. Tato majetková práva pak mohou podle § 118 odst. 1 OZ být předmětem občanskoprávních vztahů. Z poslední věty ustanovení § 149 odst. 4 OZ v tehdejší znění učinili proto závěr, že předmětem vypořádání BSM jsou i majetková práva.

---

³⁰ Mašek D. Manželství a obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Právo a rodina, 2000, č. 2

³¹ Kopáč, L., Švestka, J. Obchodní podíl – bezpodílové spoluvlastnictví manželů a zástavní právo. Právní rozhledy, 1996, č. 9

Správnost tohoto názoru potvrdil i Nejvyšší soud, který dospěl k závěru, že obchodní podíl představuje majetek, který je způsobilý být předmětem vypořádání, a to dle ustanovení § 149 odst. 4 věty poslední OZ před novelou OZ č. 91/1998 Sb.. Obchodní podíl nabytý za trvání manželství jedním z manželů z prostředků patřících do BSM je proto společným majetkovým právem manželů, které se v rámci řízení o vypořádání BSM přikazuje účastníku, který je společníkem uvedené obchodní společnosti.³²

Argumentace, že společný majetek manželů tvoří dle zákona pouze věci v právním slova smyslu padla novelou OZ č. 91/1998 Sb., která výslovně uvádí mezi výčtem majetku spadajícího do SJM i jiná majetková práva. Přes znění zákona a přes již uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu však stále zaznívaly názory, že obchodní podíl nemůže náležet ke společnému majetku. Tento názor se opíral o skutečnost, že jeden obchodní podíl může náležet více osobám a každá osoba může mít ve společnosti jen jeden obchodní podíl. Pokud tedy dle tohoto názoru je alespoň část vkladu do obchodní společnosti financována ze společných prostředků a hodnota obchodního podílu vzroste, nemá druhý manžel nárok při vypořádání SJM se na tomto zvýšení podílet, ale zohlední se jen polovina vkladu ze SJM.³³

Tato úvaha nezůstala bohužel osamocena a i další autoři dospěli k závěru, že jestliže manžel využil zcela nebo z části prostředky ze SJM, pak je obchodní podíl podle § 114 odst. 3 ObchZ v jeho výlučném majetku a jen prostředky získané jeho pozbytím a veškeré výnosy (zejména podíl na zisku) přináležejí do SJM. Druhý manžel má pak ještě právo, aby při zániku manželství mu byly uhrazeny prostředky, které bývalý manžel použil ze SJM na získání obchodního podílu.³⁴

Ustanovení § 143 odst. 2 OZ hovoří o tom, že v případě stane-li se za trvání manželství jeden z manželů společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu včetně akcií ani nabytí členských

---

³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn.22 Cdo 103/2005

³³ Holub, O. Vypořádání obchodního podílu ve společnosti s r. o. po zániku manželství. Právo a rodina, 2002, č. 2

³⁴ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Praha : ASPI Publishing, s.r.o., 2005, s. 110 - 111

práv a povinností členů družstva účast druhého manžela na této společnosti s výjimkou bytového družstva. Toto je nutno chápat tak, že druhý manžel se nestane společníkem společnosti a členem družstva s právy vyplývajícími z obchodního zákoníku. Není ale důvod, proč by byl tento majetek vyřazen z masy SJM. S výše uvedenými názory proto nelze v žádném případě souhlasit a lze je považovat pouze za okrajové.

Zahrneme-li obchodní podíl mezi majetek manželům společný, vyvstane nám problém, jak pohlížet na podmínky převodu tohoto obchodního podílu, které jsou dle obchodního zákoníku pouze souhlas valné hromady (§ 115), ale dle OZ se jedná o nikoliv obvyklou správu společného majetku, ke které je potřeba souhlasu druhého manžela. Je zřejmé, že při zápisu změny vlastnictví do obchodního rejstříku se souhlas manžela s převodem obchodního podílu nezkoumá a rejstřík pouze deklaratorně zapíše změnu schválenou valnou hromadou. Nicméně druhý manžel, který souhlas neudělil, může tento převod napadnout námitkou relativní neplatnosti ve tříleté promlčecí lhůtě s účinky *ex tunc*.³⁵

Spory o vztah obchodního podílu a SJM nakonec snad definitivně vyřešil Nejvyšší soud, který dovodil, že s obchodním podílem je spjata majetková hodnota, která je ve smyslu § 118 odst. 1 OZ jinou majetkovou hodnotou a jako taková může být předmětem občanskoprávních vztahů. Jestliže i jen jeden z manželů nabude za trvání manželství a z prostředků patřících do SJM obchodní podíl ve společnosti, stává se tím získaný majetek (hodnota takového podílu) ze zákona součástí SJM, neboť to přímo vyplývá z kogentního ustanovení § 143 odst. 1 písm. a) OZ. Následkem vynaložení prostředků patřících do SJM, aniž by se současně stali „kolektivními“ společníky ve společnosti, se obchodní podíl nabytý jedním z manželů stává součástí SJM. Ale jen manžel – společník má práva a povinnosti vyplývající pro něj z úpravy postavení společníka obchodní společnosti v obchodním zákoníku či jiném právním předpise nebo ve společenské smlouvě. Je však

---

³⁵ Dvořáková Závodská, J. Patří obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným do společného jmění manželů? Právo a rodina, 2005, č. 12

oddělen od majetkové hodnoty obchodního podílu, která zůstává manželům společná. Proto je také omezen v nakládání s obchodním podílem, pokud nejde o jeho obvyklou správu ve smyslu § 145 odst. 2 OZ, neboť stejnou měrou jako náleží jemu, náleží i druhému manželovi.³⁶ V dalším svém rozhodnutí se Nejvyšší soud vyslovil dokonce tak, že nestačí přikázat hodnotu obchodního podílu, ale je třeba přikázat obchodní podíl, avšak pouze podnikajícímu manželovi.³⁷

Lze tedy problematiku obchodního podílu uzavřít tak, že společníkem obchodní společnosti je pouze manžel, který uzavřel společenskou smlouvu a druhý manžel nemá právo podílet se na řízení společnosti, ale k nakládání s touto majetkovou hodnotou potřebuje podnikatel alespoň konkludentní souhlas svého manžela. Majetková hodnota s obchodním podílem spjatá je však majetkem spadajícím do SJM, proto může být předmětem vypořádání SJM i když je nutno vždy jako vlastníka ponechat účastníka společenské smlouvy.

V případě získání akcií se uplatní ustanovení § 143 odst. 2 OZ a druhý z manželů nemá na tyto akcie právo. Majetková hodnota cenných papírů a dividendy z nich vyplacené, ale již do SJM patří.

Protože na rozdíl od BSM nejsou ze SJM vyloučeny věci sloužící jednomu z manželů k výkonu povolání (což byl dle judikatury³⁸ i podnik) je nyní součástí majetkového společenství manželů i podnik či v případě manžela podnikajícího ve sdružení i částka na jejíž vyplacení by měl nárok ke dni zániku SJM.³⁹

V Německu při účasti jednoho nebo obou manželů v osobní obchodní společnosti, která také náleží třetí osobě záleží na tom, jestli je obchodní podíl dle ustanovení § 1719 BGB nepřevoditelný nebo jestli společenskou smlouvou může být převeden. Při nepřevoditelnosti náleží do zvláštního majetku dotyčných manželů, při převoditelnosti do společného majetku. Pro

---

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004

³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2004 sp. zn. 22 Cdo 684/2004

³⁹ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů, bezpodílové spoluvlastnictví manželů a podnikání. Právní fórum. 2006, č. 9

založení kapitálové obchodní společnosti a účasti na ní, neplatí žádné jiné zvláštnosti. V majetkovém společenství žijící manželé mohou společně bez účasti třetího a bez ustanovení vyhrazeného majetku založit např. s.r.o. (*GmbH*), které vznikne založením ze společného majetku jako nezávislá právnická osoba. Ze zákona nepřevoditelný podíl v s.r.o. patří jako jiné účasti na kapitálových obchodních společnostech se třetí osobou do společného majetku majetkového společenství.⁴⁰

Dnem 25 ledna 2005 byl novelizován polský rodinný zákoník (*KRiO*) tak, že bylo výslovně uvedeno, že věci sloužící manželovi k výkonu povolání nebo k podnikání spravuje tento manžel samostatně. Přesto se nadále nepovažuje majetek sloužící k podnikání za výlučný majetek podnikajícího manžela, ale stále za společný s tím omezením, že nepodnikající manžel nesmí nijak zasahovat do rozhodování podnikajícího manžela ohledně tohoto majetku. Co se týče obchodních společností, tak zaplacení vkladu ze společného majetku manželů nezpůsobuje, že oba manželé se stanou společníky obchodního podílu. Souhlas manžela s použitím společných prostředků na vklad do společnosti tak stejně jako u nás nemůže nahradit uzavření společenské smlouvy, na základě které jedině je možno stát se společníkem.⁴¹ Polský Nejvyšší soud dovodil, že podíl ve společnosti s ručením omezeným nabytý za společné prostředky se může stát součástí společného majetku, ale jen je-li to vůle obou manželů.⁴² Z toho lze učinit závěr, že pouze v případě takovéto dohody manželů je podíl v obchodní společnosti získaný ze společných prostředků součástí společného majetku manželů.

---

⁴⁰ Langenfeld, G. Handbuch der Eheverträge und Scheidungsvereinbarungen 2. Auflage. München : C.H.Beck, 1989, s. 74

⁴¹ Brylowski, P. Przepisy Kodeksu spółek handlowych regulujące odpowiedzialność wspólników spółek osobowych za zobowiązania spółek w świetle norm regulujących małżeńską wspólność ustawową. Dostupný na adrese http://konf-ksh.prawo.uni.wroc.pl/referat/SO/Brylowski_Przemyslaw.pdf

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu Polské republiky ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. IV CK 99/05, dostupný na: www.monitorprawniczy.pl

2. Nabývání majetku do společného jmění manželů

Obecně lze nabýt do vlastnictví dle ustanovení § 132 OZ na základě smlouvy kupní, darovací nebo jiné, děděním, rozhodnutím státního orgánu či na základě jiných skutečností stanovených zákonem. Ustanovení § 143 OZ vylučuje z nabývání do SJM smlouvu darovací a dědění. Zbývá tedy smlouva kupní, rozhodnutí státního orgánu (nebo soudu), skutečnosti stanovené zákonem, či jiné typy smluv (například smlouva o půjčce). Nejčastěji bude do SJM nabýván majetek nepochybně smlouvou kupní a peníze budou získávány na základě některé z pracovněprávních smluv. Lze tak učinit zevšeobecňující závěr, že úplatně nabytý majetek jedním či oběma manžely, kromě zákonem uvedených výjimek, je nabyt do SJM a naopak majetek nabytý bezúplatně zásadně do SJM nespadá, a to ani v případě, je-li i taková výslovná vůle dárce či zůstavitele.⁴³ V takovém případě nabývají manželé majetek do podílového spoluvlastnictví.

Typickým příkladem získání majetku do SJM na základě zákona je transformace práva osobního užívání pozemku na vlastnické právo. Pokud došlo k transformaci za trvání manželství s existujícím SJM, věc patří do SJM.⁴⁴ Nejčastěji je však možno se setkat se situací, kdy manžel splní zákonné podmínky pro výplatu důchodu nebo nemocenské dávky, které se stanou součástí SJM.

Do SJM však plynou především finanční prostředky obou manželů získané v první řadě jako mzda za vykonanou práci a další příjmy vyplývající z pracovněprávního vztahu jako jsou cestovní náhrady a různé odměny. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, samotný nárok na mzdu není součástí SJM, ale až mzda vyplacená. Takovéto velmi striktní oddělení samotné již vyplacené mzdy od nároku na ní zná i polské právo. Do SJM je třeba také zahrnout i odměny vyplácené na základě dohod o pracovní činnosti nebo o provedení práce, honoráře umělců a částky stržené autorem za své dílo

---

⁴³ Dvořák, J., Spáčil, J. Předmět společného jmění manželů a způsoby jeho nabývání. Právní fórum, 2006, č. 12

⁴⁴ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI, 2004, s. 98

(vytvořené dílo však není součástí SJM), odměny za patenty a vynálezy a další částky vyplácené v souvislosti s prací jednoho manžela (náborové příspěvky, odstupné), příjmy vyplývající z členství v družstvu či jiné obchodní společnosti a také nemocenské dávky vyplácené místo pracovní odměny.⁴⁵ Jiný právní osud nemá ani žold vyplácený našim vojákům účastnícím se zahraničních misí. I tato náhrada patří do SJM, byť by byla získána v misích, kde jeden manžel na rozdíl od druhého riskuje svůj život.

Většina pojistných plnění také náleží do SJM. Z časového hlediska je rozhodující datum vzniku pojistné události a ne, kdy byla pojistná smlouva uzavřena. Věcné hledisko zohledňuje vlastnictví poškozené věci. Došlo-li tak k pojistnému plnění v souvislosti se škodou vzniklou za trvání manželství na majetku ve vlastnictví jen jednoho manžela, nelze spravedlivě trvat na tom, že toto plnění náleží do SJM. Jedná se totiž o finanční kompenzaci škody, která je určena k odstranění následků škody na výlučném majetku. Jestliže proto z prostředků získaných na základě pojistné události spočívající v poškození nemovitosti ve výlučném vlastnictví jednoho manžela je financována oprava tohoto poškození, nejde o použití společných prostředků manželů na osobní majetek jen jednoho z nich. Byť některá pojištění mají na první pohled podobný osobní charakter jako náhrada škody na zdraví (např. životní či úrazové pojištění), je rozhodující pro posouzení zda spadají do SJM jen to, z jakých zdrojů je pojistné placeno. Nejedná se totiž o náhrady škody vázané výlučně na osobu poškozeného, a proto sdílejí tato plnění stejný právní režim jako jakákoliv jiná majetková hodnota nabytá za trvání manželství.⁴⁶ Platby pojistného za trvání manželství, a tedy ze SJM, poukázané na osobní pojištění jednoho z manželů nelze při vypořádání posuzovat jako společné prostředky vynaložené na výlučný majetek jednoho manžela. K hodnotě takto získané se však přihlíží při vypořádání SJM. Jde o odkupné dříve zvané též odbytné, jež v některých případech pojišťovna při ukončení pojištění klientovi vyplácí

---

⁴⁵ Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000, s. 90

⁴⁶ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 88

(§ 58 zák. č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě).⁴⁷ Jedině placení pojistného na pojištění výlučného majetku jednoho manžela ze společných prostředků se zohlední při vypořádání SJM jako vnos, protože toto pojištění není na rozdíl od životního či úrazového pojištění součástí SJM.

Výnosy, přírůstky a jiné tzv. civilní užitky (úroky, nájemné, podnájemné) spadají do SJM, a to bez ohledu na vlastnictví věci hlavní, ze které pocházejí (§ 120, 121 OZ). Plody (*fructus naturale*) se stávají věcí samostatnou separací od věci hlavní, a tím se dostávají do SJM, nájemné i z věci ve výlučném vlastnictví jednoho manžela je příjmem patřícím do SJM.

U splátek pohledávky je rozhodující, zda se jedná o společnou pohledávku obou manželů či nikoliv. Takový příjem proto nebude součástí SJM i když byl za trvání manželství, pokud to je pohledávka jen jednoho manžela (např. pohledávka vzniklá před uzavřením manželství). Je-li pohledávka společná, může dlužník plnit komukoliv z manželů. Stane-li se tak až po zániku SJM, musí se s druhým manželem vyrovnat. Avšak úroky a poplatky z prodlení i z pohledávek jen jednoho manžela patří při vyplacení za trvání manželství do SJM, neboť se opět jedná o přírůstky (*fructus civiles*). U úroků z vkladů bude rozhodujícím okamžikem jejich splatnost a u úroků z prodlení okamžik jejich převzetí.⁴⁸ Pokud je tedy dluh vůči jednomu z manželů zaplacen i s úroky až po zániku manželství i úroky jsou ve výlučném vlastnictví věřitele.

Příjem z titulu náhrady škody sdílí právní osud toho, na čem škoda vznikla. Jde-li proto o náhradu příjmu, který by patřil do SJM (např. ztráta na výdělku při škodě na zdraví nebo náhradu za poškození věci v SJM), patří také do společného majetku. Pokud jde o nahrazení nároků do SJM nespadajících, jako jsou typicky náhrady ryze osobní povahy (náhrada za bolestné a ztížení společenského uplatnění při škodě na zdraví), nemůže si na tento příjem činit nárok i druhý manžel. Je to podobné jako u pojištění, což

---

⁴⁷ Dvořák, J., Spáčil, J. Předmět společného jmění manželů a způsoby jeho nabývání. Právní fórum, 2006, č. 12

⁴⁸ Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 1. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 317

jsou také příjmy určené na reparaci škod. Zvláštním případem je nahrazení ušlého zisku dle ustanovení § 442 odst. 1 OZ, což je náhrada škody vzniklé na podnikatelské činnosti. V případě, že dojde k plnění z titulu náhrady ušlého zisku opět musíme rozlišit, zda by dosažený zisk patřil do SJM či z nějakého důvodu nikoliv. Pro zodpovězení této otázky bude zřejmé, zda do SJM patří i tato náhrada.⁴⁹

Stejný princip platí i u posouzení příjmu představujícího vydání bezdůvodného obohacení. Došlo-li k němu na úkor obou manželů (např. někdo bez právního důvodu užíval majetek v SJM)⁵⁰ patří do SJM, bylo-li to na úkor výlučně jednoho manžela (např. plnil bez právního důvodu z darovaných prostředků), nelze ho posuzovat jako společný příjem.

Prostředky získané na základě půjčky či úvěry vždy patří do SJM i když je tento závazek výlučně jednoho manžela. Nejčastěji se jedná o výlučný závazek jednoho z manželů z důvodu jednání bez souhlasu druhého manžela ve věci překračující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů (§ 143 odst. 1 písm. b) OZ). Tímto ustanovením je druhý manžel chráněn před nezodpovědným jednáním svého protějšku (podrobněji k této otázce viz. část I., kapitola 3.). I věc pořízená z výlučného závazku jednoho manžela je proto nabyta do SJM a tato skutečnost je pak zohledněna při vypořádání SJM jako použití výlučných prostředků na společný majetek (blíže část I., kapitola 7. podkapitola 7.3.).⁵¹

Příjmy z podnikání nespádají pod žádnou zákonnou výjimku z nabývání do SJM a jsou tedy jeho součástí. Jestliže však jeden z manželů podniká nebo je neomezeně ručícím společníkem v obchodní společnosti, obvykle dojde k zúžení rozsahu SJM buď smlouvou ve formě notářského zápisu nebo rozhodnutím soudu (podrobněji část I., kapitola 4). Pokud k tomu skutečně dojde, pak se příjmy z podnikání rozdělují mezi manžela – podnikatele a manžela – nepodnikatele jen v případě, že nepodnikající manžel

---

⁴⁹ Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000, s. 92-93

⁵⁰ Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1618/99

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 270/2005 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008

spolupracuje s podnikajícím manželem při jeho podnikání. Příjmy se rozdělí stejnou měrou, není-li mezi nimi v písemné smlouvě dohodnuto něco jiného. Zde je třeba se zmínit, že zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zná poměr příjmů spolupracujících osob pouze do 50%. To je v rozporu se smluvní volností v občanském zákoníku, dle kterého může mít teoreticky spolupracující osoba podíl na příjmech i vyšší než polovinu. Je-li proto SJM zúženo a není-li druhý manžel osobou spolupracující, jsou příjmy z podnikání ve výlučném vlastnictví manžela- podnikatele.

Bezpochyby je do společných příjmů nutno zahrnout i výhry z různých sázek, her a loterií. Rozhodující je, zda k výhře došlo za trvání manželství a nikoliv to, kdy byla podána Sportka, zakoupen los, uzavřena sázka a podobně.

Do SJM lze nabýt majetek i na základě rozhodnutí státního orgánu, a to soudu nebo správního orgánu. Musí však jít o rozhodnutí konstitutivní tedy zakládající vlastnictví a nikoliv pouze deklaratorní, vlastnictví pouze zjišťující. Vlastnictví může vzniknout například i *ex lege* a deklaratorní rozhodnutí pak pouze zjišťuje, zda zákon opravdu dopadá na zkoumanou věc. Dnem nabytí vlastnictví je den uvedený v rozhodnutí a není-li ho, tak den právní moci rozhodnutí.⁵²

Za typicky konstitutivní rozhodnutí soudu je možno považovat rozhodnutí o žalobě podané dle § 135c odst. 2 OZ, jestliže rozhodnutí soudu zní na přikázání věci- neoprávněné stavby do vlastnictví majitele pozemku za náhradu. Proto je-li předmětný pozemek součástí SJM, stane se jeho součástí i tato stavba. Zdroj finančních prostředků pro úhradu stanovené částky vlastníkoví stavby není v tomto případě rozhodující. Toto má význam až při samotném vypořádání SJM, kdy se případné zaplacení náhrady z výlučných prostředků jednoho manžela posuzuje jako jeho vnos do SJM (více viz. část I., kapitola 7., podkapitola 7.3.).

Rozhodnutí soudu o vindikační žalobě (§ 126 OZ) je vždy rozhodnutím deklaratorním, neboť soud pouze zkoumá existenci vlastnictví

---

⁵² Dvořák, J., Spáčil, J. Předmět společného jmění manželů a způsoby jeho nabývání. Právní fórum, 2006, č. 12

nebo jiného práva na straně žalobce jako předběžnou otázku a oprávněnost jeho nároku na vydání (vyklizení) věci vůči žalovanému.

Problematické je posouzení nabývání majetku rozhodnutím soudu o vypořádání podílového spoluvlastnictví (§ 142 OZ) a o vypořádání SJM (§ 149 a 150 OZ). Dle části odborné literatury se nejedná o nabytí nové věci do vlastnictví, ale pouze o zánik vlastnických práv k věci u ostatních spoluvlastníků (ať již podílových u podílového spoluvlastnictví nebo manžela u společného jmění).⁵³ Proto po rozhodnutí o vypořádání majetku v podílovém spoluvlastnictví příkázáním do vlastnictví za náhradu se dle tohoto názoru vypořádávaný podíl nestává součástí SJM. Pokud je určená finanční kompenzace druhému ze spoluvlastníků (manželů) hrazena ze společných prostředků, je možno při vypořádání SJM tuto skutečnost zohlednit neboť, jde o vynaložení společných prostředků na výlučný majetek jednoho manžela.⁵⁴ Judikatura však zastává stanovisko, že pokud manžel-podílový spoluvlastník dosáhne vypořádání podílového spoluvlastnictví tak, že nabude i další podíl, stane se tento podíl součástí společného majetku v případě, je-li alespoň část finanční kompenzace vyplácené bývalému podílovému spoluvlastníkovi vyplacena ze společných prostředků. Tento názor odůvodnil tím, že tento důsledek nevyplývá ze smluvních projevů, ale přímo ze zákona a bez zřetele na to, zda jej manželé zamýšlejí či nikoli, neboť právě tak jako manželé nemohou vytvořit bezpodílové spoluvlastnictví, když pro to nejsou zákonné předpoklady, nemohou jeho vznik ani vyloučit, když pro to zákonné předpoklady jsou.⁵⁵ Oba dva přístupy mají své logické argumenty, avšak soudní praxe se bude držet názoru Nejvyššího soudu alespoň do doby, než případně dojde ke změně jeho stanoviska.

V řízení o vypořádání podílového spoluvlastnictví nezřídka dochází k situaci, kdy oba manželé jsou samostatnými podílovými spoluvlastníky věci (například proto, že jim by spoluvlastnický podíl oběma darován) a proti nim

---

⁵³ Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000, s. 65-67

⁵⁴ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání, Praha: ASPI, 2007, s. 83

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2007, sp. zn. 22 Cdo 342/2007

stojí třetí spoluvlastník. V případě, že je rozhodnuto o nabytí podílu třetí osoby žalujícími manžely, je otázkou jakým majetkovým režimem se tento nově nabytý podíl bude řídit. V odborné literatuře jsou popsány tři možnosti řešení. Prvá možnost je, že celá věc se nyní stane součástí SJM, druhou je, že nabytý podíl pouze přiroste k již existujícím podílům manželů a třetí možnost spočívá v zachování dosavadních dvou samostatných podílů manželů s tím, že nově získaný podíl se stává součástí SJM.⁵⁶ Autor s odkazem na ustanovení § 143 OZ i na diskuzi s členem Nejvyššího soudu JUDr. Balákem se přiklání k variantě třetí. S tímto závěrem lze souhlasit neboť v první řadě se popsané vypořádání podílového spoluvlastnictví nemůže žádným způsobem dotknout již existujících podílů ve vlastnictví manželů. Pak zbývá jen otázka, zda je vypořádávaný podíl nabyt již k existujícím podílům nebo nikoliv a pak se stává součástí SJM. Vzhledem k tomu, že vypořádání podílového spoluvlastnictví příkazáním vypořádávaného podílu dalšímu spoluvlastníkovi za náhradu je vlastně „nuceným“ prodejem podílu, není důvod proč by touto koupí měl být nabyt mimo SJM. Mám za to, že pouze v případě, pokud by soudem určená náhrada byla zaplacena manžely napůl z výlučných prostředků každého z nich, nabyli by podíl k jejich již existujícím podílům a stali by se tak podílovými spoluvlastníky k věci každý z ideální jedné poloviny.

Nabytí věc rozhodnutím soudu lze také rozhodnutím o příklepu (§ 329 a 336i o.s.ř.), pokud zaplatí dražební cenu, a to zpětně ke dni právní moci usnesení soudu o příklepu. Jde o případ, kdy se vlastnictví nabývá jedním z manželů do SJM bez ohledu na použité prostředky.

I jiné orgány mohou udělit příklep. Například dříve dle § 11 zák. č. 427/1990 Sb. o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, což někteří, dle mého názoru mylně, považovali za rozhodnutí konstitutivní povahy⁵⁷ nebo aktuálněji dle zákona o veřejných dražbách (zák. č. 26/2000 Sb.). Vydražená věc se stane součástí

---

⁵⁶ Králík, M. Podílové spoluvlastnictví v občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, 425 s. 67

⁵⁷ Pokorný, M., Holub, M., Borovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000, s. 68

SJM bez ohledu zda vydražitel je jen jeden manžel nebo oba dva, a to okamžikem příklepu je-li ve stanovené lhůtě uhrazena dosažená cena. Důvodem nabytí je jiná právní skutečnost.⁵⁸

Jiné skutečnosti, kterými se nabývá vlastnictví, mohou být zpracování věci, výstavba věci a vůbec vytvoření věci oběma manžely nebo jedním z nich v době trvání manželství, separace či vydržení věci.⁵⁹ Dle ustanovení § 135b odst. 1 OZ kdo v dobré víře zpracoval věc cizí na novou, se stal jejím vlastníkem proto, že jeho podíl byl větší. Jde tedy o nabytí na základě zákona. Jsou-li podíly stejné, rozhoduje o nabytí soud a toto rozhodnutí je konstitutivní povahy, a jde proto o nabytí vlastnictví rozhodnutím soudu. Pokud však zpracovatel cizí věci nebyl v dobré víře, že jde o jeho věc, může vlastník zpracované věci žádat o vydání věci nebo navrácení v předešlý stav. Není-li to možné nebo účelné, určí soud vlastníka za náhradu (§ 135b odst. 2 OZ). Rozhodne-li soud ve prospěch zpracovatele, jedná se opět o rozhodnutí konstitutivní povahy a pokud nabyvatel žije v manželství s existujícím SJM, stává se také tato věc součástí SJM. Speciální postavení ale mají umělecká díla spadající pod autorský zákon (zák. č. 121/2000 Sb.). Takové dílo se nestává součástí SJM, ale částka, která je získána prodejem tohoto díla, již součástí SJM je.⁶⁰

Vlastnictví k věci lze nabýt i výstavbou, neboť vlastnictví nové stavby patří stavebníkovi a nikoliv stavební firmě, která na základě smlouvy se stavebníkem stavbu provádí. Stavba patří od samého počátku stavebníkovi i když stavitel dodává materiál a práci.⁶¹ Materiál je zpracován do díla, a tím mění majitele ze stavitele na stavebníka. Vznik stavby je rozhodující pro posouzení, zda se stane součástí SJM či nikoliv. Judikatura⁶² vznik stavby konstantně dovozuje od okamžiku, kdy je zřetelné dispoziční řešení prvního nadzemního podlaží. Pokud k tomuto dojde ještě před vznikem manželství,

---

⁵⁸ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI, 2004, s. 101

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004 a R 26/89

⁶⁰ Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000, s.68-69

⁶¹ R 16/74

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze 1. 3. 1993, sp. zn. 3 Cdo 111/92 nebo novější usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 22 Cdo 58/2009

jde o věc ve výlučném vlastnictví stavebníka a po sňatku investované prostředky se zohlední při vypořádání SJM jako vnos společných prostředků do výlučného vlastnictví jednoho manžela. Byt stavěný na základě smlouvy o výstavbě dle zákona o vlastnictví bytů vznikne, jestliže místnost nebo soubor místností určených dle stavebního povolení k bydlení, je rozestavěna v domě navenek uzavřeném obvodovými stěnami a střešní konstrukcí.⁶³

Ustanovení § 134 OZ umožňuje nabytí vlastnictví vydržením. Věc, kterou vydržel byt' i jeden z manželů, je vydržena do SJM, a to i za situace, kdy druhý manžel o nedostatku či absenci nabývacího titulu věděl.⁶⁴ Zákon totiž tento způsob nabytí vlastnictví neuvádí mezi výjimkami, kdy se vlastnictví za trvání manželství nenabývá do SJM. Nejvyšší soud zaujal jiný názor, když požadoval zachování podmínky dobré víry u obou manželů.⁶⁵ Kloním se k závěru vysloveném Ústavním soudem, že postačí, je-li v dobré víře jen jeden z manželů, neboť i jeden manžel sám může nabýt do SJM bez ohledu na manžela druhého, a protože, jak již bylo uvedeno, není tento způsob nabývání mezi zákonnými výjimkami pro nabytí do SJM, stane se vlastníkem vydržené věci i druhý manžel. V případě sporu manželů s předchozím vlastníkem o vlastnictví vydržené věci však bude za situace, kdy je zřejmé, že jeden z manželů nemohl být v dobré víře pro druhého manžela velmi složité, ne-li nemožné unést důkazní břemeno ohledně své dobré víry. Může se také stát, že jeden z manželů je výlučný vlastník pozemku a v důsledku toho, že po stanovenou dobu v dobré víře užíval tento pozemek ve větší výměře, vydržel část sousedního pozemku. Tato vydržená část, která nemůže samostatně existovat, pak přirůstá k pozemku jež vlastní. Stává se tak součástí věci v jeho výlučném vlastnictví, nejedná se o novou věc, a proto nepatří do SJM.⁶⁶

---

⁶³ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání, Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 86

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12.6.1996 sp. zn. II. ÚS 219/95

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.10.1996 sp. zn. 3 Cdon 231/96 a Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.2.2004, sp. zn. 22 Cdo 2152/2003

⁶⁶ Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000, s. 70

O nabytí věci nejde u nálezů, neboť nalezenou věc musí nálezce odevzdat vlastníkovi a není-li to možné, pak ji musí odevzdat obci na jejímž území k nálezů došlo. V žádném případě si není oprávněn věc ponechat. Má nárok pouze na nálezné, jež činí 10 % ceny nálezů a náhradu nutných výdajů. Nálezné je samozřejmě za splnění ostatních zákonných podmínek součástí SJM (§135 OZ).

Nejen jednáním obou manželů, ale i jednáním jen jednoho, kdy druhý manžel svou vůli neprojeví nebo dokonce projeví nesouhlas, lze nabyt do SJM. Jestliže jeden manžel sám za existence SJM koupí věc nikoliv ze svých prostředků, je nerozhodná vůle jednoho i druhého manžela, zda má věc patřit do SJM nebo do výlučného vlastnictví jednoho z nich, případně do podílového spoluvlastnictví obou manželů. Za společné prostředky lze do výlučného vlastnictví koupit pouze věci osobní potřeby. Před 1. 8. 1998 to byly i věci sloužící k výkonu povolání. Naopak, i když jsou splněny podmínky pro to, aby za trvání manželství věc nabyt výlučně jeden manžel (např. věc kupuje ze svých výlučných prostředků), mohou manželé ovlivnit, aby věc přesto patřila do SJM. Druhý manžel tak může ovlivnit pouze samotnou skutečnost uzavření kupní smlouvy proti jeho vůli, pokud se nejedná o běžnou záležitost, námitkou relativní neplatnosti právního úkonu (viz část I., kapitola 3.). Jestliže jsou jako smluvní strana uvedeni oba manželé, musí oba splnit podmínky pro platnost tohoto právního úkonu, to je ji především oba podepsat. I když se jedná o situaci, kdy lze věc nabyt jen do SJM, a mohl by proto kupní smlouvu platně uzavřít jen jeden manžel, nelze tím zhojit nedostatek projevu vůle (podpisu na kupní smlouvě) druhého manžela⁶⁷. Nedojde proto vůbec k uzavření smlouvy, smlouva je absolutně neplatná. Tento závěr lze podpořit i judikaturou Nejvyššího soudu,⁶⁸ byť dosud nebylo výslovně uvedeno, že popsaná zásada se dotýká jakéhokoliv písemného smluvního ujednání uzavíraného manžely. U nemovitosti, která se nabyvá vkladem do katastru nemovitostí, tak i za situace, kdy je jako smluvní

---

⁶⁷ Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000, s. 73

⁶⁸ R 39/1974 a Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1723/2007

strana uveden jen jeden z manželů, který také sám podává návrh na vklad, ji nabývají oba manželé do SJM. V takovém případě se druhý z manželů nezapiše do katastru nemovitostí vkladem, ale záznamem, protože jeho spoluvlastnické právo vzniklo ze zákona, a to na základě ohlášení jednoho z manželů, popřípadě obou, doloženého souhlasným prohlášením manželů.⁶⁹

Jestliže je předmětem koupě movitá věc, dochází k jejímu nabytí převzetím (§ 133 odst. 1 OZ). Dispozitivní povaha tohoto ustanovení však umožňuje se dohodnout na jiném okamžiku nabytí vlastnictví k movité věci. K samotnému převzetí věci může dojít buď z ruky do ruky nebo distančním způsobem, to je převzetím od prostředníka provádějícího transport věci od prodávajícího ke kupujícímu (např. pošta či jiné společnosti provádějící přepravu nebo i jakákoliv fyzická osoba). Nabyvatel může také mít již předmětnou věc u sebe z jiného právního důvodu ještě před uzavřením smlouvy, na základě které má věc nabýt (může se jednat např. o nájem či výpůjčku). Není-li faktické převzetí celé věci dost dobře možné, protože je příliš velká nebo se jedná o velké množství, dochází pouze k symbolickému převzetí věci. Lze si představit i situaci, kdy dochází nejprve k faktickému převzetí věci a až poté k uzavření smlouvy, kterou kupující věc nabude. Typickým příkladem je koupě zboží v obchodech, kdy je zboží nejprve kupujícím vybráno, převzato, ale až zaplacením kupní ceny u pokladny přejde na něj vlastnictví.⁷⁰

Pro posouzení toho, zda byla věc movitá nabyta za trvání manželství nebo ještě před jeho vznikem je právě rozhodný okamžik, kdy dojde k převodu vlastnického práva a nikoliv, kdy dojde k zaplacení kupní ceny či uzavření smlouvy nebo jen převzetí věci. Tedy věc bude nabyta za trvání manželství, i když smlouvu uzavřel před sňatkem jen jeden z manželů, i když také tehdy zaplatil kupní cenu, jestliže došlo k dokončení celého úkonu (převzetí věci), a tím nabytí věci až po vzniku manželství. Rovněž tak, pokud

---

⁶⁹ Pokyny č. 13 Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Dostupné na: http://www.cuzk.cz/Dokument.aspx?PRARESKOD=998&MENUID=10376&AKCE=DOC:10-POKYNY_CUZK1

⁷⁰ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI, 2004, s. 91-92

je součástí smlouvy uzavřené před vznikem manželství odkládací podmínka, která se splnila až za trvání manželství, lze učinit závěr o nabytí věci za trvání manželství, a to přesto, že byla před sňatkem zaplacená kupní cena, neboť k nabytí věci došlo až splněním této odkládací podmínky. Nedomnívám se však, že věc bude náležet do SJM, protože byla sice pořízena za trvání manželství, ale z prostředků jednoho manžela, což je zákonem stanovená výjimka, na základě které i za trvání manželství se takto věc nedostane do SJM. U movitých věci jsou poměrně časté případy koupě věci na splátky s výhradou vlastnictví až úplným zaplacením kupní ceny. V tomto případě je rozhodující skutečností zaplacení poslední splátky. Pokud tato splátka byla zaplacená za trvání manželství, stává se věc součástí SJM bez ohledu na to, že většina splátek, a tedy kupní cena, byla zaplacená před uzavřením manželství z výlučných prostředků jednoho manžela. Skutečnost, že kupní cena byla zaplacená i z výlučných prostředků jednoho manžela se projeví až při vypořádání SJM, neboť ta část kupní ceny zaplacená z výlučných prostředků jednoho manžela je samozřejmě vnosem z výlučného majetku do společného majetku (§ 149 odst. 2 OZ).

Vlastnictví k nemovitým věcem se nabývá vkladem do katastru nemovitostí na základě obligatorně písemné smlouvy, a to dnem účinnosti vkladu. Pokud je to nemovitost, jež se nezapisuje do katastru, nabývá se účinností smlouvy, jež je vázána pouze na podmínky ve smlouvě uvedené, většinou však jde o den jejího uzavření. Den účinnosti vkladu (případně smlouvy) je proto rozhodující pro zjištění, zda nemovitost je věc patřící nebo nepatřící do SJM. Může tak dojít k tomu, že účinky vkladu do katastru nemovitostí nastaly před sňatkem, ale část kupní ceny byla zaplacená až za trvání manželství ze společných prostředků. Pak, pomineme-li možnost nabytí do podílového spoluvlastnictví budoucích manželů, jde opět o investice, jež se dle § 149 odst. 2 OZ projeví při vypořádání SJM, tentokrát však o investice ze společného majetku do výlučného majetku. Je-li zaplacená kupní cena pouze z výlučných prostředků jednoho manžela, mělo by jít o jeho výlučné vlastnictví, i když k účinnosti vkladu došlo za trvání manželství. Jedná se o

zákonnou výjimku, kdy je majetek nabyt za výlučný majetek jednoho manžela. Jsou-li však uvedeni jako kupující oba manželé, kteří tím projevili vůli nabyt nemovitost do SJM, stává se součástí SJM i když byla financována z výlučných zdrojů jednoho manžela.⁷¹

Proto jedině v případě, že při vkladu do katastru nemovitostí za trvání manželství byla zaplacen alespoň část kupní ceny ze společných prostředků, dochází k nabytí věci do SJM.⁷² Jestliže dojde k odstoupení od smlouvy o převodu nemovitostí, je nutno, aby toto odstoupení bylo adresováno oběma manželům, aby se tedy dostalo do sféry vlivu každého manžela, jinak není účinné.⁷³

Existuje-li za trvání manželství výlučný majetek každého manžela a i SJM, lze převést majetek z výlučného vlastnictví jednoho z nich do výlučného vlastnictví druhého pouze smlouvou darovací. Při uzavření kupní smlouvy by totiž majetek museli nabyt do SJM (pokud by kupní cena nebyla zaplacená z výlučných prostředků druhého manžela). Podrobněji o darování mezi manžely v části I., kapitole 5., podkapitole 5.1.

3. Spravování společného jmění manželů

Zatímco manželské právo majetkové v minulosti vyjadřovalo ekonomickou závislost ženy na svém manželovi, cílem moderní právní úpravy vzájemných majetkoprávních vztahů v manželství je v první řadě zajištění rovných práv ke společnému majetku a ochrana majetkových zájmů slabšího partnera před i případně neuváženým či lehkomyšlným jednáním manžela.

Vlastník věci má právo tuto věc užívat a požívat, nakládat a držet (*Ius utendi et fruendi, disponendi ac possidendi*). To platí i pro manžela - vlastníka věci patřící do SJM, bez ohledu na to, že je jeho vlastnické právo k takové věci omezeno stejným právem manžela. To neznamená, že věc

---

⁷¹ R 49/01

⁷² Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000, s. 75

⁷³ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI, 2004, s. 93

náležící do SJM musí nutně užívat oba manželé. Naopak nezřídka se můžeme setkat s tím, že společnou věc na základě shody obou manželů užívá jen jeden z nich (asi nejčastější takovou situací je společný automobil užívaný jen jedním z nich, respektive dnes jsou již běžné situace, že každý z manželů užívá automobil "svůj"). I takovéto užívání věci je tedy společné. Nejinak tomu bude v případě, že je věc zakoupená ze společných prostředků poskytnuta do užívání dětí. Nutno však odlišit, kdy takováto věc je rodiči dětem darována. Pak logicky nemůže být součástí SJM a nemůže se jednat o společné užívání věci manžely. I užití finančních prostředků jako společné hromadné věci musí být ve shodě obou manželů. Rovná práva obou manželů ke společnému majetku, jež si vyžadují shodu manželů při rozhodování o věci, mohou vést a také bohužel často vedou k neshodám mezi manžely. Pro omezení nutnosti absolutní shody manželů stanovil zákonodárce v ustanovení § 145 odst. 2 OZ hranici, do kdy není nutno souhlas druhého manžela vyžadovat. Dle tohoto ustanovení obvyklou správou majetku náležícího do SJM může vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů, protože jinak je právní úkon neplatný. Hranice je tedy vyjádřena obecným slovním spojením „obvyklá správa“, bez bližšího vysvětlení či alespoň demonstrativního výčtu situací. To nutně musí vést ke sporům o to, jaké jednání tento pojem ještě zahrnuje a jaké jednání již nikoliv. Jak již bylo citováno v úvodu, ve většině každodenních jednání si však manželé právní aspekty vzájemných majetkových vztahů vůbec neuvědomují a svému jednání zpravidla nepřikládají právní význam.⁷⁴

Předně je nutno zdůraznit, že záležitostí, na kterou nelze vztáhnout ustanovení § 145 OZ, je výkon rodičovské zodpovědnosti, tedy práv a povinností rodiče k dítěti, neboť tyto otázky jsou upraveny zvlášť v ustanovení § 30 a následujících zákona o rodině.

Mám za to, že pojem „obvyklá správa“ je ve svém obsahu shodný s dříve užívaným pojmem „běžná záležitost“, a proto se lze při hledání definice tohoto důležitého pojmu brát potaz i dřívější odbornou literaturu a

---

⁷⁴ Dvořák, J. Zamyšlení nad právní úpravou společného jmění manželů. Soudní rozhledy. 2007, č. 12,

judikaturu.⁷⁵ Za obvyklou správu (dříve tedy běžnou záležitost) se vždy považovalo to, co je při hospodaření s věcí běžné a obvyklé, pravidelně se opakuje a nevymyká se z rámce běžného hospodaření s touto věcí. Například placení nájemného, koupě pohonných hmot do společného automobilu, placení povinného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou jeho provozem a vůbec jeho užívání k běžnému účelu jako jsou cesty do zaměstnání, na nákupy, dále to bezpochyby je obstarávání běžných potřeb pro společnou domácnost, obstarávání nutných životních potřeb každého člena rodiny a podobně. Jsou to tedy především záležitosti, jejichž vyřízení nemůže narazit na nesouhlas druhého, protože to neohrozí jeho vlastnická práva a je to očekávaná záležitost. Vždy ale záleží na konkrétních okolnostech. Za obvyklou správu lze též v každém případě považovat plnění povinností uložených zákonem či jinou právní normou (např. vyživovací povinnost vyplývající ze zákona), uložených rozhodnutím příslušného orgánu včetně soudu (např. vyživovací povinnost plněná na základě soudního rozhodnutí). Nebo také právní úkony, jež se sice týkají společného majetku, ale neznamenají prakticky žádnou změnu, jako je ukládání peněžních prostředků na účet nebo různé příjmy, jako například za nájem věci v SJM, splátky pohledávky, platby z titulu náhrady škody na společné věci či bezdůvodného obohacení a jiné.

Co se týče smluvních závazků jako je například již zmiňované placení nájemného nebo životního pojištění, či splátek kupní ceny, případně úvěru, tak nejprve musí platně vzniknout, to je musí být uzavřeny alespoň s dodatečným konkludentním souhlasem druhého manžela.

Při posuzování sporných situací se soudní praxe ujednotila na tom, že jest zapotřebí přihlížet *ad hoc* ke konkrétní majetkové situaci v rodině, k jejím zvyklostem a dřívějším jednáním ohledně majetku v SJM.⁷⁶ Mělo by být rozhodující, co je obvyklou správou u normálního manželství daného společenského postavení v té které konkrétní situaci. S rozvojem společnosti

---

⁷⁵ především jde o R 42/72

⁷⁶ viz opět R42/72

se mění i posouzení hranice obvyklé správy. To, co může být dnes posuzováno jako jednání nepřekračující obvyklou správu (například koupě televizoru), nebylo možno před dvaceti lety jako běžnou záležitost rozhodně posoudit. S růstem sociálních rozdílů mezi jednotlivými domácnostmi je pak nutno rozlišovat i různou hranici obvyklé správy. To, co může být u většiny rodin jednáním nad rámec obvyklé správy, může být naopak u ekonomicky silnější rodiny již zcela běžné jednání (nákup automobilu je stále u drtivé většiny českých rodin výjimečná věc, která nemůže být zahrnuta do obvyklé správy, nicméně lze se setkat s rodinami, kde prodej či koupě automobilu je vzhledem k jejich množství v rodině a velké četnosti nákupů a prodejů tak běžnou záležitostí, že lze učinit závěr, že v tomto případě se jedná o obvyklou správu, kde může manžel jednat samostatně, bez souhlasu druhého).

Za záležitosti, které nelze podřadit pod běžnou správu, musíme především považovat zakládání dlouhodobých práv a závazků či nabytí nebo zbavení se věci výrazné hodnoty⁷⁷ (nemovitosti vždy). Vzhledem k zásadnímu významu jaké má uspokojování potřeb bydlení, lze mimo obvyklou správu rovněž zařadit i úkony týkající se vzniku a zániku nájemního vztahu k bytu či jiné nemovitosti k bydlení, a to jak v případě, že jsou manželé společnými nájemci, tak v případě, že jsou společnými pronajímateli. Jedná-li se o nakládání se společnou věcí, jež jde nad rámec obvyklé opravy a údržby věci, je třeba vyžadovat souhlas druhého manžela. Získání finančních prostředků půjčkou nebo úvěrem byť za účelem úhrady společných nákladů není také jednáním, jež by nepřekročilo hranici obvyklé správy, protože zatížení rodiny závazkem je skutečnost mající ve většině případů zásadní vliv na budoucí majetkovou situaci rodiny, a nelze proto souhlasit se zařazením tohoto úkonu do obvyklé správy jen s ohledem na využití takto získaných prostředků.

Protože manželé se navzájem zastupují, postačí pro zavázání i druhého manžela u kroků vymykajících se pojmu obvyklá správa to, že jednajícím manžel jedná se souhlasem svého manžela. Jak již bylo v předchozí kapitole

---

⁷⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 6. 2005, sp. zn. 14 Cmo 479/2004

popsáno, tak za situace, kdy právní úkon činí oba manželé osobně, musí každý za sebe vykonat všechny potřebné úkony (například písemně uzavíranou smlouvu, kde jsou oba manželé uvedeni jako účastníci tohoto smluvního vztahu, musí i oba podepsat a nemůže dojít k uzavření takovéto smlouvy jen podpisem jednoho manžela s tím, že zastupuje druhého byť s jeho souhlasem). Tato poměrně častá chyba při uzavírání smluv bývá bohužel soudy posuzována nesprávně ne jako neuzavřená a tedy absolutně neplatná, ale aplikují na ni zásady relativní neplatnosti.⁷⁸ Lze tedy říci, že právní praxe opírající se o judikaturu⁷⁹ při hodnocení právního úkonu vychází z okolností jednotlivého případu, tedy posuzují situaci *ad hoc* vzhledem k majetkové situaci rodiny, jejím zvyklostem a podobně.

V jednáních mezi manžely je převaha konkludentních jednání, kde se uplatní pravidlo *Qui tacet consentire videtur*, tedy kdo mlčí, souhlasí. Vychází se tedy z toho, že mlčení manžela je jeho souhlas a je na něm, aby případně prokázal opak, to je, že zavčas (ve tříleté lhůtě běžící od doby, kdy se druhý z manželů o úkonu dověděl) vyjádřil svůj nesouhlas. Postačí i dodatečný souhlas manžela v jakékoliv formě a tedy i konkludentně, ale mlčení druhého manžela nemůže být považováno za konkludentní souhlas v případě, že se o právním úkonu vůbec nedozvěděl. Nemůže souhlasit byť mlčky s něčím, o čem neví.

Zvláštní pozornost je věnována otázce podnikání manžela se společným majetkem (§ 146 OZ). Zákon výslovně stanoví, že souhlas manžela s podnikáním musí být vždy dán a musí být udělen při prvním použití majetku v SJM k podnikání, ale k dalším právním úkonům souvisejícím z podnikáním již ho není třeba. Udělení souhlasu však podnikajícího manžela neopravňuje k tomu, aby společný majetek, se kterým podniká, užíval výlučně on sám, či o něm sám rozhodoval.⁸⁰ Není špatná myšlenka, že kvůli větší právní jistotě měla být stanovena obligatorní

---

⁷⁸ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30.3.2009, sp. zn. 57 Co 564/2008

⁷⁹ R 42/72

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1731/2003

písemná forma takového souhlasu s ověřeným podpisem.⁸¹ Pojem „první použití majetku k podnikání“ lze za pomoci odborné literatury vyložit jako použití společného majetku, které ve svých důsledcích vede k soustavné činnosti prováděné samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.⁸² Lze rovněž souhlasit s názorem, že není důvod nepřipustit udělení souhlasu s použitím jen určené části SJM pro konkrétní účel podnikání, což by v případě podnikatelského nezdaru více ochránilo druhého manžela.⁸³ Jestliže tento souhlas dán není, postupuje se již dle obecných ustanovení chránících zájmy druhého manžela. Podnikání se společným majetkem však nikdy nelze považovat za obvyklou správu. Nechce-li manžel bez vážných důvodů udělit souhlas s podnikáním druhého manžela, lze to jednoduše vyřešit podáním žaloby na zúžení SJM k soudu, kterému musí soud vyhovět. Podnikající manžel pak může k podnikání použít to, co se ze SJM stalo jeho výlučným vlastnictvím a souhlasu druhého manžela již nebude třeba. Problémem však může být situace, kdy druhý manžel ani po rozhodnutí soudu o zúžení SJM nechce přistoupit na dohodu o vypořádání věcí vyjmutých ze SJM tímto rozhodnutím. Potom by nezbývalo než podat další žalobu na vypořádání SJM, případně čekat na uplynutí tříleté zákonné lhůty pro vypořádání *ex lege*. Nelze se totiž domáhat u soudu nahrazení chybějícího souhlasu rozhodnutím soudu dle § 161 odst. 3 o.s.ř., neboť zákon nevymezuje pro udělení souhlasu žádné podmínky a nechává tudíž zcela na libovůli manžela, zda takovýto souhlas dá či nikoliv. Jestliže je již souhlas dán, je nutno pro jeho odvolání vyžadovat existenci závažných důvodů, a to vzhledem k možným vážným negativním dopadům na podnikání a k možnému zneužívání k šikaně manžela.

Je třeba se speciálně zmínit o vkladu manžela do obchodní společnosti, což může být na první pohled chápáno jako první použití majetku k podnikání. Obchodní zákoník tento úkon ale za podnikání nepovažuje, pokud společníci

---

⁸¹ Salač, J. Společné jmění manželů. Právní praxe, 1998, č. 9

⁸² Pelikánová, I., a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. přepracované vydání. Codex Bohemia: Praha, 1998, s. 49-50

⁸³ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů, bezpodílové spoluvlastnictví manželů a podnikání. Právní fórum, 2006, č. 9

vkládající majetek do společnosti nejsou sami zapsáni v obchodním rejstříku. Proto pokud jde o vklad pocházející ze společného jmění (což není obvyklá správa společného majetku), je potřeba dle § 145 OZ souhlasu manžela s tímto úkonem pod sankcí relativní neplatnosti.⁸⁴

Obchodní zákoník ve svém ustanovení § 38i odst. 1 písm. k) ukládá do obchodního rejstříku založit mimo jiné ty listiny, které dokládají souhlas druhého manžela s použitím společného majetku k podnikání a listiny dokládající změny rozsahu společného jmění manželů nebo odložení jeho vzniku a po rozvodu manželství i listinu dokládající, jak se bývalí manželé vypořádali, a to jakýmkoliv ze tří možných způsobů. Lze tedy dovodit, že v daném případě musí být učiněn souhlas manžela v písemné formě, což OZ nestanoví. Obchodní zákoník tak nepřímou novelizoval OZ.⁸⁵ Alespoň v případě, že se jedná o podnikajícího manžela zapsaného v obchodním rejstříku, tak naše právní úprava ukládá listiny týkající se majetkového společenství mezi manžely založit do veřejného rejstříku, což zvyšuje právní jistotu třetích osob. Není důvodu, proč by takovou povinnost neměli mít všichni manželé činící úkony ohledně modifikace zákonné úpravy SJM jak je to například v Německu. Tento nedostatek by měl být napraven v novém občanském zákoníku (viz. část II.).

Do účinnosti novely OZ č. 131/1982 Sb. sankcionoval zákoník překročení oprávnění manžela jednat i za druhého vymezené tehdy „běžnou záležitostí“ sankcí absolutní neplatnosti právního úkonu. Tento princip nahradila zmíněná novela principem neplatnosti relativní zakotvené v § 40a OZ. Proto je úkon učiněný jedním z manželů bez souhlasu druhého, jež nepředstavoval obvyklou správu majetku platný, pokud se druhý manžel jeho neplatnosti výslovně nedovolal, a to v tříleté promlčecí lhůtě. Počátek běhu lhůty však nelze automaticky odvozovat od data právního úkonu, ale je třeba aby druhý manžel se o tomto úkonu dověděl. Nemůže vyslovit souhlas

---

⁸⁴ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů, bezpodílové spoluvlastnictví manželů a podnikání. Právní fórum, 2006, č. 9

⁸⁵ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání. Praha : ASPI, 2007, s. 141

s něčím o čem nemá povědomí. Často se proto stává, že námitka relativní neplatnosti právního úkonu je vznesena až v řízení o vypořádání SJM, kde se o úkonu poprvé druhý manžel dověděl. Neplatné jsou pak v důsledku toho úkony učiněné i před více než třemi lety.

Jak již bylo uvedeno, souhlas druhého manžela s právním úkonem mimo obvyklou správu může být projevem jakýmkoliv způsobem, včetně konkludentního, protože zákon formu nepředepisuje. Protože zákon nehovoří o době, kdy je třeba tento souhlas udělit, postačí i jeho dodatečné udělení. Z relativní neplatnosti právního úkonu vyplývá, že právní úkon je platný, dokud se ten, kdo je tímto úkonem dotčen (druhý manžel), jeho neplatnosti nedovolá v uvedené tříleté promlčecí lhůtě. Pokud se tak stane, je úkon neplatný od samého počátku.

Za pozornost stojí posuzování účinků námítky neplatnosti právního úkonu vznesené manželem, bez jehož souhlasu byl tento úkon přesahující obvyklou správu (dříve běžnou záležitost) proveden, v závislosti na postavení druhého manžela v napadeném právním vztahu. Judikatura vždy dovozovala, že v případě prodeje věci patřící do společného majetku je třeba souhlas i druhého manžela, pokud nešlo o obvyklou správu a vznesená námitka druhého manžela činila smlouvu neplatnou. Z toho pak vyplynula povinnost stran si své plnění vrátit. Tedy druhý manžel dosáhne navrácení věci prodané bez jeho souhlasu do společného majetku. Při koupi věci byt' za společné prostředky je tomu jinak. Dříve se dokonce mělo za to, že se nejedná o správu společného majetku, protože uzavřenou smlouvou se věc do společného majetku teprve dostala. Nebylo třeba proto souhlasu druhého manžela bez ohledu na to, zda se jednalo o běžnou záležitost či nikoliv. Z uzavřené kupní smlouvy byl zavázán pouze jeden manžel, a to i v případě, že disponoval se souhlasem druhého manžela k uzavření smlouvy. Případný nesouhlas druhého manžela pak nečinil smlouvu neplatnou a měl vliv jen na vztah mezi manžely nikoliv na vztah ke třetí osobě - prodávajícímu. Aby mohli být ze smlouvy zavázáni oba manželé, museli být výslovně oba účastníky této smlouvy.⁸⁶

---

⁸⁶ R 22/83

Ohledně uzavření úvěrové smlouvy podnikateli pak byl přijat podobný názor, že manžel, který je podnikatel, nepotřebuje k uzavření úvěrové smlouvy souhlas druhého manžela, protože v případě půjčky nejde o nakládání se společným majetkem, neboť úvěrem či půjčkou získané finanční prostředky při uzavření smlouvy ještě v majetku manželů být nemohou. Až po čerpání úvěru stanou se věci za úvěr pořízené součástí BSM.⁸⁷ Tyto názory pramenily z toho, že tehdejší právní úprava výslovně závazky do BSM nezahrnovala.

Po novele OZ provedené zákonem č. 91/1998 Sb., jež jako předmět SJM výslovně uvedla i závazky, se závazek z kupní smlouvy stává závazkem společným. Byl-li přijat bez souhlasu manžela a přesáhl-li zákonem stanovenou míru, pak námitka neplatnosti tohoto právního úkonu nezpůsobí, že koupená věc je nabyta do výlučného vlastnictví manžela – kupce, ale ze smlouvy vzniklý závazek je výlučným závazkem onoho manžela. Tedy nesouhlas druhého manžela nezpůsobí neplatnost uzavřené kupní smlouvy, ale to, že se závazek zaplatit kupní cenu nestane závazkem společným. Tímto výkladem se chrání práva třetích osob, které by jinak při prodeji věci musely zkoumat, zda je kupní cena placena ze společných prostředků kupujícího a jeho manžela a zda druhý manžel dal ke koupi svůj souhlas. Je tedy zřejmé, že přes určitou modifikaci způsobenou výslovným zařazením závazků do společného majetku jsou odlišné účinky námítky relativní neplatnosti v případě prodeje věci ze SJM a v případě koupě věci za prostředky ze SJM.

V souvislosti s neplatností smluv o převodu majetku v SJM je třeba zmínit ještě jednu procesní otázku, týkající se legitimace v případě soudního sporu o majetek, jež byl předmětem převodu takovéto neplatné smlouvy. Jestliže se jedná o žalobu vindikační, tak může být účastníkem řízení i jen jeden z manželů, neboť každému z manželů náleží ochrana jeho vlastnického práva a nepotřebuje k vedení řízení souhlas manžela.⁸⁸ U určovacích žalob vypadá logicky závěr, že účastníky určovací žaloby musí být vždy tytéž osoby, které byly účastníky napadeného smluvního ujednání, to je i oba

---

⁸⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 10. 1995, sp. zn. 5 Cmo 604/1994

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 28 Cdo 555/2002

manželé, pokud oba vystupovali jako smluvní strana.⁸⁹ Judikatura tuto otázku vyřešila jednoznačně tak, že domáhá-li se manžel svých práv k nemovitosti žalobou určovací, musí být v řízení zastoupen i druhý manžel. Pokud jeden z manželů nesouhlasí s tím, že by sporný majetek měl být i nadále v SJM (typicky případy relativní neplatnosti, kdy jeden z manželů napadá smlouvu uzavřenou druhým z manželů bez jeho souhlasu), vystupuje tento manžel na straně žalované spolu s ostatními účastníky smlouvy.⁹⁰

Neshody mezi manžely týkající se společného majetku jako například spor o užívání věci (jeden manžel výlučně užívá věc patřící do SJM, přestože s tím druhý manžel nesouhlasí) nebo spor ohledně nakládání s věcí (spory o to zda věc v SJM prodat či nikoliv) lze vzhledem k absenci zákonné úpravy řešit pouze za použití analogie dle § 853 OZ. Za vztahy nejbližší, jež takovou úpravu mají lze dle mého považovat vztahy podílových spoluvlastníků. Proto by měl soud při řešení takovéto žaloby *per analogiam* použít ustanovení § 139 OZ a například manželům stanovit přesný způsob užívání společné věci.

V manželství se nejčastěji nakládá se společnými finančními prostředky. Společné peníze mohou mít buď podobu věci (jsou-li v hotovosti) nebo pohledávky (jsou-li uloženy u peněžního ústavu). Otevření si účtu a i zasílání finančních prostředků na něj (např. mzdy) lze kvalifikovat jako obvyklou správu majetku, a proto není k tomuto kroku třeba souhlasu manžela. Účtem však může disponovat jen ten z manželů, který s příslušným finančním ústavem uzavřel smlouvu o vedení účtu, a to bez ohledu na to, že na účtu jsou společné peněžní prostředky, ke kterým má stejná práva i druhý manžel. Druhý manžel nemá vůči bance či spořitelně žádná práva, byť jsou ji svěřeny i jeho prostředky.⁹¹ Vlastnictví účtu dokládá oprávnění manžela s účtem nakládat, ale nezakládá domněnku o výlučném vlastnictví uložených

---

⁸⁹ Chalupa, L. Vrácení plnění z neplatné či zrušené smlouvy manžely. Právní rádce, 2006, č. 5

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4208/2008 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2614/2008

⁹¹ Společný účet obou manželů nabízejí u nás pouze bankovní ústavy, které zde mají pouze organizační složku a sídlí mimo republiku například polská BRE Bank S.A. provozující zde pobočku pod názvem mBank. viz. www.mBank.cz

peněžních prostředků. Banka zde vystupuje v roli dlužníka a nakládání s účtem je proto třeba odlišovat od nakládání s prostředky na účtu.

Účet totiž zřizuje peněžní ústav pro majitele zpravidla na základě smlouvy o běžném účtu (§ 708 – 715 Obch.Z.) nebo na základě smlouvy o vkladovém účtu (§ 716 – 719 Obch.Z.). Uzavřením smlouvy vzniká mezi peněžním ústavem a majitelem účtu dvoustranný závazkový právní vztah, který je charakterizován mimo jiné tím, že peněžní ústav je povinen přijímat na účet peněžní vklady nebo platby uskutečněné ve prospěch majitele účtu a ze zůstatku účtu platit úroky. Majitel vkladového účtu je pak povinen vložit na účet peněžní prostředky a přenechat jejich využití peněžnímu ústavu. Peněžní ústav je povinen majiteli běžného účtu podle jeho písemného příkazu uskutečnit jeho jménem platby jím určeným osobám. Peněžní ústav je také povinen po uplynutí sjednané doby nebo po účinnosti výpovědi vyplatit majiteli vkladového účtu uvolněné peněžní prostředky a po zániku smlouvy vyplatit majiteli účtu zůstatek účtu. Obchodní zákoník používá v citovaných ustanoveních termín „majitel účtu“. Za majitele účtu je třeba z pohledu obchodního zákoníku považovat osobu, pro kterou peněžní ústav na základě smlouvy účet zřídil. O tento závěr se opírá dlouhodobě i judikatura.⁹² Jestliže je proto podkladové rozhodnutí vydáno jen vůči jednomu z manželů, tak přestože se na účtu vedeného na jméno manžela druhého nalézají společné finanční prostředky, nelze výkon rozhodnutí provést na tomto účtu byť se věřitel jinak může uspokojit i na společném majetku obou manželů.

Z právních úkonů týkajících se společných věcí jsou oprávněni a povinni oba manželé společně a nerozdílně (§ 145 odst. 4 OZ). Tím je zákonem stanovena společná odpovědnost manželů za závazky (pasivní solidarita § 511 OZ), která se v praxi projeví tak, že věřitel je oprávněn vymáhat společný dluh manželů celý po kterémkoliv z nich. Tato zásada byla zpochybněna rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005. Vzhledem k převážně negativnímu ohlasu v řadách odborné

---

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.4.2000, sp.zn. 21 Cdo 1774/99, dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.7.2003, sp.zn. 20 Cdo 1284/2002 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.3.2002, sp.zn. 20 Cdo 681/2001 a další

veřejnosti (viz část I., kapitola 1.) dosud nedošlo k prosazení uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu při rozhodování soudů nižších stupňů, a proto lze říci, že právní praxe stále setrvává na stanovisku solidární odpovědnosti manželů za společné závazky.

Protože při výkonu rozhodnutí je třeba mít stejné účastníky řízení jako v podkladovém rozhodnutí, může vést oprávněný výkon rozhodnutí jen vůči tomu, komu byla povinnost uložena v nalézacím řízení. Výkonem rozhodnutí však mohou být postiženy všechny věci a práva patřící do SJM a pouze výlučný majetek druhého manžela je exekuce ušetřen. Nelze také vést výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy druhého manžela, protože mzda se až výplatou stává součástí SJM (viz. podrobněji část I., kapitola 1.).

Žádný právní předpis neobsahuje úpravu vztahující se na nakládání se společným jměním v období od jeho zániku do vypořádání, a proto je třeba dle § 853 OZ dovodit, že na toto období se aplikují ustanovení upravující vztahy obsahem i účelem jim nejbližší, tj. předpisy o společném jmění manželů⁹³ (podrobněji viz. část I., kapitola 6.).

V Německu manželé spravují společný majetek také společně (§ 1421 BGB). Při společné správě jsou manželé vzájemně zavázáni ke společné činnosti při řádné správě (§ 1451 BGB) a mají oba právo ke společnému majetku. Právní úkon musí učinit společně nebo jej může provést jeden z manželů s předchozím souhlasem toho druhého (§ 1450 BGB). Závazky jednoho z manželů, pokud se týkají společného majetku, musí nést při společné správě beztak oba manželé jako společní dlužníci (§ 1459 BGB), kvůli společné zodpovědnosti za správu.⁹⁴

Lze se však dohodnout, že společný majetek bude spravován jen jedním z manželů, což se kvůli účinnosti vůči třetím osobám musí také objevit v manželském registru (*Amtsgericht*), jinak platí zákonná úprava spravování majetku oběma manžely. Manžel, který je na základě takové smlouvy pověřen správou majetku, je oprávněn společný majetek držet,

---

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003

⁹⁴ Beitzke, G. Familienrecht. 25. Auflage. München : C.H.Beck, 1988, s. 142 - 145

disponovat s ním včetně vedení soudních sporů svým jménem. Sama spravující osoba se pak stává bezprostředním držitelem, zatímco oba manželé jakožto společní vlastníci jsou nepřímými (zprostředkovanými) držiteli. Ale také oba manželé společně mohou být bezprostředními držiteli nebo také manžel nespravující společný majetek může mít výlučnou bezprostřední držbu (např. šperky manželky).

Výlučný správce je sice zásadně oprávněn disponovat se společným majetkem, ale svým jednáním zavazuje pouze sebe, nezavazuje druhého z manželů (§ 1422 BGB). Ten však nepřímo spoluodpovídá, pokud je nárokováno uspokojení ze společného majetku. Zákon také omezuje spravujícího manžela v případě, že hodlá provést dispoziční s celým majetkem nebo v případě, že se jedná o nemovitost a výslovně je dokonce uvedeno omezení disponovat lodí a společnostmi lodě vyrábějící (§1424 BGB). Dále zákon manžela omezuje i pokud se jedná o darování, vyjma darování, které se uskutečňuje z důvodů morálních a darování odpovídající konvencím (§ 1425 BGB). V žádném případě spravujícímu manželovi nevzniká oprávnění druhého manžela zastupovat.⁹⁵

Podobně jako v naší či polské úpravě se může manžel domoci nahrazení souhlasu druhého manžela s právním úkonem rozhodnutím soudu. Dle BGB však jen za situace, kdy nastane nebezpečí z prodlení. Jestliže správu společného majetku vykonává jen jeden z manželů, musí zákon chránit zájmy manžela druhého před neuváženým jednáním manžela spravujícího majetek. Předně je zakotvena povinnost spravujícího manžela společný majetek spravovat řádně (výslovně až od 1. 7. 1958) a o správě druhého manžela informovat. Dále nese odpovědnost za to, když svým jednáním hodnotu společného majetku sníží. Pokud se tak stane, je povinen tuto újmu nahradit. Stejně jako v naší úpravě se souhlas s podnikáním uděluje při prvním úkonu. Pro další úkony již není potřebný, z čehož na rozdíl od nás⁹⁶

---

⁹⁵ Beitzke, G. Familienrecht. 25. Auflage. München : C.H.Beck, 1988, s. 142 - 145

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1731/2003

vyplývá možnost podnikajícího manžela činit další úkony v podnikání bez souhlasu manžela druhého.

Jednání manžela, který není správcem společného majetku, není nikterak omezeno ve vztahu k nabytí dědictví a darů. Také má právo domáhat se u soudu svého práva vůči třetím osobám, jestliže spravující manžel učinil úkon ohledně společného majetku bez jeho potřebného souhlasu, a to bez nutnosti součinnosti tohoto manžela, a domáhat se nahrazení jeho souhlasu v případě, kdy potřebuje jednat, aby si zařídil své osobní záležitosti nemající vliv na společný majetek a spravující manžel mu souhlas odmítá dát.⁹⁷

V Polsku je situace v zásadě shodná jako u nás. Manželé mohou se společným majetkem sami nakládat, ale k platnosti úkonu jednoho manžela překračující obvyklou správu věcí je potřeba souhlasu druhého. Bez souhlasu jsou úkony v neběžných záležitostech relativně neplatné. Souhlas může být udělen i dodatečně. Pojem obvyklé správy není v zákoně definován a je třeba tuto otázku posuzovat podle „konkrétní situace“. V každém případě nákup a prodej nemovitosti, přijetí vysokého závazku a podobně nelze pod obvyklou správu podřadit.⁹⁸ Naše odborná literatura vidí kriteria obvyklé správy v polském právu v cíli jemuž jednání slouží a v rozsahu tohoto jednání, případně též charakteru posuzovaného jednání.⁹⁹

Platnost smlouvy uzavřené jen jedním z manželů mimo rámec obvyklé správy závisí na souhlasu druhého manžela. Druhá smluvní strana však může určit termín, do kdy se má druhý manžel vyjádřit a nevyjádří-li se v tomto termínu, je smlouva neplatná. Třetí osoba je však chráněna dobrou vírou v případě, kdy souhlas druhého manžela chybí. Jedná-li se ale o nemovitost, má třetí osoba povinnost ověřit si práva druhého manžela v evidenci nemovitostí, jinak nemůže být v dobré víře. V případě neshod mezi manžely o správě společného majetku má manžel možnost se obrátit na soud s návrhem

---

⁹⁷ Dvořák, J. Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání. Praha : ASPI, 2007, s. 130-131

⁹⁸ Wałachowski, W. Małżeństwo w świetle prawa. Warszawa : Książka i Wiedza, 1975, s. 46

⁹⁹ Čížková, V. Socialistické právo manželské: (srovnávací studie). Praha: AUC UK, 1970, s. 50

na povolení učinit úkon i bez souhlasu druhého manžela. Soud tento souhlas udělí, jestliže je to v zájmu rodiny. Soud také může z vážných důvodů na návrh jednoho z manželů zbavit druhého manžela oprávnění nakládat se společným majetkem. Tato úprava má za cíl ochránit majetkové zájmy rodiny před lehkomyšlným jednáním a zlou vůlí jednoho z manželů.¹⁰⁰

Manželé dále odpovídají solidárně za závazky, které vzniknou i jednáním jednoho z manželů při zajišťování obvyklých potřeb rodiny. Ze závažných důvodů ale může soud rozhodnout, že za vyšší závazky odpovídá jen manžel, který je přijal. Vůči třetím osobám je pak rozhodnutí účinné, jen bylo mu toto rozhodnutí známo.

4. Možnosti modifikace rozsahu společného jmění manželů

Původní znění nyní platného občanského zákoníku nedávalo na rozdíl od předchozí úpravy obsažené v zák. č. 265/1949 Sb. žádný prostor pro uplatnění autonomie vůle manželů a zcela kogentně upravovalo majetkové vztahy v manželství. Dnem účinnosti zákona (1.4.1964) tak vzniklo bezpodílové spoluvlastnictví manželů (BSM) bez výjimky k veškerému majetku manželů, jež dle zákona do BSM patřil. Taková úprava se stala neudržitelnou po změně politicko-společenských poměrů v roce 1989, a proto novelou č. 509/1991 Sb. byly ustanovení občanského zákoníku změněny tak, že manželům daly možnost si dohodou ve formě notářského zápisu rozšířit nebo zúžit zákonem stanovený rozsah BSM, a také si odlišně upravit spravování majetku v BSM nebo si vyhradit vznik BSM až ke dni zániku manželství.

Období od roku 1964 do roku 1991 bylo proto obdobím, kdy bylo absolutně vyloučeno se odchýlit od zákonné úpravy majetkoprávních vztahů mezi manžely. Umožněno bylo pouze majetkové společenství manželů rozhodnutím soudu zrušit na návrh jednoho z manželů, a to ze závažných důvodů, kdy by další existence BSM odporovala dobrým mravům.

---

¹⁰⁰ Wałachowski, W. Małżeństwo w świetle prawa. Warszawa : Książka i Wiedza, 1975, s. 49

To bylo především v případě tzv. marnotratného manžela, tedy když jeden z manželů ne hospodárně nakládal s hodnotami patřícími do BSM a tímto svým jednáním ohrožoval majetkové zajištění rodiny nebo to bylo za situace, kdy již manželé spolu nežili, ne hospodařili a společné své potřeby neuspokojovali. Zmíněná novela č. 509/1991 Sb. pak přidala ještě jeden důvod, a to, když jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti. BSM zaniklé rozhodnutím soudu mohlo být obnoveno pouze opět rozhodnutím soudu, ale jen s účinky *ex nunc*.

Nynější právní úprava daná novelou OZ č. 91/1998 Sb. neumožňuje majetkové společenství manželů tj. SJM zcela zrušit, ale pouze zúžit až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti. Soud rozhoduje na návrh jednoho z manželů, který je odůvodněn kromě obecného „závažného“ důvodu (což by mělo být vykládáno shodně jako za předcházející právní úpravy) skutečností, že manžel získal oprávnění k podnikatelské činnosti či se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti. Navrácení rozsahu SJM v původní stav před rozhodnutím soudu o jeho zúžení, tedy jeho rozšíření, je možné opět rozhodnutím soudu. Právo na zúžení SJM rozhodnutím soudu se nepromlčuje neboť se jedná o vydání konstitutivního rozhodnutí, a pokud jsou splněny zákonné podmínky pro vyhovění žalobě, je povinen soud takto rozhodnout.¹⁰¹

Problémem může být ona hranice pro zúžení rozsahu SJM, jež je slovně definována jako „obvyklé vybavení domácnosti“. Tento pojem není nikde blíže vysvětlen a soudy tuto otázku při rozhodování o zúžení SJM neřeší neboť rozhodují ve většině případů výrokem, který kopíruje znění § 148 odst. 1 OZ tj. rozhodnou, že SJM účastníků „se zužuje až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti“. Vypořádání SJM následující po právní moci rozhodnutí soudu o jeho zúžení by pak mělo pominout věci v SJM zůstávající, tedy věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti. Manželé si tak tuto hranici stanovují sami v dohodě o vypořádání SJM, která ve většině případů následuje po rozhodnutí soudu o jeho zúžení. Vhodnější by však

---

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3515/2006

samozřejmě bylo, aby zákonodárce nebo judikatura jasně vyložili tento pojem, a tím stanovili rozsah majetku, jež i po rozhodnutí soudu v každém případě zůstává v SJM. Můj názor je, že by se mělo vycházet z průměrné životní úrovně českých rodin v daném období, takže po zúžení SJM by v SJM v každém případě měly zůstat věci jež jsou obvykle základním vybavením v průměrné české domácnosti. Tedy na rozdíl od nazírání na „obvyklou správu“, kde by se jednání v rodině mělo posuzovat *ad hoc* v souvislosti se životní úrovní konkrétní rodiny, by hranice „obvyklého vybavení domácnosti“ měla vzrůstat všem rodinám stejně v souvislosti s růstem průměrné životní úrovně českých rodin. To znamená, že rozsah tohoto pojmu se se zvyšující životní úrovní mění, neboť to co je nyní jako obvyklé vybavení většiny rodin, mohlo být ještě před několika lety luxusním zbožím. Typickým případem je různá domácí elektronika, jejíž ceny i v souvislosti s překotným vývojem prudce klesají, a tím se stává stále dostupnější.

Protože účelem ustanovení § 148 OZ je ochrana druhého manžela před možnými velkými závazky vzniklými v rámci podnikání prvního manžela, lze si při výkladu pojmu „obvyklého vybavení domácnosti“ pomoci ustanovením § 322 o.s.ř., a to především odstavcem 2 písm. a), kde se výslovně hovoří o tom, že z výkonu rozhodnutí je vyloučeno kromě jiných věci i obvyklé vybavení domácnosti. Protože tento pojem je uveden vedle běžných oděvních součástí, snubního prstenu, zdravotnických potřeb a hotovosti do částky 1.000,- Kč, lze učinit závěr, že ostatní uvedené věci obvyklé vybavení domácnosti netvoří, že obvyklé vybavení domácnosti musí být ještě něco jiného. Nabízí se, že to mohou být obvykle věci potřebné k uspokojování základních životních potřeb členů rodiny (např. základní kuchyňské potřeby, nezbytný nábytek jako jsou postele apod.), které v žádném případě nemohou být postiženy výkonem rozhodnutí.

Diskutovanou otázkou je také otázka, zda může soud zúžit SJM méně než jen na obvyklé vybavení domácnosti. Já se domnívám, že za použití argumentace *a maiori ad minus* lze dovodit, že to možné je. Jestliže je stanovena hranice zúžení slovním spojením: „až na věci tvořící obvyklé

vybavení domácnosti“, jedná se o hranici maximálního možného zúžení a tudíž lze SJM i v menší míře. Pokud by zákonodárce měl úmysl kogentně stanovit rozsah SJM po zúžení soudem, nepochybně by zvolil formulaci: „zúžit na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti“ a nikoliv: „zúžit až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti“.

Velmi rozdílně je pak nazíráno na osud společných závazků po zúžení SJM. Zákon totiž hovoří pouze o věcech nikoliv však o závazcích, které v momentě zúžení SJM byly manželům společné. Část odborné literatury se domnívá, že z dikce zákona vyplývá, že v SJM nemohou žádné závazky zůstat, a proto může dojít při vypořádání SJM k poškození věřitelů.¹⁰² Já se domnívám, že k tomu dojít nemůže. Především k samotnému vypořádání SJM dochází až po zúžení SJM, většinou dohodou manželů, kde se uplatní ustanovení § 150 odst. 2 OZ, které výslovně zakazuje, aby práva věřitelů byla dohodou (o vypořádání SJM) dotčena. Zákon zde garantuje takové vypořádání, kterého by se věřitel jinak domohl odpůřící žalobou dle § 42a OZ (což musel činit před 1. 8. 1998, kdy uvedené ustanovení nabylo účinnosti). Věřitel nyní může postupovat tak, jako by žádná dohoda o vypořádání SJM nebyla uzavřena a rozdělené hodnoty byly nadále spojené, i když by se manželé dohodli jinak. Chybné jsou závěry, že dohoda zkracující věřitele by byla neplatná,¹⁰³ nýbrž taková dohoda o vypořádání by byla platná, avšak ve vztahu k věřitelům by neměla účinky. Jde tedy o případ relativní bezúčinnosti ve vztahu k věřitelům.¹⁰⁴ Nelze tedy ve vztahu k věřitelům vypořádat SJM dohodou s úmyslem *cum fraudem creditoris*. Žaloby věřitelů na neúčinnost dohody o vypořádání SJM dle § 42a OZ je proto nutno zamítnout s odůvodněním, že požadovaný stav již nastal ze zákona. Autorka úvahy o neplatnosti dohody pak při výkladu ustanovení § 150 odst.2 OZ zcela nepřipadně vykládá zákaz „dotčení práv věřitelů dohodou manželů“ dle

---

¹⁰² Králíčková, Z. Autonomie vůle v rodinném právu v česko – italském porovnání. Brno : Masarykova univerzita Brno, 2003, s. 140

¹⁰³ Marešová, M. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. Ad Notam, 2007, č. 1

¹⁰⁴ Drápal, L. Odporovatelnost. Justiční praxe, 2002, č. 5 (protože autor jako soudce Nejvyššího soudu je velmi aktivní při školení soudců na půdě Justiční akademie, dostal se tento názor do poměrně širokého povědomí soudců)

trestněprávní judikatury Nejvyššího soudu vážící se k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu poškozování věřitele při uzavírání dohod manželů o vypořádání SJM jako narušení rovnováhy při vypořádání SJM dohodou, a to podstatným způsobem, nápadně, jednostranně z hlediska zásad § 149 odst. 2,3 OZ. Je totiž zřejmé, že každá dohoda o vypořádání by zkrátila práva věřitelů již existujících pohledávek (mimo situaci, kdy by ten z manželů, který je výlučný dlužník, získal ze SJM veškerá aktiva, což je spíše jen teoretická varianta), proto je *ex lege* stanoveno, že stávajících věřitelů se nikterak nedotkne a její účinky jsou zaměřeny *pro futuro*. Vzhledem k neexistenci veřejných registrů zvolené úpravy manželských majetkových vztahů je nutno s obsahem dohody smluvního partnera také seznámit před uzavřením smlouvy. Výjimkou by mohly být nemovitosti, u kterých je změna vlastnického práva zapsána ve veřejném rejstříku.

Procesním vyjádřením zásady vtělené do § 150 odst. 2 OZ je ustanovení § 262a odst. 2 o.s.ř., dle kterého se při výkonu rozhodnutí nepřihlíží ke smlouvě, kterou byl zúžen zákonem stanovený rozsah SJM o majetek, který do SJM patřil v době vzniku pohledávky. Jednoduchý jazykový výklad vede mnohé odborníky k tomu, že pokud je o zúžení SJM rozhodnuto soudem, je toto zúžení respektováno při provádění výkonu rozhodnutí bez toho, že by věřitelé při vzniku pohledávky byli s tímto seznámeni.¹⁰⁵ Tento „dvojitý metr“ by odporoval duchu ustanovení § 150 odst. 2 OZ i § 262a odst. 2 o.s.ř. a činil by je naprosto zbytečnými. Je nutno souhlasit s názorem, že rozhodnutí soudu o zúžení SJM ve svých důsledcích nahrazuje smlouvu manželů, kterou by mohli uzavřít dle § 143a odst. 1 OZ, a proto ustanovení § 262a odst. 2 o.s.ř. platí analogicky i na situace, kdy o zúžení SJM rozhodl soud.¹⁰⁶ Nelze připustit s rozdílné pojmání dohody o vypořádání SJM uzavřené v rámci notářského zápisu o vypořádání SJM a dohody uzavřené po rozhodnutí soudu o zúžení SJM. Samotným rozhodnutím

---

¹⁰⁵ Marešová, M. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. Ad Notam, 2007, č. 1 a také Erbošová, H. Daňová exekuce a společné jmění manželů. Daňová a hospodářská kartotéka, 2006, č. 2

¹⁰⁶ Bureš, J., Drápal., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 1434

soudu o zúžení SJM z tohoto majetkového společenství ještě žádná hodnota nemizí. Rozhodující je až ona dohoda, jejíž uzavření rozhodnutí soudu umožnilo.

Absence zákonných limitů pro rozdělení vypořádávaného majetku mezi manžely se stala terčem neoprávněné kritiky odůvodněné obavami o slabšího z partnerů.¹⁰⁷ Soudní praxe však vede k závěru, že v drtivé většině je motivací k podání žaloby na zúžení SJM skutečnost, že jeden z manželů podniká jako neomezeně ručící za své závazky. Požadované zúžení SJM má pak za cíl ochránit druhého partnera před jeho případnými věřiteli, a tím i dosud společný majetek. Po zúžení SJM se proto manželé vypořádají tak, že v majetku podnikajícího manžela zůstanou maximálně věci jež používá k podnikání, častokrát však vůbec nic. Jakékoliv zákonné omezení při vypořádání by ztěžovalo či dokonce vylučovalo docílit jeho účelu (tj. ochrany nepodnikajícího, tedy právě slabšího manžela), a toto ustanovení by ztratilo zcela svůj význam. Citovaný názor zjevně vyplývá z nedostatku praktických zkušeností autorky s fungováním institutu zúžení SJM.

Speciálně zákon (§ 148 odst. 3 OZ) upravuje případy, kdy po rozhodnutí soudu o zúžení SJM podnikají oba manželé společně nebo jeden z nich za pomoci druhého, který podnikatelem není. V takovém případě zákon výslovně stanoví způsob rozdělení příjmů z podnikání tak, že pokud se v písemné smlouvě nedohodnou jinak, rozdělí se rovným dílem.

V případě, že po rozhodnutí soudu k dohodě o vypořádání nedojde ani do 3 let, nastává i zde fikce vypořádání dle ustanovení § 150 odst. 4 OZ a i poté odpovídají oba manželé za závazky solidárně (více část I., kapitola 7., podkapitola 7.1.).

Jestliže zákon dává možnost ze stanovených důvodů SJM zúžit rozhodnutím soudu, pak musí dát i možnost tento stav vrátit zpět, to je SJM opět rozšířit do původních hranic. Zákon na to pamatuje v ustanovení § 148 odst. 4 OZ, když nejčastějším důvodem k podání takovéto žaloby je

---

¹⁰⁷ Králíčková, Z. Autonomie vůle v rodinném právu v česko – italském porovnání. Brno : Masarykova univerzita Brno, 2003, s. 140

odpadnutí důvodu, jež dříve vedl k rozhodnutí soudu o zúžení SJM (např. podnikající manžel podnikání ukončil). Protože SJM bylo zúženo rozhodnutím soudu, nelze se domoci jeho opětovného rozšíření jinak než opět soudním rozhodnutím, a to samozřejmě s účinky *ex nunc*.

Ustanovení § 143a odst. 1 OZ dává manželům možnost modifikovat rozsah jejich SJM i mimosoudně, a to smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu (zákon č. 358/1992 Sb.). Tímto notářským zápisem mohou dosáhnout rozšíření i zúžení, a to jak ohledně majetku a závazků do SJM již náležejících, tak teprve v budoucnu vzniklých. Zákon výslovně připouští, aby se smlouva týkala jen určitých majetkových hodnot, což umožňuje zúžit nebo rozšířit SJM i o konkrétní jednu věc či závazek. Absence takového výslovného oprávnění v ustanovení § 148 OZ pravděpodobně vede k již zmiňovanému závěru, že při zúžení SJM rozhodnutím soudu je nutno vždy SJM zúžit až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti a nikoliv méně. Z dikce ustanovení § 143a odst. 1 OZ je zřejmé, že ani tímto způsobem nelze zcela vyloučit vznik SJM, ale pouze zúžit jeho rozsah na minimum. Někteří autoři se domnívají, že tímto minimem je jakákoliv věc patřící do SJM.¹⁰⁸ Tento závěr nepochybně vyplývá ze skutečnosti, že v § 143a odst. 1 OZ se na rozdíl od § 148 OZ nehovoří o mezi zúžení věcmi tvořícími obvyklé vybavení společné domácnosti. Já se přikláním k názoru jiných odborníků,¹⁰⁹ že maximálně možná mez, na jakou lze zúžit společné jmění manželů je *per analogiam* i při zúžení notářským zápisem mez definovaná jako obvyklé vybavení společné domácnosti a nelze tolerovat zúžení, kde jen pro dodržení litery zákona zůstane v SJM věc bezcenná či nicotné hodnoty.¹¹⁰

Dle § 143a odst. 1, věta čtvrtá, jestliže je předmětem smlouvy nemovitost, tak nabývá smlouva účinnosti vkladem do katastru nemovitostí. Zákonodárce zde evidentně zapomněl odlišit obligačně právní (uzavření smlouvy) a věcně právní (vklad práva do katastru nemovitostí) účinky.¹¹¹

---

¹⁰⁸ Baudyš, P. Vypořádání nemovitostí vyloučených ze společného jmění jeho zúžením. Bulletin advokacie, 1999, č. 8

¹⁰⁹ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI, 2004, s. 194-195

¹¹⁰ Balák, F. K diskusi o zúžení společného jmění manželů. Ad Notam. 2009, č. 6

¹¹¹ Fiala, J. Společné jmění manželů a jeho odraz v katastru nemovitostí. Soudní rozhledy, 2007, č. 12

Katastr nemovitostí samozřejmě žádný vklad práva neprovede, jestliže není smlouva účinná. Ve své praxi jsem se proto setkal se situací, kdy notář včlenil do notářského zápisu inkriminovanou větu ze zákona, že smlouva nabývá účinnosti až vkladem do katastru nemovitostí a katastr žádný vklad neprovedl s odkazem na to, že smlouva není účinná.

Uzavřením takovéto smlouvy o zúžení SJM vyjmou manželé ze SJM majetek či závazky a rozdělí si je mezi sebou. Nemálo manželů se pak domnívá, že tímto uchrání majetek před věřiteli již existujících závazků. Opět se ale uplatní ustanovení § 150 odst. 2 OZ o právní bezúčinnost dohody vůči stávajícím věřitelům, a ve vztahu k věřitelům, kteří existovali ke dni uzavření dohody se na rozdělené SJM hledí jako na nevypořádané.¹¹² Vůči věřitelům se manželé takovéto smlouvy mohou dovolat za splnění dvou podmínek. Prvou je, že závazek vznikl až po uzavření smlouvy a druhou je, že věřitel o této smlouvě při vzniku závazku věděl (§ 143a odst. 4 OZ). Důkazní břemeno spočívá vzhledem k neexistenci veřejných manželských majetkových registrů na manželích samotných. V opačném případě se věřitel může uspokojovat, jako by takovéto smlouvy nebylo. Proto je vhodné při vzniku závazku do smlouvy včlenit alespoň klauzuli o tom, že se věřitel s obsahem smlouvy seznámil nebo je-li úkon činěn ústně zajistit si přítomnost svědka, jinak by se manželé v případném soudním sporu mohli dostat do stavu důkazní nouze.¹¹³

Po té, co je SJM zúženo, manželé nabývají majetek (samozřejmě mimo majetek patřící do obvyklého vybavení domácnosti) pouze do svého výlučného vlastnictví, případně do podílového spoluvlastnictví nabývají-li ho společně.

Notářským zápisem lze docílit i rozšíření SJM na majetek patřící dosud jen jednomu z manželů.

Smlouvami nelze měnit podíl, v jakém manželé do SJM majetek nabývají, neboť oba manželé jsou vždy vlastníky celé věci a nelze hovořit o existenci jakéhokoliv podílu každého z nich na takovéto věci. Přestože se

---

¹¹² Drápal, L. Odporovatelnost. Justiční praxe, 2002, č. 5

¹¹³ Vlasáková, L., Křížová, V. Modifikace rozsahu SJM a odpovědnost manželů za závazky. Ad Notam, 2004, č. 3

majetkové společenství manželů již nenazývá bezpodílovým spoluvlastnictvím manželů, stále se jedná o určité bezpodílové spoluvlastnictví. Tedy žádné podíly na majetku v SJM mezi manžely neexistují a nemohou být proto modifikovány na jiný poměr.

Nelze také modifikovat práva osobnostní povahy, jež ani nemohou být součástí SJM. Tyto práva jsou nedisponovatelná. To znamená, člověk se jich nemůže vzdát, jsou nepromlčitelná, nezrušitelná a nezaniknutelná. Není tedy například možné, aby manželé si smlouvou zrušili vzájemnou rovnoprávnost. Velmi výrazně je smluvní svoboda omezena ve vztahu rodič – dítě, neboť dítě jako slabší a zranitelnější subjekt vyžaduje zvýšenou ochranu.¹¹⁴

Možnost modifikace rozsahu SJM jeho zúžením představuje nástroj ochrany jednoho manžela před neuváženými kroky či riziky vyplývající z podnikání manžela druhého. V žádném případě se nejedná o nástroj umožňující zkrátit práva věřitelů k již existujícím pohledávkám. Nelze souhlasit s názorem, že dohody manželů o úpravě rozsahu SJM jsou ve světle ustanovení chránící práva věřitelů zbytečnými.¹¹⁵ Při správném postupu jsou uchráněna jak práva věřitelů tím, že je protistrana seznámí se svým majetkovým uspořádáním v manželství při vzniku smluvního vztahu, tak práva druhého manžela, na jehož výlučném majetku nabytém na základě dohody o vypořádání SJM se věřitelé jeho manžela nemohou hojit.

Odlíšně upravit si mohou manželé či snoubenci i spravování společného majetku (§ 147 OZ). Mohou si vyhradit vznik SJM až k datu zániku manželství, a to zcela i z části (§ 143a odst. 2 OZ), nebo si mohou ještě před vznikem manželství smlouvou upravit své budoucí majetkové vztahy (§ 143a odst. 3 OZ). Smlouva musí být opět obligatorně ve formě notářského zápisu. Domnívám se, že však SJM ohledně věcí spadajících do obvyklého vybavení domácnosti musí nutně vzniknout vždy.

Odchylná úprava správy společného majetku může spočívat v rozdílném způsobu činění platných právních úkonů se společnou věcí, to je

---

¹¹⁴ Králíčková, Z. Autonomie vůle v rodinném právu v česko – italském porovnání. Brno : Masarykova univerzita Brno, 2003, s. 57

¹¹⁵ Kovářová, D. Společné jmění manželů a exekuce. Právo a rodina, 2007, č. 1

s právem věc držet a užívat ji. Zde vyvstává otázka, zda je možno touto smlouvou překročit rámec ustanovení § 145 odst. 2 věty druhé OZ, dle kterého je k platnosti právního úkonu překračující obvyklou správu majetku souhlas druhého manžela. Přestože mnozí považují toto ustanovení za kogentní a tudíž nepřekročitelné,¹¹⁶ domnívám se, že toto možné je. Ve prospěch úplné autonomie vůle stran hovoří to, že zákonodárce možnost modifikovat si úpravu správy společného majetku nikterak výslovně neomezil. Pokud by uvedené ustanovení považoval za kogentní a zároveň chtěl určitou smluvní volnost v oblasti spravování společného majetku připustit, pak by v právní normě nepochybně takovéto meze uvedl. Tedy ustanovení § 147 OZ by muselo obsahovat možnost smluvní úpravy spravování společného majetku, vyjma zásady uvedené v ustanovení § 145 odst. 2 věty druhé OZ. Nic takového se však v zákoně neobjevuje. Uvedený názor o kogentnosti zásady souhlasu druhého manžela s právním úkonem překračujícím obvyklou správu lze považovat za překonaný, představující zastaralou koncepci omezené smluvní volnosti i v ryze privátní sféře.

Jestliže si manželé vyhradí vznik SJM až ke dni zániku manželství, nabývají manželé majetek i závazky zcela odděleně nebo společně do podílového spoluvlastnictví a SJM vzniká jen ohledně věcí tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Ke dni zániku manželství se veškerý majetek obou manželů stane součástí SJM, pokud byl nabyt jedním ze způsobů uvedených v § 143 OZ a dochází k jeho vypořádání. Je to podobný institut jako tzv. koakvizice uplatňující se v Uherském právu a platící na Slovensku až do účinnosti zákona č. 265/1949 Sb., to je do 1. 1. 1950.

Ustanovení § 147 věta druhá OZ umožňuje uzavření i tzv. svatební či předmanželské smlouvy, tedy smlouvy, kterou si budoucí manželé ještě před sňatkem a vznikem SJM odlišně upraví své majetkové vztahy. Z povahy věci je zřejmé, že jde o smlouvy pouze *pro futuro a sub conditione*, tedy pod odkládací podmínkou uzavření manželství, a to pouze na dobu po jeho

---

¹¹⁶ např. Haderka, J. F. Osobní a majetková práva manželů od účinnosti zákona č. 91/1998 Sb. Právní praxe, 1998, č. 9

uzavření.¹¹⁷ Původním smyslem takovýchto smluv bylo upravit majetkové aspekty spoluzití manželů po dobu trvání manželství a pro případ zániku svazku. Touto smlouvou bylo možno také založit, v době, kdy právo znalo jako legální institut režim odděleného majetku manželů, „společenství statků“, jako majetkový režim panující mezi manžely. Svatební smlouva (Ehepact) upravovala majetkové společenství jako důsledek osobního společenství manželů, a tím se lišila od smlouvy manželské (Ehevertrag) zakládající svazek manželský a tvořící předpoklad pro majetkové společenství manželů.

Na rozdíl od minulosti, kdy smlouvu uzavíraly rodiny ženicha a nevěsty, jde u současné právní úpravy o projev autonomie vůle muže a ženy – snoubenců, jež hodlají uzavřít manželství. Předmětem ujednání budoucích manželů však nemohou být nedisponovatelná osobní práva jako je právo věrnosti, vzájemné pomoci a respektu a zásada rovnosti obou manželů. Z důvodu kogentnosti nelze ke škodě věci odlišně upravit ani otázky týkající se společného nájmu bytu. Není možné též platně učinit dispozice *mortis causa*, protože to přímo odporuje ustanovení § 476 odst. 3 OZ, dle kterého je závěť více zůstavitelů neplatná.¹¹⁸ Možnost úpravy budoucího majetkového vypořádání v případě rozvodu manželství není kromě dohody, kterou uvádí ustanovení § 24a ZR výslovně připuštěna před zánikem SJM. Bude zřejmě proto nezbytné tuto dohodu před uzavřením sňatku koncipovat jako smlouvu inominátní (§ 51 OZ). Budoucí případné vyživovací povinnosti pak pravděpodobně nebudou moci být do předmanželské smlouvy zahrnuty vůbec neboť převládá názor, že normy upravující vyživovací povinnosti jsou *ius cogens*, a nelze se proto od nich smluvně odchýlit, což by se nepochybně stalo, byla-li by částka výživného dopředu paušálně stanovena bez ohledu na možné majetkové poměry stran.

---

¹¹⁷ Haderka, J. F. Osobní a majetková práva manželů od účinnosti zákona č. 91/1998 Sb. Právní praxe, 1998, č. 9

¹¹⁸ Králíčková, Z. České rodinné právo po vstupu České republiky do Evropské unie. Právní rozhledy, 2005, č. 21

Nelze než souhlasit s kritickými názory, že rozšíření autonomie vůle manželů v majetkoprávní oblasti nebylo doplněno o zavedení veřejného registru manželských majetkových systémů jako je tomu například v Německu.¹¹⁹ Takovýto veřejný registr vede k větší právní jistotě jak třetích osob uzavírajících smlouvy s manželi, tak samotných manželů. Jeho existence by dovolila presumovat vědomost třetích osob o majetkovém uspořádání manželů a osoby s manželi (manželem) jednající, by se vždy mohli o tomto mohli přesvědčit. Naštěstí je záměrem nového soukromoprávního kodexu tento nedostatek odstranit (viz část II).

Německá právní úprava manželského majetkového práva umožňuje manželům vybrat si majetkoprávní režim panující v manželství z množství různých systémů. Ustanovení § 1414 BGB umožňuje manželům, aby si dohodou uzavřenou formou notářského zápisu místo zákonného společenství přírůstku stanovili, že v manželství budou mít zcela oddělené majetky (*Gütertrennung*), a ponechají si tak svou finanční samostatnost. V tomto systému je potřeba na začátku udělat přesný soupis disponibilního majetku, kde je uvedeno, co patří kterému z manželů. Protože v průběhu trvání manželství dochází pochopitelně k majetkovým přesunům, jak uvnitř manželství, tak vně vůči třetím osobám, musí být tento seznam čas od času aktualizován. Vůči třetím osobám se manželé na tuto dohodu mohou odvolat jedině v případě, když je dohoda evidována v registru (*Güterrechtregister*), který vedou místně příslušné obvodové soudy (*Amtsgericht*), což je nejnižší článek v systému obecných soudů v Německu nebo je dohoda třetí osobě známa. V případě rozvodu nedojde k vyrovnání přírůstků a tedy až do smrti si každý z manželů ponechává svůj majetek. Nelze také požadovat, aby po rozvodu vrátil jeden z manželů druhému to, co od něj v době trvání manželství obdržel darem, a to bez ohledu na zavinění rozvratu manželství, neboť rozvodem neodpadá právní důvod darování. Vrácení je možné pouze v případě, bylo-li při darování výslovně vymíněno, že v případě rozvodu je

---

¹¹⁹ Salač, J. Společné jmění manželů. Právní praxe, 1998, č. 9

manžel darovanou věc povinen vrátit.¹²⁰ Tento systém se používá hlavně v případě, kdy jeden z manželů podniká a ručí celým majetkem za své závazky. V případě je-li na jednoho z manželů prohlášen konkurz, nedostává se tak do konkurzní podstaty celý majetek.

Dalším smluvním systémem upravujícím vztahy mezi manžely je majetkové společenství manželů (*Gütergemeinschaft*). Tato smlouva se uzavírá taktéž formou notářského zápisu a vede se v registru u příslušného soudu. V tomto režimu se každý majetek nabytý jedním z manželů za trvání manželství stává majetkem společným (*Gesamtgut*), aniž by bylo zapotřebí činit nějaké další právní úkony. Jestliže se jedná o právo zapisované například do pozemkových knih, může manžel žádat po druhém manželovi součinnost (*mitwirke*).¹²¹ Oba manželé jsou majiteli všech věcí patřících do společného majetku. Náležitost předmětu do společného majetku se předpokládá, proto kdo tvrdí příslušnost k jiné majetkové mase, musí toto tvrzení prokázat. Ani jeden z manželů nemůže ani volně nakládat se svým podílem na společném majetku ani s jednotlivými věcmi (§ 1419; jinak § 2033 BGB). Podíl na společném majetku a jeho jednotlivých předmětech nelze zastavit (§ 860 občanského soudního řádu). Pohledávku patřící ke společnému majetku pak může dlužník započíst jen s pohledávkou, kterou je třeba vyrovnat ze společného majetku.¹²²

Polská právní úprava je i v otázce modifikace rozsahu společného majetku manželů podstatně bližší české. Podobně jako u nás umožňuje v Polsku zákon manželům majetkové společenství modifikovat nebo ho i úplně vyloučit (art. 47 – 51 zák. č 9/1964 Dz. U. - KriO; *Dz. U. odpovídá naší sbírce zákonů* tj. Sb.). Manželé mohou smlouvou uzavřenou obligatorně formou notářského zápisu¹²³ majetkové společenství rozšířit (*rozszerzona wspólnosc majątkowa*), zúžit (*ograniczona wspólnosc majątkowa*) nebo

---

¹²⁰ Langenfeld, G. Handbuch der Eheverträge und Scheidungsvereinbarungen 2. Auflage. München : C. H. Beck, 1989, s. 71

¹²¹ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha : ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 84 a 134 - 135

¹²² Beitzke, G. Familienrecht. 25. Auflage. München : C.H.Beck, 1988, s. 141

¹²³ Chodurová, L. Několik informací o polském notářství. Ad Notam, 2005, č. 4

vyločit (*rozdzielność majątkowa*), a to i ještě před uzavřením manželství.¹²⁴ Dále se mohou manželé dohodnout na vyloučení majetkového společenství s tím, že po zániku tohoto smluvního majetkového systému si vyrovnají své přírůstky (*rozdzielność majątkowa z wyrównaniem dorobków*). Rozdíl mezi vzrůstem hodnot majetku manželů v době od uzavření smlouvy do zániku tohoto smluvního systému kompenzuje jeden manžel druhému buď v penězích nebo převodem práva. Jestliže k zániku smluvního systému dojde v důsledku úmrtí jednoho z manželů, vyrovnávají se mezi sebou přeživší manžel a dědici manžela zemřelého.

Dovolávat se těchto smluv vůči třetím osobám mohou manželé jen v případě, je-li jim obsah smluv znám. Vyloučeno je rozšíření majetkového společenství na osobní práva, pohledávky z některých nároků na náhradu škody a jiné odškodnění, dosud nevymahatelné pohledávky a náhrady za práci a jiné služby jednoho z manželů a taktéž na věci nabyté děděním či darováním. V pochybnostech se má za to, že věci sloužící výlučně k uspokojování potřeb jednoho manžela do majetkového společenství nebyly vloženy. Jestliže manželé dali do majetkového společenství majetek, který by jinak náležel výlučně jednomu z nich, může věřitel jen jednoho z manželů požadovat uspokojení na společném majetku i v případě, že dluh vznikl před vznikem majetkového společenství. Podíly manželů na společném majetku v době zániku majetkového společenství jsou stejné, pokud se nedohodli jinak.

Zúžená forma majetkového společenství nesmí být v rozporu se zásadou rovnoprávnosti obou manželů. Proto lze zúžit majetek spadající do majetkového společenství omezeně například tak, že mimo společný majetek zůstanou nemovitosti nabyté i za trvání manželství. V případě, že dohodou je vyloučeno majetkové společenství manželů, zůstává každému z manželů majetek nabytý před uzavřením smlouvy a dále nabývá sám pro sebe a sám celý svůj majetek spravuje. Rozšíření společného majetku je zapovězeno u osobních nároků jako jsou nároky na náhradu škody na zdraví nebo nárok na

---

¹²⁴ Wałachowski, W. Małżeństwo w świetle prawa. Warszawa : Książka i Wiedza, 1975, s. 57

mzdu a také u věcí sloužících k uspokojování osobních potřeb výlučně jen jednoho manžela. Také je třeba respektovat vůli dárce či zůstavitele, takže nelze společný majetek rozšiřovat na věci nabyté jedním z manželů děděním nebo darováním.¹²⁵

Obnovit zákonné majetkové společenství je možné, pokud došlo k jeho zrušení soudním rozhodnutím, smlouvou, prohlášením manžela za mrtvého nebo ztrátou způsobilosti manžela k právním úkonům a manželství stále trvá. *Ex lege* se obnovuje právní moci rozhodnutí, které zrušuje rozhodnutí o zbavení svéprávnosti nebo rozhodnutí o prohlášení za mrtvého, jestliže se tímto obnoví i manželství. Odborná literatura má zato, že vzhledem k absenci výslovné zákonné úpravy této možnosti lze v ostatních případech obnovit majetkové společenství, jak soudním rozhodnutím, tak smluvně.¹²⁶ Zatímco obnovení rozhodnutím soudu působí *pouze ex nunc*, tak ve smlouvě se lze samozřejmě dohodnout i na zahrnutí věcí nabytých jedním z manželů před uzavřením smlouvy do společného majetku.

5. Další majetková práva v manželství

5. 1. Majetek mimo společné jmění manželů

Za trvání manželství se nerealizují majetková práva manželů pouze prostřednictvím SJM, ale každý z manželů může mít i svůj výlučný majetek mimo SJM nebo mohou manželé společně vlastnit věc i prostřednictvím institutu podílového spoluvlastnictví. Především totiž uzavřením manželství nedochází k žádným změnám na již existujících majetkových vztazích. Vznik manželství a SJM ovlivní pouze některá majetková práva v budoucnu teprve vzniklá (viz část I., kapitoly 1. a 2.). Každý z manželů tak má ve svém výlučném vlastnictví to, co vlastnil před uzavřením manželství. Po vzniku SJM může do svého výlučného vlastnictví nabývat majetek již jen z taxativně

---

¹²⁵ Čížková, V. Socialistické právo manželské: (srovnávací studie). Praha: AUC UK, 1970, s. 59

¹²⁶ opět Čížková, V. Socialistické právo manželské: (srovnávací studie). Praha: AUC UK, 1970, s. 55-56

stanovených důvodů (§ 14 odst. 1 písm. a) OZ). Jedná se o nabytí majetku dědictvím, darem nebo za majetek náležející do výlučného vlastnictví jednoho z manželů, dále o majetek, který slouží svou povahou osobní potřebě jen jednoho z manželů a o věci vydané jednomu z manželů na základě právních předpisů o restituci, ať již proto, že věc měl ve svém vlastnictví před uzavřením manželství nebo jde o právního nástupce původního vlastníka.

Nabytí do výlučného vlastnictví děděním či darováním se zdůvodňuje tím, že o takto nabytou hodnotu se druhý z manželů nezasloužil. Vůle samotného dárce je rozhodující při hodnocení, zda jsou obdarovanými oba manželé nebo jen jeden. Není-li darování provedeno v písemné formě, mohou při posuzování otázky kdo je obdarovaný nastat problémy. Pokud se nemůže již dárce vyjádřit, bude nutné vycházet ze zjištěných okolností darování. Dědictví se nabývá smrtí zůstavitele (§ 460 OZ) a bez ohledu na to, zda se jedná o dědění na základě zákona dle ustanovení § 473 - 475a OZ nebo na základě závěti dle § 476 - 480 OZ, a na to, zda dědici jsou oba manželé nebo jen jeden, nestává se zděděný majetek (stejně jako majetek darovaný) součástí SJM, ale jedná se o podílové spoluvlastnictví obou manželů nebo o výlučný majetek jednoho manžela.

Problematika nabytí majetku za majetek, který již je ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, je poněkud složitější. Nejedná se o nabytí nového majetku ani o rozmnožení majetku dosavadního, ale o změnu bez vlivu na charakter vlastnictví. Jednoduché je posouzení v případě směny, neboť lze snadno identifikovat původní věc, kterou vlastník směnil a hodnota nově nabyté věci není při směně ve vztahu k hodnotě věci původní rozhodující. Většinou se však tato zákonná výjimka z nabývání do SJM uplatňuje v případech nabytí věci za částku utrženou prodejem věci ve výlučném vlastnictví. Vzhledem k povaze peněz, jako věci hromadné a nikoliv individuálně určené, bývá složité nezaměnitelně identifikovat finanční prostředky získané z prodeje výlučného majetku jednoho manžela. Tedy je složité dovodit, že právě za tyto finanční prostředky byla nová věc zakoupena. Jestliže se totiž finanční prostředky jednoho manžela smíchají

s finančními prostředky společnými, nelze vzhledem k charakteru této věci výlučné prostředky od společných odlišit, a nelze proto mít dáno na jisto, že zrovna z výlučných prostředků byla předmětná věc pořízena. Není rozhodující poměr prostředků společných a výlučných, které se smíchaly. Došlo-li ke smíchání byt' i s jednou společnou korunou, nelze již hovořit o výlučných prostředcích jednoho manžela. Při koupení věci byt' jen částečně ze společných prostředků je věc nabývána do SJM a příspěvek manžela svými vlastními prostředky na koupi společné věci se zohlední až při vypořádání SJM, a to jako jeho vnos do SJM. V případě uložení stržené částky ve vlastnictví jednoho manžela na účet je třeba mít na paměti, že přírůstky (tj. v tomto případě úroky) i z výlučného majetku jdou do SJM. I kdyby na účtu nebyla dosud žádná částka patřící do SJM, pak připsáním úroků by se na účtu společné prostředky objevily, a tím by došlo ke smíchání společných a výlučných prostředků znemožňující odlišení těchto částek. Pokud je na účet zasílána například mzda jednoho z manželů či jiné společné příjmy, nelze již vůbec zdroje u spotřebovaných částek zjistit. Nelze také v případě smíchání společných a výlučných finančních prostředků učinit závěr o nabytí za výlučné prostředky, je-li kupní cena nově nabývané věci shodná s částkou strženou za prodanou věc, kterou vlastnil jen jeden z manželů nebo je-li kupní cena tak vysoká, že mohla být uhrazena ze společných prostředků jen z nepatrné části.

I když je zjevné, co jsou výlučné finanční prostředky jednoho manžela (např. proto, že je získal darováním od svých rodičů a má je uložené samostatně), může dojít k různým situacím při koupi nové věci financované z těchto prostředků, na které právo nenachází jednoznačnou odpověď. Jednou z těchto situací, které právní teorie popisuje¹²⁷ je situace, kdy nabytí vlastnictví k věci předchází zaplacením kupní ceny. V momentě nabytí vlastnictví tak není jasné, zda věc byla nabyta do společného jmění nebo do výlučného majetku jednoho manžela. Jestliže má kupující manžel od samého počátku jasno, že nákup uhradí právě ze svých výlučných prostředků a

---

¹²⁷ Spáčil, J. Tři aktuální sporné otázky společného jmění manželů. Soudní rozhledy, 2008, č. 3

posléze tak skutečně učiní, lze již při převodu vlastnického práva mít za to, že věc je nabývána do jeho výlučného vlastnictví. Může se však stát, že způsob financování nákupu nemá kupující dopředu promyšlen, či si to v mezidobí rozmyslí a místo původně zamýšlených svých prostředků použije prostředky společné. V praxi takovýto problém nevystává, protože k zjišťování co je předmětem vypořádávaného SJM dochází až posléze, kdy již je zřejmé, jaké finanční prostředky byly na nákup použity. Problém by mohl nastat jen za situace, kdy by rozhodování soudu probíhalo právě v tomto mezidobí mezi nabytím vlastnického práva za trvání manželství a zaplacením kupní ceny. V takovém případě by soud nepochybně vycházel z ustanovení § 144 OZ a věc by do masy SJM zařadil. Následné případné zaplacení kupní ceny z výlučných prostředků jednoho manžela by mělo za následek pouze možnost, aby se domáhal zohlednění této investice po druhém manželovy. Právo domáhat se svých investic do SJM má manžel i v případě, kdy věc je nabyta za prostředky ze společného dluhu, tedy prostředky společné a tento závazek je následně uhrazen z výlučných prostředků jednoho z manželů. Situaci, kdy je z prostředků získaných z půjčky uzavřené pouze jedním z manželů zakoupena věc, řeší pak judikatura¹²⁸ tak, že se jedná o nabytí do společného vlastnictví manželů opět s možností manžela-dlužníka žádat při vypořádání SJM kompenzaci tohoto vnosu.

Jak již bylo uvedeno, dle judikatury¹²⁹ je věc nabyta do SJM, jestliže alespoň část prostředků použitých na její zaplacení pocházela ze SJM. V praxi toto jednoduché pravidlo umožňuje spolehlivě posoudit i poměrně složitý skutkový stav ohledně nabytí věcí manžely a uplatnění této zásady nečiní žádných problémů. Nicméně někteří odborníci se domnívají, že takovýto výklad je do budoucna již neudržitelný. Navrhují proto, aby se zkoumal konkrétní poměr výlučných a společných prostředků vynaložených na koupi věci a podle toho by byl určen spoluvlastnický podíl na majetku. Jeden díl by potom byl ve výlučném vlastnictví toho manžela, který poskytl na nákup své

---

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2335/2005

¹²⁹ R 42/72

výlučné prostředky a druhý díl by byl v SJM¹³⁰. Tomuto návrhu nelze upřít větší ohled na to, jak se který z manželů zasloužil o nabytí věci, a tedy spravedlivější posouzení, nicméně v praxi by uplatnění tohoto pravidla přineslo nemalé problémy. Jestliže by manželé skutečnost, že nabývají věc částečně do SJM a částečně ji nabývá jen jeden manžel, jasně při koupi nevyjádřili (např. v kupní smlouvě na nemovitost, což by pak podle ní správně „zavkladoval“ příslušný katastrální úřad), bylo by pak na soudu, aby v řízení o vypořádání SJM provedl složité dokazování o této skutečnosti, od které uplynulo již mnoho let, a na kterou si většinou přesně nepamatují ani samotní aktéři. To by samo o sobě představovalo ne nepodstatné prodloužení řízení. Jako právník proto musím s tímto návrhem *pro futuro* souhlasit, jako soudce se ho nicméně přece jen trochu obávám.

Věci sloužící svou povahou osobní potřebě jen jednoho z manželů jsou věci, které jsou ve vlastnictví jednoho z manželů kvůli svému charakteru, a to bez ohledu na způsob nabytí. Jsou to věci, které jsou svou povahou spojené s osobou jednoho manžela a slouží jeho osobní potřebě, pokud tyto věci neslouží i druhému z manželů. Dle uvedené charakteristiky jsou to především věci sloužící každodenní potřebě výlučně jednoho manžela jako například boty, oděvy, brýle či jiné zdravotní pomůcky. Jen zcela výjimečně by mohlo v rámci vypořádání SJM dojít k zohlednění investic společných prostředků do věci sloužící osobní potřebě jen jednoho manžela. Muselo by jít o věci nikoliv obvyklé osobní potřeby vysoké hodnoty (z praxe znám případ, kdy manžel požadoval u soudu kompenzaci za pořízení silikonových prsních implantátů manželce; otázkou je zda se po implantaci do těla ženy ještě jedná o věc, spíše jde o integrální součást těla). Věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů jsou jedinými věcmi, které lze za existence SJM nabýt ze společných prostředků do výlučného majetku jednoho manžela. Jinak ani se souhlasem druhého manžela nelze ze společných prostředků nabýt jinak, než do SJM.

---

¹³⁰ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 112-113

V právní úpravě platné do 1.8.1998 byly ve výlučném vlastnictví i věci sloužící jen jednomu z manželů k výkonu povolání, čímž se mělo na mysli i podnikání. Novela OZ č. 91/1998 Sb. tuto výjimku odstranila, a proto nyní i věci sloužící jednomu z manželů k výkonu povolání do SJM patří, neboť nepochybně věci sloužící osobní potřebě je užší pojem než věci sloužící k výkonu povolání (snad by se daly nalézt, které slouží osobní potřebě manžela a zároveň k výkonu jeho povolání, jako například kostým tanečnice a pod.). Většina autorů se správně domnívá, že věci, které nebyly v BSM před 1.8.1998, protože sloužily k výkonu povolání jednomu z manželů, se nestaly po tomto datu věcmi v SJM, neboť v čl. VIII zákona č. 91/1998 Sb. jest uvedeno, že součástí SJM se ke dni 1.8.1998 stávají věci tvořící dosud BSM.¹³¹

Restituční předpisy, na základě kterých lze i za trvání manželství nabýt majetek do výlučného vlastnictví jednoho z manželů, jsou zejména zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákon č. 87/1997 Sb., o mimosoudních rehabilitacích a zákon. č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Podmínkou je, že tento majetek byl ve vlastnictví dotyčného manžela před uzavřením manželství, či je sice získal po uzavření manželství, ale již tehdy byly v jeho výlučném vlastnictví dle předpisů účinných do 31. 7. 1998 a nebo jde o právního nástupce - dědice původního vlastníka.¹³² Jestliže však byl předmětný majetek ve společném vlastnictví obou dosud žijících manželů, stal se restitucí součástí BSM či později SJM. Dalšími restitučními předpisy, kterými bylo možno nabýt majetek do výlučného vlastnictví jsou nařízení vlády č. 165/1997 Sb., o vyplacení jednorázové náhrady ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem, zákon č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům čs. zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem, zákon č.

---

¹³¹ např. Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha : ASPI, 2004, s. 125

¹³² Jehlička, O., Švestka, J., Škárková, M. a kol. Občanský zákoník. 7. vydání. Praha : C.H. Beck, 2002, s. 385

243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, zákon č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům čs. zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945. K tomuto lze přiřadit i prostředky vyplácené v rámci odškodnění občanů totálně nasazených za druhé světové války či prostředky vyplácené poškozeným a jejich dědicům za škody na zdraví vzniklé v souvislosti se vstupem a pobytem sovětských vojsk na našem území.¹³³

Výlučný majetek budou tvořit i práva osobnostní nebo majetková práva neoddělitelně spjatá s osobou jednoho z manželů. Jsou to nejčastěji práva na náhradu škody na zdraví, to je náhrada za bolestné a za ztížení společenského uplatnění. Také autorská práva, a to jak osobnostní, tak i majetková, nepatří do SJM (viz. část I. kapitola 2), ale výnosy z majetkových práv vzniklé za trvání manželství nepochybně ano (např. licenční poplatky, tantiémy a pod).

Jestliže oba manželé nejsou společnými členy bytového družstva, což je v případě, kdy jednomu z manželů vzniklo alespoň právo na přidělení družstevního bytu ještě před uzavření manželství, pak byt (jednotka ve smyslu § 2 písm. h) zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů) nabyt do vlastnictví podle § 23 odst. 1 věty první tohoto zákona a § 24 zákona č. 42/1992 Sb. jen ten z manželů, který je členem družstva. Pouze ten je oprávněn vyzvat družstvo k převodu bytu do vlastnictví. Předmětný byt (jednotka) je tak majetkem nabytým jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela (§ 143 odst. 1 písm. a) OZ), a proto nemůže být předmětem SJM.¹³⁴

---

¹³³ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha : ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 128

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1668/2003

Kromě majetku patřícího do SJM a majetku, jež je ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, může za trvání manželství existovat i majetek v podílovém spoluvlastnictví obou manželů. Může se jednat o majetek, který byl oběma manželům darován, byl oběma zděděn nebo, který byl společně zakoupen ještě před uzavřením manželství. Jestliže tedy snoubenci již před svatbou společně hospodařili a koupili společně nějakou věc, ke které jim proto vzniklo podílové spoluvlastnictví, tak zůstávají samozřejmě podílovými spoluvlastníky i po svatbě. Podílové spoluvlastnictví se netransformuje na SJM, pokud podíloví spoluvlastníci uzavřou manželství. Jak již to bylo rozebráno v části I. kapitole 2., rozhodující pro posouzení do jakého majetkoprávního režimu je zakoupená věc nabyta, je především okamžik vzniku vlastnického práva k věci. Proto na existenci podílového spoluvlastnictví obou manželů či výlučného vlastnictví jednoho manžela nemůže nic změnit ani doplacení, či úplné zaplacení kupní ceny až po vzniku manželství. Tím méně to mohou být jakékoliv investice. Obvyklým příkladem je stavba rodinného domu, v průběhu které došlo k uzavření manželství. Jestliže stavba jako věc existovala již před svatbou (tj. bylo zjevné dispoziční řešení alespoň prvního nadzemního podlaží), nemění se po svatbě vlastnická práva ke stavbě, i kdyby převážná část finančních prostředků byla na stavbu použita až ze SJM. Protože velikost podílu se může změnit jen jedním ze způsobů jakým spoluvlastnictví vzniká nebo zaniká, nemůže se spoluvlastnický poměr změnit v závislosti na výši investic do stavby po vzniku manželství. Při vypořádávání SJM soudem je proto nutné rozlišit, které věci byly účastníky nabyty sice společně (tedy z prostředků obou), ale před vznikem manželství, a které již po sňatku.

Protože nabývání majetku děděním je jednou ze zákonných výjimek vylučujících nabytí do SJM (§ 143 odst. 1 OZ), stávají se manželé v případě, že zdědí společně nějakou věc rovněž jejími podílovými spoluvlastníky. Jsou to situace, kdy oba manželé jsou závětními dědici a zůstavitel jim oběma odkáže například nemovitost nebo při děděním ze zákona jsou dědici rodiče zůstavitele, kteří jsou ve druhé dědické skupině (§ 474 odst. 1 OZ).

Nejčastěji však nabývají manželé majetek do podílového spoluvlastnictví darováním. Ani pokud jsou příjemci majetkové hodnoty oba manželé, nemůže vůle dárce případně zůstavitele ovlivnit to, zda takto nabytý majetek bude v podílovém spoluvlastnictví obou manželů či v SJM. Tento stav je Evropě výjimečný, a proto byl a je podrobován kritice.¹³⁵ V návrhu nového občanského zákoníku je již toto omezení odstraněno (více v části II.).

Jedná se tedy o veškeré dary, kde jsou obdarovanými oba manželé (např. dary svatební). Nejedná-li se o darování nemovitosti, je darování v písemné formě zcela výjimečné, a proto je mnohdy sporné, zda došlo k obdarování jen jednoho manžela nebo obou. V řízení o vypořádání podílového spoluvlastnictví zkoumá soud tuto otázku jako předběžnou. Především podrobně zjišťuje okolnosti odevzdání a převzetí daru, neboť jen na základě nich a nikoliv na základě způsobu užívání darované věci manželi lze učinit závěr o vlastnictví věci. I věc darovaná oběma manželům může výlučně sloužit potřebě jen jednoho z nich.

Pokud je věc ve výlučném vlastnictví jednoho manžela, nic nebrání tomu, aby ho druhému manželovi daroval, a to celou nebo jen podíl. Darováním podílu se věc dostane do podílového spoluvlastnictví manželů. Tímto způsobem bývají řešeny situace, kdy do nemovitosti ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů jsou investovány prostředky ze SJM nebo i výlučné prostředky druhého manžela a manžel-vlastník chce tyto investice zohlednit již nyní, aby předešel případným složitým sporům o vydání bezdůvodného obohacení (v případě investic z výlučného majetku druhého manžela) nebo o zohlednění investic při vypořádání SJM (v případě investic ze SJM). Darovat však nelze věc pořízenou být jen z části ze společných prostředků, protože tato věc je v SJM a i obdarovávaný je proto jejím vlastníkem a není možné mu darovat něco, co již vlastní. Může nastat i situace, kdy věc je v jakémsi „smíšeném“ vlastnictví. Například manžel děděním nabude do svého vlastnictví ideální polovinu k nějaké věci. Druhou

---

¹³⁵ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 61

ideální polovinu pak koupí spolu s manželem ze společných prostředků, tedy do SJM. Věc je poté v podílovém spoluvlastnictví z ideální jedné poloviny jen jednoho manžela a z druhé ideální poloviny patří do SJM.

Podílové spoluvlastnictví manželů a výlučné vlastnictví jen jednoho manžela jsou za trvání zákonného rozsahu SJM jen výjimečnými či okrajovými formami vlastnictví manželů. Na významu nabývají v případě zúžení SJM nebo v případě odložení vzniku SJM až ke dni zániku manželství. V těchto případech je drtivá většina majetku (minimálně kromě věcí tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti) nabývána podle toho, zda jsou na jeho pořízení vynaloženy prostředky obou manželů a nebo jen jednoho do podílového spoluvlastnictví nebo do výlučného majetku jednoho z manželů.

V Německu je souhrn majetku mimo zákonné majetkové společenství manželů poměrně podrobně a rozsáhle vymezen. V první řadě se jedná o zvláštní majetek (*Sondergut*), tedy majetek, jež je ze společného jmění vyloučen. Jedná se o majetek, který nelze převést právním úkonem. Jde především o právo na výživné, právo na bolestné či právo užívací a požívací. Pro svůj osobnostně právní obsah by sem mohla patřit i autorská práva. Jeho obsah je zákonně stanoven a smluvní vytváření zvláštního jmění je vyloučeno. Každý z manželů spravuje svůj zvláštní majetek samostatně, ale na účet společného majetku, tj. výnosy ze zvláštního majetku patří do majetku společného a závazky zvláštního majetku nese majetek společný. Snížení hodnoty zvláštního majetku se dotýkají každého z manželů samostatně, ale použití zvláštního majetku na společný majetek a naopak je třeba vyrovnat podle § 1445 a § 1467 BGB.¹³⁶ Ekonomicky proto náleží zvláštní majetek do společného majetku.¹³⁷

Dalším typem majetku, jež je mimo majetek manželům společný, je majetek vyhrazený (*Vorbehaltsgut*), který do společného majetku nespadá proto, že ve smlouvě, kterou bylo majetkové společenství manželů založeno, byl výslovně uveden (vyhrazen) jako majetek, jež se společným nestane a

---

¹³⁶ Beitzke, G. Familienrecht. 25. Auflage. München : C.H.Beck, 1988, s. 141

¹³⁷ Langenfeld, G. Handbuch der Eheverträge und Scheidungsvereinbarungen 2. Auflage. München : C.H.Beck, 1989, s. 74

dále jde o majetek nabytý děděním nebo darováním, pokud zůstavitel či dárce prohlásil, že tento majetek má být vyhrazený. Samozřejmě do tohoto majetku bude patřit i majetek nabytý na základě práva patřící do majetku vyhrazeného a reparace za zničení nebo poškození vyhrazeného majetku (§ 1418 BGB).¹³⁸ Tento majetek je spravován samostatně každým z manželů, ale na rozdíl od majetku zvláštního i na svůj účet. Opětovně se manželé mohou na tuto smlouvu odvolat, jen je-li zapsána v registru (*Güterrechtregister*) nebo byl-li její obsah třetí osobě znám (§ 1412 BGB).¹³⁹ Zákonem není stanoveno, co do vyhrazeného majetku patří, když i předměty osobní potřeby (oblečení, pracovní nástroj) patří do majetku společného.

Právní vztahy mezi společným majetkem na jedné straně a jednotlivými manželi na druhé straně jsou možné, a to bez újmy účasti obou manželů na společném majetku. Tak mohou existovat nejen závazky jednoho z manželů vůči společnému majetku (§ 1445, 1446, 1467 a 1468 BGB), ale také pohledávky za společným majetkem. Ze společného majetku lze převést smlouvou majetek do majetku výhradního.

Výlučný majetek jednoho z manželů se v Polsku dělí na tři skupiny v závislosti na způsobu jeho nabytí, jeho účelu a jeho původu. Výlučný majetek z důvodu způsobu nabytí je darovaný a zděděný majetek, ale jen za situace, že dárce či zůstavitel si výslovně nepřáli něco jiného. Věci patřící do obvyklého vybavení domácnosti a sloužící oběma manželům pak vždy patří do společného majetku, což opět může změnit výslovná vůle dárce nebo zůstavitele. To je velký rozdíl oproti nám, kde není v žádném případě možné do SJM nabytí majetek darem nebo děděním. Takovýmto způsobem lze u nás nabytí majetek jen do výlučného vlastnictví jednoho manžela nebo do podílového spoluvlastnictví obou manželů. Do výlučného majetku náleží i věci nabyté za jiné věci do výlučného majetku patřící. Dále jsou to věci získané jako odměna za osobní úspěchy jednoho z manželů a věci pořízené za

---

¹³⁸ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha : ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 84 a 134 - 135

¹³⁹ Langenfeld, G. Handbuch der Eheverträge und Scheidungsvereinbarungen 2. Auflage. München : C.H.Beck, 1989, s. 75

tímto způsobem získané finanční prostředky. Jde například o ceny za sportovní a vědecké výsledky a také určité typy náhrady škod, a to především náhrady škod na zdraví. Renta, kterou pobírá manžel z důvodu úplné nebo částečně ztracené pracovní způsobilosti však do společného majetku patří. Je to jako u nás příjem nahrazující mzdu, který se proto posuzuje stejným způsobem. Do druhé skupiny výlučného majetku náleží věci sloužící osobní potřebě jen jednoho z manželů a také věci sloužící výkonu povolání, mimo věci sloužící k zemědělské výrobě a podnikání. Ve třetí skupině jsou věci ve výlučném majetku jednoho z manželů z důvodu svého původu. Jde o osobní práva (osobní služebnosti, právo na výživné apod.), autorská práva, patentová práva a dosud nevyplacené odměny za práci a podobnou činnost.¹⁴⁰ Tedy stejně jako v naší úpravě se do společného majetku dostává až vyplacená mzda a samotný nárok na ni je nárokem jen jednoho manžela. Mimo to je samozřejmě ve výlučném vlastnictví jednoho manžela to, co nabyl ještě před uzavřením manželství. V době existence majetkového společenství nemůže manžel žádat podíl na společném majetku, nemůže disponovat ani majetkem, který by mu v případě zániku majetkového společenství připadl.

5. 2. Společné členství manželů v bytovém družstvu

Zvláštní pozornost si mezi majetkovými právy manželům společnými zaslouží společné členství v bytovém družstvu. Bytové družstvo je totiž jediným družstvem, kde se při vzniku práva na uzavření nájemní smlouvy k družstevnímu bytu za trvání manželství, členem družstva stávají oba manželé (§ 143 odst. 2 OZ). Na rozdíl od členství v ostatních družstvech a od vlastnictví podílů v obchodních společnostech, kde je součástí SJM pouze odpovídající majetková hodnota, je členský podíl v bytovém družstvu

---

¹⁴⁰ Wałachowski, W. Małżeństwo w świetle prawa. Warszawa : Książka i Wiedza, 1975, s. 43-45

součástí SJM.¹⁴¹ Tato společná majetková hodnota pak bývá velmi často nejcennější položkou ze společného jmění manželů, a proto ji účastníci při vypořádání SJM přikládají mimořádnou pozornost. Na rozdíl od oceňování nemovitostí pak po dlouhou dobu nepanovala v právní praxi shoda, jakým způsobem tuto majetkovou hodnotu ocenit (podrobněji dále), a to činilo z členství v bytovém družstvu poměrně složitou a zásadní otázku pro vypořádání celého SJM.

Současně se společným členstvím v bytovém družstvu vždy vzniká také společný nájem družstevního bytu manžely. Naopak, jestliže je již členem družstva jeden ze snoubenců, uzavřením sňatku vznikne sice společný nájem bytu jako u bytu nedružstevního, ale již nevzniká společné členství v družstvu. Tato hodnota pak není společná, a není ji proto při zániku SJM potřeba vypořádat. Společný nájem bytu manžely je tak jediný institut v našem právní řádu, jež odpovídá koncepci úplného majetkoprávního společenství manželů, tj. dopadá i na právní vztahy vzniklé před uzavřením manželství. Tato na první pohled nespravedlnost není nijak v rozporu se zásadou zásluhovosti, na níž stojí náš systém manželského práva majetkového. Je totiž nutno vzít v potaz tu skutečnost, že manžel, který se stal nájemcem bytu před uzavřením manželství, na rozdíl od koupi nějaké věci, nevydal jednorázovou částku (kupní cenu) za získání věci a žádnou věc do svého vlastnictví také nezískal. Vznik nájmu bytu uzavřením nájemní smlouvy totiž není většinou podmíněno zaplacením takovéto částky, ale nájemce se zavazuje teprve v budoucnu platit za užívání bytu v daném období pravidelné platby (nájemné). Na těchto platbách se podílí i manžel, neboť nájemné je hrazeno ze společných prostředků obou manželů, tedy zásluhy na tom, že v konkrétním období v bytě bydlí, mají oba manželé. Je proto nanejvýš spravedlivé, aby oba byli nájemci bytu a otázka získání nájmu bytu byla zohledněna případně až při zrušení společného nájmu.

---

¹⁴¹ byť tento závěr některými odborníky stále odmítán, v současné době již zřetelně v právnícké veřejnosti převažuje; např. Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. 7. vydání. Praha : C.H. Beck, 2002, s. 1225-1226

U družstevních bytů ale naopak vydání jednorázové částky je podmínkou vzniku členství v bytovém družstvu, až na základě kterého může vzniknout nájem bytu. Je proto logické, že u družstevních bytů z již uvedených důvodů také vzniká společný nájem bytu manžely, ale nikoliv společné členství manželů v bytovém družstvu. Členem bytového družstva proto zůstává stále jen ten manžel, který nabytí členství v družstvu nebo alespoň právo na přidělení družstevního bytu před uzavřením manželství. Dojde-li za trvání manželství k výměně takového bytu za jiný byt družstevní, pak již vznikne manželům i společné členství v bytovém družstvu z důvodu získání práva nájmu k novému družstevnímu bytu již za trvání manželství. Tato skutečnost se pak případně může promítnout do rozhodování soudu o zrušení společného nájmu a společného členství v bytovém družstvu jako hledisko zásluhovosti. Proto výlučný člen bytového družstva jednoduše docílí toho, aby se i jeho manžel stal členem družstva tím, že převede svá členská práva a povinnosti na manžela. Dosavadní právní vztah tak zanikne a uzavřením nové smlouvy mezi družstvem a druhým manželem vznikne právní vztah nový. Tedy za trvání manželství vzniklo jednomu z manželů právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, a proto vzniká jak společný nájem bytu manžely, tak společné členství v družstvu.¹⁴²

Někteří autoři se domnívají, že společné členství v družstvu vznikne, i když se jedná o nabytí děděním či darováním, jestliže žije obdarovaný či dědic v manželství. Tento názor se opírá o konstatování, že na rozdíl od § 143 odst. 1 OZ neobsahuje ustanovení § 703 odst. 2 OZ žádné zákonné výjimky pro nabytí darem či dědictvím.¹⁴³ S tímto názorem nelze souhlasit a nesouhlasí s ním (dovolím si tvrdit) ani většina odborné veřejnosti.¹⁴⁴ V případě dědictví zákon přímo uvádí, že se jedná o přechod nájmu a členství v družstvu na dědice (§ 707 odst. 2 OZ). Naproti tomu ustanovení § 703 odst. 2 OZ hovoří o vzniku práva na uzavření smlouvy o nájmu. Přechodem nájmu

---

¹⁴² R 34/83 a Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 11. 2001, sp. zn. 25 Co 357/2001

¹⁴³ Chalupa, L. Vypořádání darovaného či zděděného členského podílu. Právní rádce, 2006, č. 10

¹⁴⁴ např. Dvořák J., Spáčil J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání, Praha: ASPI, 2007, s. 102

však dědic nastupuje do práv zůstavitele, tedy nepotřebuje uzavírat žádnou novou nájemní smlouvu, nevzniká mu tak právo na uzavření nájemní smlouvy, když ji už má. U darování by nabytí vlastnictví osobou odlišnou od dárce, tedy bez vůle dárce, bylo zcela v rozporu s ustanovením § 628 odst. 1 OZ definujícím darovací smlouvu.

Institut společného nájmu bytu je upraven v občanském zákoníku v ustanovení § 703 a následujících. Právní skutečností, se kterou zákon spojuje vznik společného nájmu bytu manžely, je uzavření manželství v případě, že jeden z manželů již je nájemcem bytu, nebo vznik nájmu bytu alespoň u jednoho z manželů za trvání manželství. Pro vznik společného členství v bytovém družstvu se vyžaduje již vznik práva na uzavření nájemní smlouvy k družstevnímu bytu za trvání manželství. Ustanovení § 703 odst. 3 OZ definuje výjimku, kdy i při splnění všech zákonných podmínek nájem bytu nevznikne. Touto výjimkou je situace, kdy manželé spolu trvale nežijí. To je v momentě, kdy manželství je rozvráceno, neplní žádnou ze svých funkcí a v podstatě jsou splněny podmínky pro rozvod manželství dle ustanovení § 24 zák. o rodině. To je logický důsledek toho, že společný nájem bytu vzniká, když manželé ze svých společných prostředků uhrazují společnou potřebu bydlení. Jestliže spolu trvale nežijí (to je nejde jen o krátkodobé či přechodné odloučení například z důvodů pracovních.), nerealizují manželé společně svou potřebu bydlení, a není proto důvod, aby vznikl společný nájem bytu. Ten vznikne v případě, kdy dojde k obnovení společného soužití manželů. Stejně tak nevznikne společné členství v bytovém družstvu, jestliže za trvání manželství vznikne jen jednomu z manželů toto členství a s druhým manželem spolu nežije. Je proto k takovéto námitce účastníka nutno v řízení o zrušení společného nájmu družstevního bytu zkoumat vztahy mezi manžely v době vzniku členství. Jestliže se prokáže, že v rozhodné době manželé spolu dlouhodobě nežili, každý uspokojoval svou bytovou potřebu samostatně, tak to vede k závěru, že společné členství v družstevním bytě nevzniklo a žalobu je třeba z tohoto důvodu zamítnout.

V souvislosti se společným členství manželů v družstvu dle § 703 odst. 2 OZ se nabízí otázka, zda i na tuto majetkovou hodnotu je možno vztáhnout ustanovení § 143 a § 148 OZ, tedy zda lze modifikovat zákonné majetkové společenství manželů do té míry, že nebude obsahovat ani členský podíl v bytovém družstvu, přestože jsou splněny veškeré zákonné podmínky pro to, aby manželům společné členství vzniklo. Lze souhlasit s názorem, že to možné je.¹⁴⁵ Teoreticky to lze vzhledem ke stáří obou ustanovení, kdy § 703 odst. 2 OZ je v zákoníku v nezměněné podobě od jeho účinnosti v roce 1964, zatímco ustanovení umožňující zúžit rozsah SJM byly přijaty až v rozsáhlé novele provedené zák. č. 91/98 Sb., zdůvodnit zásadou *lex posterior derogat legi priori*. Na členství v bytovém družstvu je proto třeba pohlížet jako na každý jiný majetek patřící do SJM, a proto lze při zúžení rozsahu SJM vyjmout ze společného majetku i tuto majetkovou hodnotu. Jaký by měla smysl ustanovení umožňující zúžit rozsah SJM, a tím ochránit manžela před nezodpovědným chováním nebo před závazky z podnikání druhého manžela, kdyby nebylo možné zúžit majetek i o tuto hodnotu, jež je často tou největší majetkovou hodnotou patřící do SJM, jejíž exekuce by měla pro manžela fatální následky samozřejmě nejen z hlediska finanční újmy. V návrhu nového občanského zákoníku je pak vznik společného členství v družstvu manželů výslovně vázán na skutečnost, že se snoubenci nedohodnou jinak (více v části II.).

U bytů nedružstevních není společný nájem omezen pouze na manžely, takže může vzniknout jakýmkoliv osobám. Může proto dojít k situaci, kdy se manžel stane společným nájemcem bytu spolu s jinou osobou než s manželkou. Asi nejčastějším případem je situace, kdy manžel je již před svatbou společným nájemcem bytu s další osobou (třeba se sourozencem, a to v důsledku přechodu nájmu po rodičích). Dle judikatury však uzavřením sňatku jeho manželce společný nájem k bytu nevznikne. Ba naopak, jestliže chce v předmětném bytě s manželem bydlet, potřebuje souhlas všech ostatních společných nájemců. Až poté může manželka byt užívat, ale pouze

---

¹⁴⁵ Krejčovský, O. Členský podíl v družstvu a společné jmění manželů. Ad Notam, 2005, č. 4

na základě práva svého manžela k tomuto bytu, tedy na základě práva odvozeného od práva manžela.¹⁴⁶ U družstevních bytů je společný nájem umožněn pouze manželům (§ 700 odst. 3 OZ). Toto dnes již neudržitelného omezení je v návrhu nového občanského zákoníku zrušeno.

Za uvedených podmínek tak vznikne společný nájem bytu manžely u bytu běžných i družstevních. Právní řád však zná i další kategorie bytů, a to byty služební, byty zvláštního určení a byty v domech zvláštního určení. U těchto typů bytů v žádném případě společný nájem vzniknout nemůže. Co spadá pod tyto typy bytů určuje zákon č. 102/1992 Sb.

Již v předchozí podkapitole 5.1. bylo s odkazem na judikaturu¹⁴⁷ konstatováno, že jestliže dojde ke koupi družstevního bytu, kde členem družstva byl jen jeden z manželů, stává se tento manžel výlučným vlastníkem bytu i když se koupě uskutečnila za trvání manželství. Druhý z manželů by pak měl nepochybně při vypořádání SJM nárok na to, aby se na tuto investici pohlíželo jako na investici ze společného majetku na výlučný majetek jednoho z manželů.

K zániku společného nájmu bytu manželů dochází především po zániku manželství (u družstevních bytů vždy). Za trvání manželství může společný nájem zaniknout především dohodou s pronajímatelem či výpovědí z nájmu bytu danou pronajímateli. Je však nutno mít na zřeteli, že úkony vedoucí k ukončení společného nájmu bytu uvedenými způsoby musí učinit oba manželé. Takovéto jednání totiž jednoznačně překračuje „běžnou věc“ dle § 701 odst. 1 OZ, jež může činit každý ze společných nájemců samostatně. Společný nájem může také zaniknout výpovědí pronajímatele a tato výpověď musí být doručena oběma manželům jako společným nájemcům bytu. Co se týče výpovědních důvodů, tak důvody musí platit také pro oba dva manžely. To znamená, je-li jen jeden z manželů vlastníkem dalšího bytu, nemůže být dán výpovědní důvod, že nájemce má dva nebo více bytů (§ 711 odst. 2 písm. c) OZ). Ten by byl dán jen v případě, že by další byt měli oba

---

¹⁴⁶ R 23/1989 a R 24/1980

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1668/2003

manželé. Stejně tak je nutno posuzovat výpovědní důvod dle ustanovení § 711 odst. 2 písm. d) OZ, tedy že byt není nájemcem bez vážných důvodů užíván. Jedná-li se o výpovědní důvod, u něhož je nutné přivolení soudu (§ 711a odst. 1 OZ), mají manželé postavení nerozlučných společníků, a proto je nutno podat žalobu vůči oběma manželům. V opačném případě soud žalobu z důvodu nedostatku pasivní věcné legitimace zamítne.¹⁴⁸ Má-li při výpovědi nájemce nárok na bytovou náhradu, jedná se jen o jednu bytovou náhradu, neboť manželé mají nárok jen na jednu bytovou náhradu.

Společné členství v bytovém družstvu a na ně vážící se společný nájem nemohou, na rozdíl od společného nájmu nedružstevních bytů a družstevních bytů, kde nevzniklo společné členství v družstvu, zaniknout trvalým opuštěním společné domácnosti jedním z manželů (§ 707 a 708 OZ).¹⁴⁹ K zániku dojde přirozeně jen v případě úmrtí jednoho z manželů a automaticky se členem družstva a nájemcem bytu stane pozůstalý manžel (§ 707 odst. 2 OZ).

Zanikne-li manželství rozvodem, lze společný nájem bytu manželů zrušit buď dohodou nebo rozhodnutím soudu. Jedná-li se mimo společný nájem i o společné členství manželů v bytovém družstvu, je rozhodnutí o vypořádání tohoto společného práva rozhodnutím, které má přímý dopad na samotné vypořádání SJM a vzhledem k hodnotě vypořádávaného práva je to dopad často zcela zásadní (podrobněji viz dále). Jestliže však nedošlo ke vzniku společného členství v bytovém družstvu, ale pouze ke vzniku společného nájmu družstevního bytu, dojde k zániku tohoto společného nájmu již samotným rozvodem manželství.

Nedohodnou-li se bývalí manželé na tom, kdo bude nadále nájemcem bytu (případně členem bytového družstva), rozhodne na návrh jednoho z nich soud. Při svém rozhodování vyjde z ustanovení § 705 OZ, které v odstavci třetím formuluje zákonná kritéria pro posouzení sporu. Těmi jsou stanovisko pronajímatele a zájmy nezletilých dětí. Soud proto musí nejprve činit dotaz na

---

¹⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 3 Cdon 122/96

¹⁴⁹ Korecká, V. Zánik práva společného nájmu bytu manžely – z judikatury Nejvyššího soudu. Soudní rozhledy, 2001, č. 2

pronajímatele předmětného bytu, koho upřednostňuje ze společných nájemců bytu jako výlučného nájemce. Zájmem nezletilých dětí se pak rozumí zohlednění toho, kdo z rodičů po rozvodu manželství o nezletilé děti pečuje. Tedy soud by měl upřednostnit rodiče pečujícího o nezletilé děti. Zákon neřeší, které z těchto kritérií má přednost, pokud každé hovoří ve prospěch jednoho z nájemců. Zde záleží na každém jednotlivém posouzení specifik případu, ale ve valné většině jsou zájmy nezletilých dětí upřednostňovány před stanoviskem pronajímatele. Jestliže nelze postupovat podle těchto zákonem výslovně daných kritérií, protože společní nájemci nezletilých dětí nemají a stanovisko pronajímatele je neutrální, pak se zohledňují další pomocná, v zákonně neuvedená kritéria, jako je účelnost využití bytu nebo skutečnost, kdo se jakou měrou o získání nájmu přičinil, či chování rozvedeného manžela, který má být vyklidit. Možno je i přihlédnout k tomu, kdo se jakou měrou podílel na rozvratu manželství a v neposlední řadě i ke zdravotnímu stavu.¹⁵⁰

Jak již bylo uvedeno, zrušení a vypořádání společného nájmu družstevního bytu a členství v družstvu přímo ovlivní i samotné vypořádání SJM. Vypořádání společného členství v bytovém družstvu, jakožto zákonem speciálně upraveného vypořádání části majetku spadajícího do SJM, musí vždy předcházet vypořádání zbytku SJM. To jest, pokud nedojde ke komplexnímu vypořádání SJM dohodou, ale dojde k vypořádávání soudem, musí rozhodnutí soudu o vypořádání SJM předcházet dohoda nebo rozhodnutí soudu o zrušení a vypořádání společného nájmu družstevního bytu a členství v družstvu. Jestliže tomu tak při zahájení řízení o vypořádání SJM není, je to důvod pro přerušování řízení dle ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) o.s.ř.. Pokud soud rozhodl o zrušení práva společného nájmu rozvedených manželů k družstevnímu bytu a o tom, kdo z nich bude jako člen družstva nájemcem bytu, čímž zaniklo společné členství rozvedených manželů v družstvu, vyplývá z toho, že členský podíl náleží již jen jednomu z manželů. To

---

¹⁵⁰ R 78/70 a rozsudky Nejvyššího soudu, ze dne 31. 3. 1998, sp. zn. 2 Cdo 1260/97 a ze dne 9. 8. 1999, sp. zn. 26 Cdo 1185/99

znamená, že v rámci SJM zbývá vypořádat hodnotu tohoto členského podílu. O příkazání členského podílu soud již nerozhoduje.¹⁵¹

Poté, co je o družstevním bytě pravomocně rozhodnuto, přejímá se toto rozhodnutí do rozhodnutí o vypořádání celého SJM tak, že se jeho hodnota připočte k ostatnímu majetku, jež tento manžel získal, a tím se i získání výlučného členství v bytovém družstvu projeví v celkové částce, jež má ten z manželů, který si ze SJM odnáší větší hodnotu na vyrovnání zaplatit druhému. Stěžejní otázkou na níž se pohled v průběhu let měnil, je otázka hodnoty tohoto podílu vyjádřena v penězích. Tato cena není regulována žádným cenovým předpisem, a nelze proto vycházet ze zák. č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, protože uvedeným zákonem je upraven způsob oceňování majetku a služeb pro účely stanovené zvláštními předpisy, což není pro účely stanovení hodnot vypořádávaného majetku ze SJM. Tento zákon upravuje pouze oceňování vypořádacího podílu náležející majiteli podílu v obchodní společnosti a členovi družstva.¹⁵² Do 1. 1. 1992 se zásadně vycházelo z toho, že při vypořádání se přihlédne k zůstatkové hodnotě členského podílu v bytovém družstvu.¹⁵³ Tato praxe však přetrvávala i po novele občanského zákoníku č. 509/1991 Sb., tedy po datu 1.1.1992, byť v té době již vznikl trh s členstvími v bytových družstvech, který stanovil tržní hodnotu takového podílu, tedy hodnotu dle nabídky a poptávky. Cena takto dosažená byla mnohonásobně vyšší než zůstatková hodnota, za kterou podíl v bytovém družstvu obdržel při vypořádání společného majetku jeden z bývalých manželů. Na tuto situaci reagovaly soudy tím, že při svých rozhodnutích o vypořádání tehdy BSM začaly vycházet z obvyklé ceny členského podílu v bytovém družstvu, tedy z tržní hodnoty. Tuto praxi potvrdil i Nejvyšší soud, který dospěl k závěru, že je-li tedy třeba stanovit spornou cenu předmětného majetkového práva pro účely vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů soudem, je nutno vycházet (zpravidla

---

¹⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1242/99

¹⁵² Pejšek, V. Vypořádání některých tzv. "ostatních majetkových práv" ze společného jmění manželů. Právní rádce, 2005, č. 7

¹⁵³ R 43/72

v součinnosti se znalcem z oboru ekonomiky - odhady cen) z ceny obvyklé, tj. z ceny, kterou by bylo možno za převod těchto členských práv a povinností v rozhodné době a místě dosáhnout. Kdyby takto soud nepostupoval, došlo by k porušení pravidla rovnosti podílů stanoveného v § 150 OZ, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb., neboť by došlo ke zvýhodnění toho z bývalých manželů, který se stal výlučným členem bytového družstva. Přitom stejně jako v případech jiných hodnot vypořádaných mezi spoluvlastníky soudem není rozhodující zda a kdy rozvedený manžel, který se stal výlučným členem bytového družstva, hodlá s členskými právy a povinnostmi nakládat či nikoli.¹⁵⁴ Závěr, že se při stanovení ceny těchto majetkových práv vychází z ceny obvyklé, a to ke dni zániku společného členství rozvedených manželů v družstvu, zopakoval Nejvyšší soud i ve svých dalších rozhodnutích.¹⁵⁵

V podstatě v zápětí však dospěl jiný senát Nejvyššího soudu opětovně k závěru, že je nutno vycházet ze zůstatkové hodnoty členského podílu k předmětnému bytu, neboť možnost užívání družstevního bytu jedním z rozvedených manželů nelze tržním způsobem vyjádřit.¹⁵⁶ Tato schizofrenní situace si vyžádala, aby se sešel velký senát občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu, který se sjednotil na stanovisku, jež definitivně potvrdilo správnost názoru, že rozhodující je cena obvyklá, tj. cena, kterou by bylo možno za převod těchto členských práv a povinností v rozhodné době a místě dosáhnout.¹⁵⁷

Posun v oceňování členského podílu v bytovém družstvu pak znamenal nové rozhodnutí Nejvyššího soudu, dle kterého se cenou obvyklou ocení i členský podíl v bytovém družstvu, v případě zániku společného nájmu a společného členství ještě před 1. 1. 1992 (kdy se vycházelo ze zůstatkové hodnoty členského podílu), když soud o vypořádání rozhoduje již za účinnosti novely OZ č. 509/1991 Sb.. Jestliže totiž do té doby nedošlo k vypořádání

---

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2000, sp. zn. 22 Cdo 717/99

¹⁵⁵ Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2244/99 a sp. zn. 22 Cdo 2289/99

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2001, sp. zn. 30 Cdo 726/2001

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 31 Cdo 2428/2000

tohoto podílu, odpovídá již zákonu, aby se při oceňování členského podílu pro účely vypořádání BSM vycházelo z ceny obvyklé. Mělo se tedy vyjít z ceny obvyklé, přestože v době, kdy došlo k zániku společného členství v bytovém družstvu, byly určující ceny dané cenovými předpisy, tedy nově měla být rozhodná cena ke dni rozhodování soudu a nikoliv ke dni zániku společného členství v bytovém družstvu.¹⁵⁸

Zcela aktuální rozhodování Nejvyššího soudu, se vrací ke svým původním závěrům z rozhodnutí 22 Cdo 2244/99 ze dne 22. 2. 2001 a proto byly předloženy k posouzení velkému senátu dvě otázky. Je to jednak otázka oceňování členského podílu v bytovém družstvu ke dni zániku společného členství manželů a jednak otázka vypořádání hodnoty členského podílu již v řízení o zrušení práva společného nájmu bytu a společného členství v bytovém družstvu.¹⁵⁹ Stanovisko velkého senátu bude známo až v horizontu několika měsíců, nicméně lze s velkou pravděpodobností očekávat, že proti oceňování podílu v družstvu ke dni zániku společného členství nebude mít námitek a pro vypořádání majetkové hodnoty podílu v družstvu již v řízení o zrušení práva společného nájmu bytu a společného členství v bytovém družstvu nenalezne zákonnou oporu. Je škoda, že u druhé otázky se neočekává kladné stanovisko, protože v opačném případě by účastníci byli ušetřeni nutností absolvovat pro úplné vypořádání společného členství v bytovém družstvu dvě řízení. Lze to alespoň doporučit v rámci úvah *de lege ferenda* pro novou úpravu soukromého práva.

Případy, kdy v době rozhodování soudu byl již členský podíl převeden na jinou osobu by se mělo vycházet buď z ceny, za kterou byl převod realizován nebo z ceny obvyklé ke dni provedení převodu, a to podle toho, která z nich je vyšší.¹⁶⁰ Tento závěr byl v odborném tisku podroben kritice, která vycházela z toho, že při ocenění členského podílu nelze přihlížet

---

¹⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 22 Cdo 900/2004

¹⁵⁹ Jde o věc sp. zn. 22 Cdo 2036/2008, viz. Králík, M. Řízení v oblasti věcných práv a tzv. peněžité náhrady a způsob jejich určování (vybrané otázky). Dostupné na: <http://files.iudex.webnode.cz/200000001-234c324e6c/VP%202010%20-%20t%C3%A9ma%203.doc>

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 3121/2005

k pozdějším změnám v jeho ceně, protože při změně ceny by nutně jeden z rozvedených manželů byl vždy zvýhodněn na úkor druhého.¹⁶¹ Tyto rozdílné názoru budou zřejmě odstraněny očekávaným rozhodnutím velkého senátu ve prospěch oceňování ke dni zániku společného členství a proto bude nutno revidovat dosud uplatňované opačné judikatorní závěry.

Dojde-li k vypořádání dohodou, neklade judikatura žádné překážky smluvní volnosti bývalých společných členů družstva.¹⁶²

Další nejednoznačně řešenou otázkou při oceňování členského podílu je otázka zohlednění práva bydlení bývalého člena družstva v ceně družstevního podílu. V každém případě se nezohlední tato právní vada jestliže v době rozhodování soudu již bývalý člen družstva byt neužívá, a to i v případě byl-li vystěhován protiprávně bez zajištění odpovídající bytové náhrady.¹⁶³ Pokud však byl vystěhován do bytové náhrady zajištěné na účet povinné osoby nepřihlédne se sice k právní závadě, která již odpadla, ale vynaložené prostředky na zajištění bytové náhrady by měly být zohledněny při stanovení částky na vypořádání tohoto družstevního podílu.¹⁶⁴ Složitější je situace, kdy je byt bývalým členem družstva stále obsazen. V této souvislosti je zajímavý názor vyslovený Krajským soudem v Hradci Králové,¹⁶⁵ který dovodil, že dle zásady parity zakotvené v § 149 odst. 2 OZ je třeba od zjištěné tržní ceny vypořádávaných členských práv a povinností v bytovém družstvu odečíst tržní hodnotu náhradního bytu, jež má být odcházejícímu manželovi poskytnut. Dle soudu je nutno zohlednit, že manžel, který se nestal členem bytového družstva a nájemcem bytu má v bytě právo bydlení do doby než mu bude zajištěna bytová náhrada. Tržní hodnota vypořádávaného členství v bytovém družstvu není proto taková, jako kdyby byl byt neobsazený. Druhý z manželů tak musí vynaložit za účelem koupě nebo

---

¹⁶¹ Dvořák, T. Společné jmění manželů a členský podíl v bytovém družstvu – některé otázky vzájemných vztahů. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 1

¹⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2009, sp. zn. 28 Cdo 2302/2008

¹⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2010, sp. zn. 22 Cdo 5231/2008

¹⁶⁴ Králík, M. Řízení v oblasti věcných práv a tzv. peněžité náhrady a způsob jejich určování (vybrané otázky). Dostupné na: <http://files.iudex.webnode.cz/200000001-234c324e6c/VP%202010%20-%20t%C3%A9ma%203.doc>

¹⁶⁵ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 11. 2001, sp. zn. 20 Co 186/2001

získání náhradního bytu jiným způsobem finanční prostředky. S touto úvahou by se dalo souhlasit za předpokladu, že je zřejmé, že požadovaný náhradní byt bude zajištěn koupí na účet zůstávajícího manžela. V drtivé většině případů však při rozhodování o vypořádání SJM soudem není tato skutečnost známa a nelze ani dovodit, že popsany způsob získání náhradního bytu proběhne v zásadě ve většině případů. Popsané rozhodnutí totiž nezohledňuje fakt, že koupě bytu na účet manžela, který zůstal členem bytového družstva je jen jedním z mnoha způsobů řešení situace. Často totiž tento manžel nemusí vynaložit žádné finanční prostředky ať již proto, že si odcházející manžel zajistí bydlení sám, či mu ho sice zajistí druhý z manželů, ale například formou získání nájmu bez vynaložení finančních prostředků či pouze ve výši jež je nepatrným zlomkem tržní hodnoty náhradního bytu. Nicméně zřejmě nezbude než vycházet z toho, že náhradní byt bude zajištěn na účet povinného, byť pokud se tak nestane nebo nebude vynaložena povinným předpokládaná částka bude uvedený postup v rozporu se zásadou parity včleněnou do ustanovení § 149 odst. 2 OZ.

Vyskytují se i názory, že i zrušení společného nájmu nedružstevního bytu by se mělo promítnout do vypořádání SJM, neboť právo nájmu je penězi ocenitelné právo, které připadne jen jednomu z manželů. Autor argumentuje tím, že nájemce bytu je jednak zvýhodněn předkupním právem k bytu dle § 22 odst. 1, 2 zákona č. 72/1994 Sb., jednak i výší nájemného v případě, že jde o byt s regulovaným nájmem. Navrhuje proto přiznat manželovi, který byl nájemcem bytu, majetkový podíl na nabytí takového bytu za trvání manželství, zvláště zaniká-li nájem bytu nabytím vlastnictví.¹⁶⁶ S tímto názorem nemohu souhlasit. Autor předně opomíjí v předchozí části popsanou problematiku práva bydlení manžela, jež nájem v dříve společném bytě nezískal. Tímto právem je nájemní právo omezeno, a jestliže si manžel jemuž právo bydlení svědčí sám nezajistí nové bydlení, nezbude nájemci než mu ho zajistit sám. To ho může jednak stát nemalé finanční prostředky a také tím může svému bývalému manželovi zajistit právo nájmu s právem předkupním,

---

¹⁶⁶ Chalupa, L. Některé otázky nájmu bytu manželů. Právní fórum, 2008, č. 10

či dokonce právo nájmu k bytu s regulovaným nájemným (za rozvedeného manžela může i bez jeho součinnosti podat u obce žádost o přidělení obecního bytu) a tím oba bývalí manželé nabudou ohledně bydlení stejnou či alespoň podobnou majetkovou hodnotu. Případné zohlednění práva nájmu bytu je dle mého názoru možné pouze za situace, kdy dojde k prodeji bytu nájemci v mezidobí od zrušení společného nájmu bytu do rozhodnutí o vypořádání SJM a současně před vypořádáním SJM je vyřešeno náhradní bydlení druhého z manželů. Jedině v takovém případě by bylo zřejmé, jaké majetkové hodnoty nabyl manžel rozhodnutím o zrušení společného nájmu bytu. Je tedy předčasné spekulovat o zohlednění nutnosti poskytnutí bytové náhrady nebo o zohlednění získání výlučného nájmu v nedružstevním bytě při rozhodování o vypořádání SJM za situace, kdy není zřejmé, jak konkrétně bývalý manželé tuto situaci vyřeší, tj. kdo ponese náklady se získáním náhradního bydlení, zda vůbec nějaké vzniknou, jaký právní vztah bude mít odcházející manžel k bytové náhradě apod.

Pro úplnost je třeba dodat, že pokud rozvedení manželé, jimž svědčí společný nájem družstevního bytu a společné členství v bytovém družstvu, uplatnili právo na převod bytu do svého vlastnictví dle ustanovení § 23 odst. 1 a 2 zákona č. 72/1994 Sb., nebrání tato skutečnost soudu, aby rozhodl o zrušení společného nájmu družstevního bytu a o tom, kdo z rozvedených manželů bude nadále nájemcem tohoto bytu a členem bytového družstva.¹⁶⁷

Bývalý společný nájemce bytu má však založeno ustanovením § 712 odst. 3 a 6 OZ právo v bytě bydlet i po rozhodnutí soudu neboť jeho vyklizení je vázáno na bytovou náhradu. Dle zmíněného ustanovení § 712 odst. 3 OZ se manželovi, který není nadále nájemcem bytu, protože předmětný družstevní byt a členství v družstvu patřilo druhému manželovi ještě před sňatkem, poskytne náhradní ubytování a jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné i náhradní byt a v ostatních případech vždy náhradní byt a z důvodů zvláštního zřetele hodných náhradní ubytování. Je tedy zjevné, že problém

---

¹⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 1999, sp. zn. 26 Cdo 2517/98 a náleží Ústavního soudu ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. II. ÚS 216/99

společného bydlení teď již bývalých manželů se uvedením rozhodnutím soudu zdaleka nevyřeší. Skutečnost, že manžel „zbavený“ členských práv nemůže být z bytu za žádných okolností vyklizen, pokud nebude mít k dispozici potřebnou bytovou náhradu, vede často k jeho svévolnému jednání, kdy nepřispívá nájemci bytu na náklady spojené s bydlením, chová se nevhodně či dokonce byt ničí. Pokud není k dispozici byt, do kterého by mohl být vyklizen, pak jediným řešením je podat žalobu a domoci se z důvodu změny poměrů změny původního rozhodnutí o zrušení společného nájmu bytu a členství v bytovém družstvu tak, aby vyklizení bývalého manžela bylo vázáno na žádnou nebo alespoň horší bytovou náhradu.

Jediný důvod proč vyklizovanému manželovi neposkytnout žádnou bytovou náhradu je situace, kdy by výkon práv daných ustanovením § 712 odst. 3 OZ byl v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 OZ). Jde zejména o situace, kdy vyklizovaný má možnost jiného bydlení, neboť je vlastníkem jiné nemovitosti vhodné k bydlení. V takové situaci by bylo nepochybně nemravné poskytovat tomuto bývalému nájemci další byt či ubytování.¹⁶⁸

Otázkou je, jak se na společném členském podílu projeví ustanovení § 150 odst. 4 OZ, to je co se stane s tímto členským podílem, jestliže do tří let od rozvodu není vypořádán ani dohodou ani není zahájeno řízení o zrušení společného nájmu a členství v družstvu u soudu. Dle judikatury¹⁶⁹ není-li do tří let od zániku SJM právo společného nájmu družstevního bytu zrušeno podle § 705 odst. 2 OZ a k vypořádání členského podílu v rámci vypořádání SJM účastníků tak nedojde, spadá vypořádání pod režim § 150 odst. 4 OZ, jako tzv. ostatní majetkové právo manželům společné. Toto právo se již vypořádává podle zásad pro vypořádání podílového spoluvlastnictví (§ 142 OZ), nikoli za použití § 150 OZ. Dnem, kdy lhůta uplyne, začíná běžet obecná promlčecí lhůta dle ustanovení § 101 OZ pro uplatnění tohoto práva.

I v Polsku je speciálně upravena otázka společného bydlení manželů, neboť bydlení má zvláštní význam pro správné fungování rodiny a

---

¹⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 1999, sp. zn. 26 Cdo 1428/98

¹⁶⁹ Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2004, sp. zn. 22Cdo 2565/2003 a sp. zn. 22 Cdo 590/2003

vychovávat děti.¹⁷⁰ Manželé své proto stávají oba nájemci bytu, i když nájemní smlouvu uzavře jen jeden z manželů. Vznik společného nájmu bytu tak nezáleží na tom, komu svědčí právo nájmu dle smlouvy, ale na skutečnosti, že manželé společně bydlí. Od okamžiku společného bydlení se stávají i společnými nájemci bytu. Nerozhodná je též doba vzniku nájmu bytu. I v případě, kdy došlo k uzavření nájemní smlouvy jedním z budoucích manželů ještě před sňatkem, stávají se po sňatku oba manželé společnými nájemci bytu od počátku společného bydlení v tomto bytě. I zde tak nalezneme významnou shodu s naší úpravou společného nájmu bytu manžely.

Vlastnictví bytů je v Německu upraveno zvláštním zákonem o vlastnictví bytů (*Wohneigentumsgesetz – WEG*). Ten definuje vlastnictví bytů jako zvláštní vlastnictví k bytu a spoluvlastnictví k podílu na společných částech domu. Manželé mohou se práva k bytu vyřešit celkem třemi způsoby. Buď je jako vlastník zapsán pouze jeden manžel a druhý má právo byt užívat. Společné bydlení manželů (*Familienwohnung*) je však chráněno zákonem, když k jeho prodeji potřebuje vlastník souhlas manžela a v případě rozvodu může soud manželovi, který není majitelem bytu udělit dočasně právo bydlení. Další možností je, že byt náleží do manželského majetkového společenství, a to na základě manželské smlouvy, kterou si zvolí jako jejich majetkový režim, režim společného majetku (*Gütergemeinschaft*). V tomto případě musí manželé ohledně nakládání s bytem postupovat vždy společně. Poslední možností je běžné podílové spoluvlastnictví (*Miteigentum*). Stejně jako u nás má druhý spoluvlastník předkupní právo, a tím je chráněn před ztrátou bydlení jednáním druhého manžela. Tento poslední způsob uspořádání práv manželů k bytu je v Německu nejčastější. Při rozvodu manželství má každý z manželů nárok na částku, kterou se na pořízení bydlení podílel a zbytek tržní hodnoty bytu či domu se rozdělí mezi manželi na půl, není-li dohodnuto jinak.¹⁷¹

---

¹⁷⁰ Ignatowicz, J. Prawo rodzinne : zarys wykładu. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1987, s. 90

¹⁷¹ údaje čerpány z: <http://www.hausinfo.ch/home/de/recht/eigentumsformen.html>

Lze souhlasit s názorem, že jedním z nedostatků současné právní úpravy je absence komplexní úpravy manželského práva bydlení, což ohrožuje v určitých případech právní jistotu manželů, ale i třetích osob. Například zcela pomíjí situaci, kdy manželé žijí v domě či bytě ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů. Druhý manžel nemá v takové situaci ani právo bydlení, což pro něj po rozvodu manželství většinou má fatální důsledky v podobě nutnosti bez jakékoliv bytové náhrady a prakticky okamžitě dříve společné bydlení opustit. Ani pokud by tuto situaci právní nejistoty manžela – nevlastníka chtěli manželé řešit, není to dost dobře možné. Manžel vlastníci nemovitost ji nemůže pronajmout druhému z manželů, jestliže nemají zúženo SJM, protože manžel- nájemce by pak byl v postavení dlužníka i věřitele nájemného, což není přípustné.¹⁷² Pokud je manželem – vlastníkem podána žaloba dle § 126 OZ na druhého z bývalých manželů, soudy většinou tuto situaci řeší aplikací ustanovení § 3 OZ a váží vyklizení na poskytnutí nějaké bytové náhrady, či žalobu přímo zamítají. Lze proto přivítat snahu uvedený nedostatek právní úpravy odstranit v novém občanském zákoníku (viz. část II.).

6. Zánik společného jmění manželů

Společné jmění manželů je vázáno na trvání manželství, a proto vždy zaniká s jeho zánikem (§ 149 odst. 1 OZ). Manželství zaniká jen jedním ze tří způsobů, a to smrtí manžela, rozhodnutím soudu o neplatnosti manželství a rozhodnutím soudu o rozvodu manželství.

Po úmrtí manžela následuje samozřejmě dědické řízení, v němž se, pokud ke dni úmrtí existovalo, primárně vypořádá SJM. Předmětem dědického řízení je pak ta část SJM, která případně zůstaviteli (§ 1751 o.s.ř.). SJM se v řízení o dědictví vypořádává také tehdy, pokud k jeho zániku sice došlo ještě před smrtí manžela, ale již nedošlo k jeho vypořádání.

---

¹⁷² Handlar, J. K právu bydlení manželů a jeho uplatnění při výpovědi z nájmu bytu podle § 711 odst. 2 písm. c) ObčZ. Právní rozhledy, 2007, č. 10

Složitější je situace, kdy je manžel dlouhodobě nezvěstný, či nelze jeho úmrtí ověřit. Pak nezbyvá než zahájit řízení o prohlášení za mrtvého dle § 22 odst. 1 zákona o rodině (zák. č. 94/1963 Sb., dále jen ZR), takže i v tomto případě zaniká SJM rozhodnutím soudu, a to *ex tunc*. Dnem zániku SJM ovšem není předpokládáné datum úmrtí uvedené v rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého, ale datum, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci. Může se však stát, že za mrtvého prohlášený manžel žije. V tom případě soud původní rozhodnutí o prohlášení za mrtvého zruší, a tím se *ex tunc* obnoví i manželství včetně SJM. Tímto rozhodnutím se do SJM dostanou i věci nabyté „pozůstalým“ manželem v mezidobí. Z důvodu právní jistoty se však nevyžaduje, aby byly neplatné právní úkony v mezidobí učiněné jen jedním z manželů, jež přesahují obvyklou správu věcí bez souhlasu druhého manžela. Nelze totiž dopustit, aby se pro platnost právního úkonu požadovaly dodatečně další podmínky, jež v době uskutečnění zákon nevyžadoval.¹⁷³ To však neplatí, pokud „pozůstalý“ manžel po prohlášení manžela za mrtvého uzavřel manželství nové.

Manželství zanikne i tím, že je soudem prohlášeno za neplatné (§ 11 a následující ZR). Toto rozhodnutí má konstitutivní charakter a jeho účinky nastávají *ex tunc*. V tomto případě manželství existovalo až do rozhodnutí soudu (byť se poté považuje za vůbec neuzavřené), vzniklo proto i SJM, které nyní zaniká. Jiná je situace tam, kde manželství vůbec nevzniklo (např. proto, že manželství uzavírala osoba mladší 16 let, došlo k donucení snoubence fyzickým násilím nebo nebyly dodrženy podmínky pro vznik manželství občanským či církevním sňatkem), a proto soud rozhodne o neexistenci manželství. Jedná se pouze o manželství zdánlivé (*non matrimonium*), a pokud neexistovalo, nemohlo existovat ani SJM.

Nejběžnějším způsobem zániku manželství rozhodnutím soudu je rozhodnutí o rozvodu manželství. Právní mocí tohoto rozsudku dojde k zániku manželství, a tím i SJM. Podmínky rozvodu jsou v českém právním řádu upraveny v zákoně o rodině, a to v ustanovení § 24 a následujících. Od

---

¹⁷³ Planková, O. Společné majetkové práva manželov. Bratislava : Obzor, 1968, s. 91

účinnosti novely č. 91/1998 Sb., to je od 1. 8. 1998, došlo k definování alternativních podmínek pro rozvod manželství v novém § 24a. Jestliže manželé splnili tyto alternativní podmínky, kvalifikovaný rozvrat manželství se presumoval jako nevyvratitelná právní domněnka a odpadla také nutnost zjistit příčinu rozvratu manželství. Jednou z podmínek je uzavření písemné smlouvy, ve které si manželé upraví na dobu po rozvodu vzájemné majetkové vztahy, včetně otázky bydlení a fakultativně i otázku vyživovací povinnosti. Rozvádějící se manželé se proto musí dohodnout na vypořádání SJM ještě před tím, než samo zanikne. Je to jediná situace, kdy zákon umožňuje uzavřít dohodu o vypořádání SJM, přestože dosud toto majetkové společenství trvá. Volba tohoto postupu při rozvodu manželství by měla vyloučit možnost vzniku dalších sporů vyplývajících z rozvodu manželství, jako je zrušení společného nájmu bytu a především samotné vypořádání SJM. I když soudní spor o vypořádání SJM není ani poté absolutně vyloučena (například manželé se až po rozvodu vzpomenou na další společný majetek a ohledně vypořádání tohoto se nejsou schopni shodnout), je to minimálně velmi nepravděpodobné.

Poměrně výjimečně může dojít i k situaci, že SJM zaniká přestože manželství trvá a nejedná se o modifikaci rozsahu SJM rozhodnutím soudu či notářským zápisem. Tato situace nastane jednak po rozhodnutí soudu, kterým byl jeden z manželů odsouzen k trestu propadnutí majetku (a to i částečně) dle ustanovení § 66 odst. 4 zák. č. 40/2009 Sb. (Trestní zákoník, dále jen TZ) a jednak poté, co soud prohlásil na jednoho z manželů konkurs dle ustanovení § 268 odst. 1 zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. K zániku SJM tak dochází bez ohledu na vůli byť jednoho z manželů.

Trest propadnutí majetku lze uložit za situace, že to odůvodňují okolnosti spáchaného trestného činu a poměry pachatele, je-li pachatel odsuzován k výjimečnému trestu a nebo k nepodmíněnému trestu odnětí svobody za zvlášť závažný zločin, jímž pachatel získal či se snažil získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch a nebo trestní zákon uložení tohoto trestu za spáchaný zločin dovoluje. Tento trest je velmi přísnou sankcí, jež výrazně zasahuje do majetkové sféry pachatele a je jednou z výjimek

z ústavní ochrany nedotknutelnosti majetku jako základního občanského práva (čl. 11 Listiny základních práv a svobod, zákon č. 2/1993 Sb., dále jen LPS).¹⁷⁴ Trest lze uložit tak, že buď postihuje celý majetek pachatele a nebo jen jeho část, která může být vyjádřena jako poměrná část jeho majetku (např. jedna polovina, dvě třetina apod.), případně i vymezením určitých věcí. K zániku SJM dochází i v případě, že je trest uložen zároveň oběma manželům, byť se to vzhledem k tomu, že trest vždy dopadá na celé SJM jeví zbytečným. Uvedené ustanovení § 66 odst. 4 TZ totiž na tuto situaci speciální úpravou nepamatuje.

Při uložení trestu propadnutí majetku dochází k zániku SJM právní mocí tohoto rozhodnutí a toto rozhodnutí se vztahuje na všechny majetek ve vlastnictví odsouzeného k tomuto dni. Zároveň zanikají věcná břemena a pohledávky váznoucí na propadlém majetku. Od tohoto dne není oprávněn odsouzený manžel jakkoliv se svým majetkem disponovat a na jeho místo nastupuje stát. Samozřejmě do majetku pachatele nelze započítat hodnoty nabyté trestnou činností, neboť vlastnictví nelze nabýt trestným činem.

V řízení o vypořádání SJM, jež po právní moci trestního rozhodnutí následuje, vystupuje na straně jedné manžel odsouzeného a na straně druhé stát zastoupený dle zákona č. 219/2000 Sb. Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových (dále jen Úřad). Státu pak propadne majetek, jež po vypořádání SJM připadne odsouzenému manželovi. Tím jsou nejen věci, ale i jiná majetková práva jako např. pohledávky (jde o tzv. nucenou cessi).¹⁷⁵ Výkonu trestu propadnutí majetku však přeci jen nepodléhají všechny věci ve vlastnictví odsouzeného, ale jsou vyloučeny věci či prostředky, které nezbytně potřebuje k uspokojení životních potřeb svých nebo osob, o jejichž výživu a výchovu je povinen pečovat. V případě sporu o uvedený charakter státu propadlých věcí má odsouzený možnost podat si žádost o jejich vynětí (§ 346 odst. 1 trestního řádu). Úřad pak s nakládáním s těmito spornými

---

¹⁷⁴ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 763-764

¹⁷⁵ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 770-771

věcmi vyčká až do právní moci rozhodnutí o jejich vynětí. Vypořádání SJM po uložení trestu propadnutí majetku však neumožňuje vypořádat společné závazky jinak než manželovi odsouzenému. Na stát tak žádné pasiva ze SJM nepřecházejí.

Výklad pojmu „věci, které odsouzený nezbytně potřebuje k uspokojení životních potřeb svých nebo osob, o jejichž výživu a výchovu je povinen pečovat“ lze opřít o ustanovení § 322 o.s.ř.. Toto povahově obdobné ustanovení vylučuje z výkonu rozhodnutí okruh věcí, jež je pro povinného životně nezbytné. Jedná se o věci, o které kdyby přišel, mohl by se on či osoby odkázané na něj výživou ocitnou v sociálně neúnosné situaci, kdy by nebyly zajištěny ani základní nezbytné životní potřeby rodiny. Trest se tak nevztahuje na běžné oděvní součásti, obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten a jiné předměty podobné povahy, zdravotnické potřeby a další věci, které potřebuje vzhledem ke své nemoci či tělesné vadě a finanční prostředky do částky 1.000,- Kč.

Byť trest postihuje celý majetek odsouzeného bez ohledu nato kde se nachází, je majetek nacházející se mimo jurisdikci České republiky postižitelný pouze teoreticky.

Společného nájmu bytu se trest přímo nedotkne, ale v případě, že společný nájem je odvozen od společného členství v bytovém družstvu, musí dojít i k vypořádání hodnoty členských práv a povinností, a tím pádem zanikne i společné členství v bytovém družstvu a společný nájem manželů.

Zákonem č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon, dále jen IZ) s účinností od 1. 1. 2008 byla nově upravena problematika řešení úpadku, dříve upravená v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Účelem insolvenčního zákona je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů a zároveň oddlužení dlužníka (§ 1 IZ). I nadále má v určitých případech toto řízení vliv na existenci SJM. Předně SJM zaniká

prohlášením konkurzu na jednoho z manželů, dochází k jeho vypořádání a po dobu trvání konkurzu ani nemůže vzniknout nové SJM. I v případě, že úpade uzavře manželství nové, nevzniká SJM sňatkem, ale až ke dni zániku účinků konkursu, což je dnem nabytí právní moci usnesení o zrušení konkursu. Skončením konkursu se SJM mezi úpadcem a jeho manželem automaticky neobnovuje, ale lze ho obnovit jen rozhodnutím soudu.¹⁷⁶

Takovéto řízení o vypořádání SJM po prohlášení konkursu již za účinnosti dřívější právní úpravy Nejvyšší soud označil za zvláštní druh sporu vyvolaným konkursem, kterým se vymezuje rozsah majetkové podstaty, a který nahrazuje spor o vyloučení věcí z této podstaty.¹⁷⁷ Tuto charakteristiku lze dle mého názoru přijmout i nyní. Stejně tak, jako u trestu propadnutí majetku, má vypořádání SJM při prohlášení konkursu na jednoho z manželů za cíl ochranu druhého manžela, aby na uspokojení věřitelů nebyl použit veškerý majetek v SJM (pokud je to vzhledem k okolnostem možné). Správce do majetkové podstaty zahrne kromě výlučného majetku úpadce i veškerý majetek v SJM. Doba rozhodná pro určení co do majetkové podstaty spadá, je v případě podání insolvenčního návrhu dlužníkem zahájení insolvenčního řízení, a v případě podání návrhu věřitelem nařízení předběžného opatření soudem, kterým se omezuje právo dlužníka nakládat se svým majetkem. Do podstaty samozřejmě v obou případech spadá vše, co nabude dlužník po uvedené době. Při vypořádání SJM po prohlášení konkursu vystupuje na jedné straně správce konkursní podstaty a na druhé manžel úpadce. Byl-li vznik SJM vyhrazen dohodou manželů až ke dni zániku manželství, má prohlášení konkursu stejný účinek jako zánik manželství.

Běží-li v době prohlášení konkursu lhůta dle § 150 odst. 4 OZ, staví se její běh, pokud má uplynout nejpozději do šesti měsíců od prohlášení konkursu. I pokud došlo k zániku SJM či jeho zúžení již před prohlášením konkursu, ale dosud neproběhlo vypořádání, proběhne vypořádání se správcem, který vstupuje místo úpadce i do dříve zahájeného řízení o

---

¹⁷⁶ Burešová, E. Společné jmění manželů po prohlášení konkurzu. Právo a rodina, 2002, č. 4

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 1999, sp. z. 31 Cdo 1908/98

vypořádání SJM. Dokonce i když došlo k vypořádání SJM dle zákonné domněnky uvedené v § 150 odst. 4 OZ ještě před prohlášením konkursu, a to maximálně do šesti měsíců, k takovému vypořádání se nepřihlíží. Správce má dalších šest měsíců na to, aby uzavřel případně dohodu novou nebo zahájil řízení o vypořádání SJM u soudu. Zákon však chrání práva třetích osob, pokud v mezidobí (tj. od vypořádání dle § 150 odst. 4 OZ do prohlášení konkursu) byla nabyta v dobré víře. Podmínku dobré víry by měly splňovat osoby, které nevěděly nebo při zachování nemohly vědět o předlužení úpadce a o tom, že jde o věc z jeho zaniklého SJM.¹⁷⁸ Pokud tuto podmínku nesplňují, mělo by jít o bezdůvodné obohacení, které jsou povinni vydat do podstaty. Prohlášení konkursu také dopadá na některé smlouvy uzavřené mezi manžely po podání insolvenčního návrhu dlužníkem nebo po vydání vyhlášky o podání insolvenčního návrhu věřitelem. Jedná se o zúžení SJM, rozšíření SJM, pokud je předmětem rozšíření dříve výlučný dlužníkův majetek či závazky do té doby výlučně druhého manžela a vůbec o vypořádání SJM dohodou včetně soudního smíru. Tyto dohody jsou *ex lege* absolutně neplatné (§ 269 odst. 1 IZ). Jestliže předmětem neplatných dohod je nemovitost, postačí insolvenčnímu správci příslušnému katastrálnímu pracovišti tuto skutečnost ohlásit, a to je povinno zareagovat a příslušnou změnu zapsat. Absolutně neplatné jsou také veškeré dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené po prohlášení konkursu (§ 270 odst. 1 OZ). Jestliže došlo k plnění manželů úpadce na základě takového neplatného právního úkonu, jedná se o bezdůvodné obohacení, které je manžel úpadce povinen vrátit do podstaty, neboť se bezdůvodně obohatil (plnění z právního důvodu, který odpadl) a není-li to dost dobře možné, vydá do podstaty peněžní ekvivalent.

Insolvenční zákon nezná speciální postupy jak SJM vypořádat, a proto se postupuje dle obecných zásad obsažených v OZ. Jedná se však o specifické řízení o vypořádání SJM, protože vztah občanského zákoníku k insolvenčnímu zákonu je vztahem obecného ke speciálnímu, a proto zde

---

¹⁷⁸ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání, Praha: ASPI, 2007, s. 245

určité odlišnosti jsou. Odlišné je v první řadě to, že v řízení je omezena smluvní volnost účastníků. Dohodu o vypořádání SJM musí mít insolvenční správce schválenou jednak insolvenčním soudem a jednak věřitelským výborem s výjimkou nepatrného konkurzu, což je dle § 314 odst. 1 IZ konkurz v případě, že úpadce není podnikatelem či má obrát do 2.000.000,- Kč za předcházející účetní období a ne více než 50 věřitelů. Dohoda schválená insolvenčním soudem má účinky pravomocného rozsudku a lze ji zrušit za stejných podmínek jako soudní smír (§ 271 odst. 3 IZ). Insolvenční soud může dohodu neschválit jen v případě zjištění rozporu obsahu smlouvy s právními předpisy či se zásadami insolvenčního řízení, především se zásadou, že účastníci nesmí být nespravedlivě poškozeni nebo nedovoleně zvýhodněni a se zásadou rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů (§ 5 písm. a) IZ). Pokud o vypořádání SJM rozhoduje obecný soud z důvodu, že řízení bylo zahájeno ještě před konkursem, nemůže být řízení ukončeno soudním smírem. Je možné pouze řízení přerušit na návrh účastníků (§ 110 o.s.ř.) a správce může uzavřít se souhlasem věřitelského výboru dohodu, kterou posléze schválí již soud insolvenční a řízení u obecného soudu by bylo zastaveno. Jestliže obecný soud o vypořádání rozhoduje rozsudkem, nesmí ve výroku o povinnosti zaplatit manželovi úpadce částku na vyrovnání uvést splatnost, protože to je oprávněn rozhodnout jen insolvenční soud. Další výjimkou je zásada, že majetek ze SJM, který používal úpadce k podnikání se souhlasem druhého manžela, musí být vždy vypořádán tak, aby zůstal v podstatě (§ 270 odst. 2 IZ). Manžel úpadce je tak zbaven možnosti prosadit u majetku, se kterým úpadce podnikal, vypořádání jeho příkazáním do svého výlučného vlastnictví. Odborná literatura má však za to, že není vyloučeno sjednat v dohodě o vypořádání SJM, že manžel úpadce nahradí majetek sloužící k podnikání majetkové podstatě příslušným peněžním ekvivalentem.¹⁷⁹

---

¹⁷⁹ Kozák, J., Budín, P., Dadam, A., Páchl, L. Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Praha: ASPI, 2008, s. 351-352

Již za účinnosti dřívějšího zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání platila zásada vypořádání SJM při prohlášení konkursu tak, aby majetek sloužící k podnikání úpadce zůstal v podstatě. V té souvislosti se vyskytly názory, že vypořádání má vypadat tak, že ze společného majetku do výlučného vlastnictví úpadce bude automaticky přikázán veškerý majetek, se kterým podnikal a ještě jedna polovina ostatního společného majetku, který k podnikání úpadce nesloužil¹⁸⁰ nebo, že nemohou být předmětem vypořádání SJM společné závazky manželů, jako jsou například hypotéky nebo úvěry ze stavebního spoření. Tyto názory považuji za chybné. Ze zákona o konkursu a vyrovnání ani ze současného zákona insolvenčního nelze učinit závěr, že věci ze SJM sloužící úpadci k podnikání patří do konkurzní podstaty ještě spolu s polovinou ostatního majetku v SJM. Tím by došlo k porušení zákonné zásady rovnosti podílů (§ 149 odst. 2 OZ) a úpadce (a tím i podstata) by bezdůvodně obdržel více. Vypořádání SJM z důvodu úpadku jednoho z manželů je nutno provést dle stejných zákonných zásad jako vypořádání SJM, například po rozvodu manželství s odlišnostmi výslovně uvedenými v normě speciální, tedy v insolvenčním zákoně. Ten požaduje vypořádat ze SJM věci sloužící k podnikání úpadce do podstaty, což má stejný význam, jako nutnost vypořádat obchodní podíl tak, aby zůstal členu obchodní společnosti a neznamena to snad, že by se majetek u něhož je stanoveno komu má být přiřknut, se nepočítal do celkové masy majetku na jedné či druhé straně. Také by se měly do vypořádání zahrnout společné závazky vzniklé mimo podnikání úpadce, jejichž vypořádání někdo z účastníků navrhne, i když jen tak, že budou na straně manžela úpadce. Ty nemohou být součástí konkurzní podstaty úpadce, protože v konkurzním řízení jde o pohledávky úpadcových věřitelů. Nevidím však možnost, že by soud odmítl vypořádat závazek patřící do SJM. Je proto správný názor, že společné dluhy budou součástí majetku manžela úpadce.¹⁸¹

---

¹⁸⁰ Růžek, J. Vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů v konkurzním řízení. Bulletin advokacie, 1999, č. 1

¹⁸¹ Prudilová Koníčková Z. Problematika společného jmění manželů po prohlášení konkursu. Právo a rodina, 2001, č. 2

Věřitelé jsou pak po vypořádání SJM uspokojeni jen z majetku, který zůstal v podstatě, to je, který byl přikázán předluženému manželovi. Jestliže jsou však závazky dlužníka vyšší než je majetek v SJM, je do majetkové podstaty zahrnuta celá masa SJM (§ 274 IZ). Novinkou zavedenou insolvenčním zákonem je možnost samotného dlužníka domáhat se žalobou vynětí věci z majetkové podstaty.¹⁸² Nabízí se otázka, co s pohledávkou druhého manžela vzniklou při vypořádání SJM, tj. částkou jež mu má manžel – úpadce na vypořádání SJM zaplatit. Za účinnosti zákona o konkurzu a vyrovnání se mělo za to, že z důvodu vypořádání SJM vznikne druhému z manželů pohledávka za podstatou, kterou není třeba do konkursu přihlašovat, ale šlo o pohledávku až poslední třídy, na jejíž uspokojení prakticky nikdy nezbyl majetek. Nyní tato pohledávka nemá charakter pohledávky za majetkovou podstatou a není ani postavena na roveň těmto pohledávkám. Proto se uspokojuje shodně s pohledávkami ostatních přihlášených věřitelů.¹⁸³

Nově úpadkový zákon upravuje možnost tzv. reorganizace. Je to možnost postupného uspokojování věřitelů při zachování provozu podniku zajištěného opatřeními k ozdravení hospodaření dle soudem schváleného reorganizačního plánu (§ 316 odst. 1 IZ). Jak je zřejmé ze znění zákona, týká se tato možnost pouze podnikajících osob. V uvedeném případě SJM nezaniká, ale je použito k reorganizaci, s čímž musí dát druhý manžel souhlas. Proto je tento souhlas základní podmínkou reorganizace.

Je zřejmé, že zatímco SJM zaniká okamžitě, k jeho vypořádání v tom samém momentu zjevně nedochází. Zákon vztahy k majetku v SJM v tomto mezidobí, jež může trvat řadu let, vůbec neupravuje. Tato situace se řeší *per analogiam* dle § 853 OZ, to je i nadále používáním ustanovení upravující vztahy k SJM.¹⁸⁴ Tato skutečnost však nemůže znamenat, že by i nadále bylo možno do SJM nabývat další majetek, byť se to někteří domnívají. Mají za to,

---

¹⁸² Kozák, J. Průvodce dlužníka insolvenčním řízením. Právní fórum, 2008, č. 1

¹⁸³ Kozák, J., Budín, P., Dadam, A., Pachel, L. Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Praha: ASPI, 2008, s. 355

¹⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003

že i nadále lze do SJM nabýt přírůstky a výnosy ze společného majetku (např. plodiny, přístavby a úroky) nebo to, co bylo nabyto za věc náležející do společného majetku (např. peníze za prodej věci v SJM, či novou věc nabytou za věc v SJM) nebo mzdu a jiné požitky nabyté na základě pracovně právních vztahů a i různé sociální dávky vyplacené po zániku SJM za období, kdy SJM ještě existovalo.¹⁸⁵ Takovýto názor však nemá oporu ve znění zákona. Při vypořádání SJM se musí vyjít ze stavu ke dni zániku SJM, což znamená, že se v mase SJM již žádné následné změny nemohou projevit. Nebylo by ani prakticky možné například odlišit úroky ze společných prostředků od úroků z částek nabytých jedním z manželů až po zániku SJM na stejný účet. Autoři také zapomínají, že přístavbou nevzniká věc nová, ale jde jen o úpravu věci stávající. Každý z manželů tak musí po zániku SJM nabýt majetek do svého výlučného vlastnictví, případně společně do podílového spoluvlastnictví. Jediné co ze skutečností nastalých v době po zániku SJM by mohlo být zohledněno při vypořádání SJM, je financování oprav a úprav společných věcí. To může být posouzeno případně jako investice z výlučných prostředků do SJM, což se promítne i do konečného vypořádání.

Německé majetkové společenství manželů (*Gütergemeinschaft*) končí samozřejmě *ex lege* se zánikem manželství. Jde-li o zánik manželství z důvodu úmrtí jednoho z manželů, pak zaniká jen v případě, není-li v manželské smlouvě smluveno tzv. pokračující majetkové společenství manželů (*Fortgesetzte Gütergemeinschaft § 1483 BGB*). Pak majetkové společenství trvá i po smrti manžela a je společně spravováno druhým manželem a dědici zesnulého manžela. *Sondergut*, tedy majetek, jež je ze společného jmění zákonem vyloučen a majetek vyhrazený (*Vorbehaltsgut*), to je majetek smluvně ze společného majetku vyloučený, však spadá do dědictví. Zůstavitel proto ve své závěti může učinit platně dispozice jen ohledně tohoto majetku a nikoliv ohledně majetku společného (*Gesamtgut*). Mimo to majetkové společenství zaniká smlouvou manželů, rozsudkem soudu

---

¹⁸⁵ Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha : Linde Praha, a.s., 2000, s. 161

nebo smluvním vyloučením tzv., zabezpečovacího vyrovnání (*Versorgungsausgleich §1414 BGB*), to je vyrovnání manželů ohledně potencionálních nároků a možností na zabezpečení v budoucnosti. Soud může rozsudkem zrušit majetkové společenství pouze z vážných důvodů, které jsou v zákoně taxativně uvedeny. Jsou to především důvody týkající se osoby manžela spravujícího společný majetek, jako je jeho nezpůsobilost ho spravovat či zneužití jeho práv správce nebo zanedbání povinností správce a možné ohrožení budoucími vysokými společnými závazky.¹⁸⁶

Polské majetkové společenství je také svázáno s manželstvím, a proto přestává existovat se zánikem manželství, ať již z důvodu smrti jednoho nebo obou z manželů, případně prohlášením za mrtvého či rozvodu manželství. Společenství tak jako u nás může ve stanovených případech zaniknout i v době, kdy manželství trvá. Jedná se o případy prohlášení jednoho z manželů za nesvéprávného, rozhodnutí soudu o zrušení majetkového společenství a nebo uzavření smlouvy vylučující vznik majetkového společenství. Zrušení existujícího majetkového společenství, a to i smluvního, může u soudu žádat manžel, jsou-li pro to závažné důvody. Většinou to bývá za situace, kdy manželé spolu nežijí a společně nehospodaří a majetkové společenství je již fakticky rozděleno.¹⁸⁷ Může se jednat například o opuštění společné domácnosti bez vážných důvodů, odsouzení manžela k dlouhodobému trestu na svobodě, alkoholismus nebo neplnění povinností přispívat na uspokojování potřeb rodiny, ale nikoliv nezaviněné.¹⁸⁸ Také okamžikem prohlášení úpadku (konkursu) jednoho z manželů společné jmění manželů *ex lege* zaniká tímto dnem a společný majetek se stává součástí majetkové podstaty. Podíl druhého manžela na společném majetku se poté z podstaty vyloučí.

Pro úplnost je třeba dodat, že u nás k zániku SJM nedochází v případě, kdy je jeden z manželů rozhodnutím soudu zbaven způsobilosti k právním úkonům. V případě, že je opatrovníkem nesvéprávného manžela druhý manžel, tak sám hospodaří s celým SJM. Může tedy sám svými právními

---

¹⁸⁶ Beitzke, G. Familienrecht. 25. Auflage. München : C. H. Beck, 1988, s. 148

¹⁸⁷ Wałachowski, W. Małżeństwo w świetle prawa. Warszawa : Książka i Wiedza, 1975, s. 51-52

¹⁸⁸ Čížková, V. Socialistické právo manželské: (srovnávací studie). Praha: AUC UK, 1970, s.53

úkony nabývat majetek do SJM i ho zcizovat, byť u závažnějších právních úkonů, které by bylo možno ztotožnit s úkony překračujícími obvyklou správu, jen se souhlasem soudu. Rozhodnutí o zbavení způsobilosti jednoho z manželů však může být důvodem proto, aby soud na návrh druhého manžela SJM zúžil dle ustanovení § 148 odst. 1 OZ.

7. Vypořádání společného jmění manželů

7.1. Vypořádání ex lege

Nejmladším ze způsobů vypořádání SJM je vypořádání uplynutím doby, tedy ze zákona (§ 150 odst. 4 OZ). Zatímco vypořádání rozhodnutím soudu (§ 150 odst. 3 OZ) nebo dohodou účastníků (§ 150 odst. 1 OZ) umožňoval občanský zákoník již ve svém původním znění tj. od 1. 4. 1964, vypořádání zákonnou domněnkou bylo zavedeno až novelou OZ č. 131/1982 Sb.. Zavedení zákonné domněnky vypořádání umožnilo, aby rozhodnutím soudu či dohodou bylo vypořádána i jen část majetku ze SJM (tehdy BSM). Do té doby muselo dojít naráz k vypořádání celé masy BSM ať již dohodou nebo rozhodnutím soudu. Dohoda o částečném vypořádání byla považována za neplatnou, a pokud o vypořádání rozhodoval soud, pak musel iniciativně zjišťovat, co vše do BSM spadá, nebyl vázán návrhy účastníků a vše co dle něj patřilo do BSM musel vypořádat. Zákonná domněnka vypořádání zajišťuje, že nic ze společného majetku nemůže zůstat nevypořádáno, i když nedojde k vypořádání veškerého majetku dohodou či soudem. Proto je možno připustit, že obsahem dohody bude vypořádání jen části společného majetku. Ohledně zbytku pak dochází k vypořádání zákonnou domněnkou nebo i rozhodnutím soudu, který však při respektování uzavřené dohody o části majetku musí rozhodnout tak, aby celkové vypořádání bylo provedeno v souladu se zákonnými zásadami.¹⁸⁹ Nepřichází proto v úvahu, aby soud

---

¹⁸⁹ Bičovský, J. Některé poznámky k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Právní praxe, 1994, č. 4

nyní přezkoumával správnost platné dohody o rozdělení části společného majetku či ustanovení o vyrovnání podílů v rámci tohoto dílčího vypořádání. Předcházející platnou dohodu vypořádané hodnoty tak již nelze znovu vypořádávat.¹⁹⁰ I po citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu se však objevovaly názory že, dohoda o vypořádání SJM musí vždy zahrnovat veškerou masu majetku do SJM spadající, a pokud je vypořádávána jen část majetku, má se za to, že k dohodě nedošlo. Soud pak měl rozhodovat i o té části SJM, na jejíž vypořádání se účastníci již dohodli.¹⁹¹ Tento názor pravděpodobně pramenil z určitého stereotypního způsobu uvažování právnické veřejnosti, která nevzala v úvahu změněnou situaci po novele OZ č. 131/1982 Sb. (i když zarážející, že spoluautor této odborné publikace již šest let před jejím vydáním publikoval článek, kde tuto možnost připouštěl).¹⁹² Toto stereotypní uvažování se projevilo bohužel i v rozhodovací praxi soudů, kde se názor o přípustnosti částečného vypořádání prosazoval jen velmi ztěžka.

Nevyvatitelná fikce vypořádání SJM (§ 150 odst. 4 OZ) umožňuje majetek patřící do zaniklého SJM vypořádat i když bývalí manželé neučiní žádné kroky k jejímu vypořádání. Dle tohoto ustanovení nedošlo-li do tří let od zániku společného jmění manželů k jeho vypořádání dohodou nebo v téže lhůtě k podání žaloby na vypořádání soudu, stávají se movité věci ze SJM výlučným vlastnictvím toho, kdo věc pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá. Pokud nikdo věc takto výlučně neužívá, stávají se oba manželé či bývalí manželé podílovými spoluvlastníky věci, a to každý k ideální jedné polovině. U nemovitostí toto platí vždy. U ostatních majetkových práv a pohledávek a závazků platí tato zásada přiměřeně. Nejvýznamnějším z těchto ostatních majetkových práv je společný podíl v bytovém družstvu, ohledně kterého také platí, že bývalí

---

¹⁹⁰ Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 9. 1989, sp. zn. 3 Cz 45/89 a ze dne 27. 11. 1998, sp. zn. 22 Cdo 1622/98

¹⁹¹ Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha : Linde Praha, a.s., 2000, s. 169

¹⁹² jde o J. Bičovského, který v roce 1994 publikoval v Právní praxi názor, že částečné vypořádání BSM je možné. viz poznámka sub. 177

manželé se stanou podílovými spoluvlastníky (viz. část I. kapitola 5. podkapitola 5.2.).

Společné závazky pak nemohou být uplynutím tříleté lhůty nikterak dotčeny. I nadále zůstávají bývalí manželé solidárními dlužníky a věřitel může požadovat splnění dluhu po komkoliv z nich. Je chybou se domnívat, že by se uplynutím lhůty mohli stát dlužníky každý jen k jedné polovině společného závazku. Práva věřitele nemohou být ani tímto vypořádáním dotčena. Lze souhlasit s tím, že neexistuje jediný rozumný důvod, proč by se vůbec mělo cokoli dít se závazky, jichž jsou manželé účastni.¹⁹³ Obdobný závěr platí i ohledně společných pohledávek.

Zápis takto vzniklého podílového spoluvlastnictví k nemovitostem do katastru nemovitostí je možný na základě pravomocného rozsudku soudu o rozvodu manželství, neplatnosti manželství nebo zúžení SJM a souhlasného prohlášení manželů, že se žádné řízení o vypořádání SJM u soudu nevede. Není-li spoluvlastník ochoten poskytnout součinnost domnívám se, že není třeba podávat žalobu na určení, že předmětné nemovitosti jsou v podílovém spoluvlastnictví, ale mělo by postačit sdělení příslušného soudu, že se žádné řízení o vypořádání SJM nevede. Takovéto potvrzení by nemělo být soudem odmítnuto spoluvlastníkovi nemovitosti vydat.

Výlučným užíváním věci jako vlastník zákon rozumí trvalé nakládání s věcí jako s vlastní s vědomím druhého manžela. Je proto nutno předmětnou věc rozhodný den nejen držet, ale musí jít o trvalé užívání věci, to je po delší dobu (i když nemusí jít nutně o celou tříletou dobu), a to alespoň s konkludentním souhlasem manžela.

Tříletá lhůta počíná běžet právní mocí rozhodnutí soudu o rozvodu, neplatnosti manželství nebo zúžení SJM, ale také smrtí manžela nebo prohlášením soudu za mrtvého (i když si lze jen stěží představit, že notář projednávající dědictví nechá proběhnout tříletou lhůtu). Běh lhůty se staví podáním žaloby na vypořádání SJM k soudu. K vypořádání proto nedochází

---

¹⁹³ Vašíček, M., Dvořáček, D. Společné jmění manželů a vypořádání závazků. Právní rozhledy, 2004, č. 11

ani po třech letech od zániku SJM, běží-li u soudu řízení o jeho vypořádání. Vzhledem k hmotněprávní povaze lhůty nepostačí podání žaloby k poštovní přepravě ve lhůtě, ale je nutno, aby žaloba dorazila k soudu nejpozději poslední den tříleté lhůty. Uplynutím lhůty ztrácí manželé možnost domáhat se vypořádání SJM u soudu a případné spory musí řešit jinými typy žalob (například na určení vlastnictví, vypořádání podílového spoluvlastnictví, či přímo na vyklizení nebo vydání věci dle § 126 OZ).

V této souvislosti vyvstává odbornou veřejností hojně diskutovaná otázka,¹⁹⁴ a to zda uplynutím tří let od zániku SJM nastává domněnka vypořádání dle § 150 odst. 4 OZ u těch věcí, které do uplynutí uvedené lhůty nebyly učiněny předmětem soudního řízení o vypořádání SJM. Jinými slovy, zda je možno „rozšiřovat“ předmět vypořádání SJM soudem pouze do tří let od zániku SJM nebo se podáním takovéto žaloby staví lhůta pro vypořádání dle § 150 odst. 4 OZ i u těch věcí, jež nejsou soudem k návrhu účastníků projednávány. Existují dva protichůdné rozhodnutí téhož senátu Nejvyššího soudu učiněné s odstupem pěti let. Starší rozhodnutí¹⁹⁵ stojí na stanovisku, že nevyvratitelná právní domněnka vypořádání SJM dle nynějšího ustanovení § 150 odst. 4 OZ nemůže vůbec nastat, pokud bylo ve lhůtě v tomto ustanovení uvedené zahájeno řízení o vypořádání. Naproti tomu novější rozhodnutí¹⁹⁶ uvádí, že pokud se nemovitosti účastníků nestaly do tří let od zániku BSM (nyní tedy SJM) předmětem vypořádání dohodou, platí u nich domněnka transformace bezpodílového spoluvlastnictví manželů do podílového spoluvlastnictví a není rozumného důvodu, proč by tomu mělo být jinak, je-li zahájeno řízení o vypořádání BSM a tyto nemovitosti se v průběhu uvedené lhůty nestanou předmětem tohoto řízení. Pro novější závěr Nejvyššího soudu hovoří logické zdůvodnění, že pokud se část majetku v SJM vypořádá dohodou, pak na zbytek majetku uplynutím tříleté lhůty dopadají účinky § 150 odst. 4 OZ. Není opravdu důvod, proč by se jinak měla

---

¹⁹⁴ například Součková K., Petrová R. Otázka aplikace nevyvratitelné právní domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. Bulletin advokacie, 2008, č. 12

¹⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2574/98

¹⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 8. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2679/2004

posuzovat situace, kdy je vedeno řízení o vypořádání jen části majetku v SJM. Starší názor se pak opírá také o logickou úvahu, že žalovaný by v řízení o vypořádání SJM byl omezen v možnostech činit předmětem vypořádání další majetek ze zaniklého SJM, jestliže by žalobce podal žalobu těsně před uplynutím uvedené lhůty. Tento argument lze vyvrátit tvrzením opřeným o zásadu *vigilantibus iura scripta sunt*, a to, že žalobu mohl podat i druhý manžel, který se tím, že toto neučinil sám připravil o možnost stanovit předmět řízení. Nastoupení účinků § 150 odst. 4 OZ ohledně té části SJM, jež se nestala do tří let od zániku SJM předmětem řízení o vypořádání SJM a nebyla ani předmětem vypořádání dohodou uzavřenou před uplynutím této lhůty pro soud znamená, že v průběhu řízení musí plynutí této tříleté lhůty bedlivě sledovat. Poté totiž již nemohou účastníci učinit předmětem řízení další majetek patřící dříve do SJM neboť je již vypořádán. Nejnovější rozhodnutí Nejvyššího soudu dávají zcela za pravdu tomuto názoru.¹⁹⁷

7. 2. Vypořádání dohodou

Možnost uzavřít dohodu o vypořádání SJM představuje praktické naplnění autonomie vůle a smluvní svobody v ryze privátních záležitostech manželů.¹⁹⁸ Vypořádání SJM dohodou manželů je ideální způsob vyřešení vzájemných majetkových vztahů manželů po zániku SJM, a proto by měl být primární možností jak vztahy manželů k bývalému společnému majetku vyřešit. Podání žaloby k soudu by mělo být naopak až tou poslední možností a i po zahájení řízení o vypořádání SJM musí se soud především dle § 99 o.s.ř. pokusit o ukončení sporu smírnou cestou, tedy dohodou. V případě uzavření dohody mají účastníci oprávněně pocit, že se aktivně podíleli svou vůlí na vypořádání SJM. Přijatelný kompromis pak umožní i v budoucnu řešit společné problémy racionálně. Dohoda manželů je takřka výlučným způsobem vypořádání SJM po té, co SJM bylo zúženo rozhodnutím soudu

---

¹⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007 a úplně nejnovější usnesení, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008

¹⁹⁸ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha : ASPI, 2004, s. 224

neboť manželé jednají většinou ve shodě s cílem ochránit společný majetek před budoucími riziky podnikání jednoho manžela. Bohužel po zániku SJM rozvodem manželství již uzavření dohody není pravidlem (samozřejmě mimo rozvod dle § 24a ZR kde je dohoda zákonnou podmínkou). Vzájemné vztahy bývalých manželů již bývají velmi špatné a od toho se odvíjí i malá možnost dospět k rozumné dohodě a dohadování se o společném majetku jejich vztahy ještě výrazněji poznamená, což vede často k absolutně iracionálním postojům zúčastněných stran k řešenému problému. Z tohoto pohledu je na zvážení, zda řízení o vypořádání SJM by nemělo být v budoucnu řízením s obligatorním zastoupením advokátem.

Až do novely OZ č. 264/1992 Sb. zákon formu dohody o vypořádání SJM (tehdy BSM) nestanovil, a proto bylo možno ji uzavřít i konkludentně, ale takováto forma se přirozeně nemohla projevit v katastru nemovitostí, byla-li nemovitost součástí BSM. Až uvedená novela zavedla obligatorně písemnou formu dohody o vypořádání BSM, týkala-li se nemovitosti. V současné době je zákonem (§ 150 odst. 1 OZ) písemná forma stanovena absolutně, to je bez ohledu, zda předmětem vypořádání je či není i nemovitost. Není však vyžadováno sepsání dohody ve formě notářského zápisu. Jakákoliv jiná forma než písemná je proto dle § 40 odst. 1 OZ pro rozpor se zákonem neplatná. Vzhledem k tomu, že vlastnictví k nemovitostem se nabývá vkladem do katastru nemovitostí a tudíž dohoda je účinná tímto vkladem, nepostačí, je-li ve tříleté lhůtě od zániku SJM uzavřena dohoda týkající se nemovitosti, ale je třeba v této lhůtě provést i vklad do katastru nemovitostí, jinak uplynutím lhůty nastanou podmínky pro vypořádání dle zákonné domněnky a nemovitost se dostane do podílového spoluvlastnictví.¹⁹⁹ Zákon totiž nevyžaduje pouze uzavření dohody, ale spojuje nastoupení zákonné domněnky se skutečností, že nedojde k vypořádání dohodou. Je nutno rozlišit závazkově právní účinnost smlouvy, která nastává zpravidla uzavřením platné smlouvy a účinky smlouvy ve sféře věcně právní, které nastávají až vkladem, a to ke dni podání návrhu na

---

¹⁹⁹ R43/2000

vklad.²⁰⁰ Nelze proto souhlasit s názorem, že uzavřená smlouva je účinná ke dni uzavření, a k tomuto dni dochází proto k vypořádání a návrh na vklad do katastru nemovitostí je možno podat v časově neomezené lhůtě, když rozhodnutí, kterým katastrální úřad povolí vklad práva do katastru nemovitostí, nemá na účinnost smlouvy žádný vliv.²⁰¹

V souvislosti s uzavíráním dohod manželů o vypořádání jejich SJM se objevila polemika, zda při uzavírání dohody jsou manželé vázání zásadami pro vypořádání dle § 149 OZ. Názor, že manželé jsou povinni tyto zásady dodržovat i při vypořádání SJM dohodou vyústil v závěr, že je nutno při vypořádání majetku ze SJM, kromě určení, kdo bude nadále výlučným vlastníkem vypořádávané věci uvést, zda a popřípadě co za to budoucí vlastník uhradí druhému manželovi. Není-li obsahem dohody i toto ujednání, nelze dle tohoto názoru říci, že by účastníci byli touto smlouvou vypořádání podle práva.²⁰² Popsaná úvaha byla ihned vzápětí na stránkách téhož periodika podrobena kritice, která odmítala, že by součástí dohody o vypořádání SJM muselo být i výslovné prohlášení o tom, že se manželé vyrovnali.²⁰³ S touto kritikou se zcela ztotožňuji. Především mám za to, že manželé mají naprostou smluvní svobodu a uvedené zásady jsou zásadami pro vypořádání SJM, kterými se řídí soud. Výslovné prohlášení manželů o případné finanční kompenzaci manželu, jež obdržel ze společného majetku méně (či vůbec nic) je nadbytečné, protože pokud takové prohlášení není součástí dohody, má se vždy za to, že žádná finanční kompenzace nebyla dohodnuta. K nerovnoměrnému vypořádání majetku po zúžení SJM dochází prakticky vždy neboť je to jeho účelem. Tedy manželé se snaží své společné hodnoty přesunout do výlučného vlastnictví manžela, u kterého není riziko vzniku vysokých závazků. Pokud by dohoda obsahovala závazek na finanční vyrovnání, ztratila by zcela svůj význam, to je ochránit do budoucna společný

---

²⁰⁰ Fiala, J. K rozdílu mezi vypořádáním společného jmění manželů uzavřením dohody o vypořádání. Právní rozhledy, 1999, č. 2

²⁰¹ Veselý, J. Co přináší novela občanského zákoníku do majetkových vztahů manželů? Právní rozhledy, 1998, č. 6

²⁰² Balák, F. K diskusi o zúžení společného jmění manželů. Ad Notam. 2009, č. 6

²⁰³ Štanclová, V. Ještě k diskusi o zúžení společného jmění manželů. Ad Notam. 2010, č. 1

majetek (v případě, že by kompenzace nebyla dosud provedena, věřitel by nepochybně tento závazek využil k přikázání pohledávky). Ostatně jak je v uvedené kritice poznamenáno, při vypořádání SJM dle § 150 odst. 4 OZ dochází často také k nerovnoměrnému rozdělení společného majetku bez možnosti finančního vyrovnání.

Další dříve diskutující otázkou byla možnost manželů uzavřít smlouvu ve prospěch třetí osoby dle ustanovení § 50 OZ (například společných dětí), ale nyní se již dříve prosazovaný zákaz takového smluvního ujednání považuje za překonaný.²⁰⁴

V části I., kapitole 4. byla podrobně rozebrána otázka ochrany práv třetích osob, především věřitelů společných závazků manželů, která vyplývá z ustanovení § 150 odst. 2 OZ. Stejně závěry platí samozřejmě nejen při uzavírání dohody modifikující rozsah SJM za trvání manželství, ale i při dohodách o vypořádání SJM po svém zániku. Tedy pokud takovou dohodou jsou práva věřitelů dotčena, je jinak platná dohoda ve vztahu k věřitelům neúčinná a *ex lege* vzniká situace, jako kdyby se věřitelé domohli u soudu odporovatelnosti dle ustanovení § 42a OZ. Uzavření dohody o vypořádání SJM, které evidentně poškozují věřitele manželů lze případně i trestně právně postihnout (poškození věřitele dle § 222 TZ), přestože je dohoda vůči věřitelům neúčinná a tudíž fakticky k jejich poškození nedochází. Ohledně společných pohledávek nejsou při vypořádání manželé vůči třetím osobám nikterak omezeni neboť k postoupení pohledávky může dojít i bez souhlasu dlužníka.²⁰⁵

Zákon o rodině výslovně uvádí v § 24a smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů mezi listinami, jež je nutno předložit pro rozvod manželství dle tohoto ustanovení, tedy pro rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství. Jde tedy o speciální písemnou dohodu o vypořádání SJM, která navíc musí být opatřena doložkou úředně ověřující pravost podpisů. Je to jediná situace, kdy zákon umožňuje vypořádat SJM

---

²⁰⁴ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha : ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 232

²⁰⁵ Vašíček, M., Dvořáček, D. Společné jmění manželů a vypořádání závazků. Právní rozhledy, 2004, č. 11

ještě před jeho zánikem. Součástí dohody musí být i ujednání o vyřešení otázky bydlení, což v každém případě je i zrušení společného nájmu bytu a společného členství v bytovém družstvu. Smlouva je uzavírána s odkládací podmínkou, kterou je pravomocné rozhodnutí soudu o rozvodu manželství dle § 24a ZR. Je-li předmětem smlouvy i nemovitost, je smlouva v této části účinná až vkladem do katastru nemovitostí. Návrh na vklad se podává po právní moci rozvodového rozsudku, který je třeba k návrhu přiložit.

Toto rozšíření autonomie vůle manželů ve vztahu k jejich majetkovým vztahům bylo nepochybně krokem správným směrem a za více než 10 let své existence podstatným způsobem přispělo ke zvýšení množství smluvních vypořádání SJM. Kromě zachování dobrých vztahů mezi rozvádějícími se manžely se v neposlední řadě touto úpravou docílilo nemalého poklesu soudního nápadu sporů, jak o samotné vypořádání SJM, tak i o zrušení společného nájmu bytu, vyklizení, či výživného mezi rozvedenými manžely.

Kritici tohoto institutu poukazují na to, že soud při rozvodu manželství dle ustanovení § 24a ZR nezkoumá smlouvu, která je proto někdy zcela účelově uzavřena neurčitě či s jinými vadami a po rozvodu manželství, bez zkoumání příčin rozvratu dochází k žalobám na neplatnost těchto smluv.²⁰⁶ Jestliže se tato praxe dříve u soudu vyskytovala, tak to bylo v začátcích uplatňování tohoto institutu, kdy s ním nebyly zkušenosti a existovali na něj různé názory i různé výklady. Samozřejmě smlouva o vypořádání SJM musí jako každý jiný právní úkon splnit obecné podmínky platnosti jaké na právní úkon klade OZ. Především musí být uzavřena svobodně, vážně, určitě a srozumitelně (§ 37 OZ), nesmí být uzavřena v omylu (§ 49a OZ), nesmí být v rozporu se zákonem nebo jej obcházet a nesmí být v rozporu s dobrými mravy (§ 39 OZ). Úkon musí učinit osoba způsobilá k právním úkonům, což je osoba starší 18 let (§ 8 OZ), pokud nebyla způsobilosti k právním úkonům zbavena (§ 10 OZ) a osoba starší 16 let, která uzavřela manželství (rozvod manželství nebo jeho prohlášení za neplatné na její způsobilosti ničeho nemění). Odstoupit od smlouvy lze také za splnění obecných podmínek

---

²⁰⁶ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. Praha : ASPI, 2004, s. 232

uvedených v ustanoveních § 48 a 49 OZ, to je jen v případě, pokud si to účastníci dohodli (ze zákona možnost odstoupení nevyplývá) a nebo účastník uzavřel smlouvu v tísní za nápadně nevýhodných podmínek. Nyní je však praxe již ujednocená v tom, že soud platnost této dohody zkoumá s ohledem na obecné zákonné náležitosti platného právního úkonu.²⁰⁷ Soud tak může konstatovat nesplnění podmínek pro rozvod manželství dle § 24a ZR i z toho důvodu, že uzavřená dohoda o vypořádání vzájemných majetkových vztahů je absolutně neplatná dle ustanovení § 37, 38, či 39 OZ.²⁰⁸

Uvedená dohoda vstoupí v platnost pouze v případě, pokud opravdu dojde k rozvodu dle § 24a ZR. Je-li manželství rozvedeno nakonec dle ustanovení § 24 ZR, smlouva v platnost nevstoupí.²⁰⁹ Tento názor je odůvodněn tím, že zákon nezná žádnou možnost uzavřít dohodu o vypořádání SJM ještě před rozvodem kromě případu, kdy manželství se rozvádí dle § 24a zákona o rodině. Jiný výklad rozšiřující možnosti manželů i na vypořádání SJM před jeho zánikem, včetně zániku manželství rozvodem podle ustanovení § 24 ZR, je v rozporu s kogentní úpravou stanovení § 149 OZ. Určitě se však dá vypořádání SJM dohodnout i před rozvodem, který neproběhne dle § 24a ZR ve formě smlouvy o smlouvě budoucí, kdy se manželé zaváží uzavřít smlouvy v dohodnutém obsahu, například do jednoho měsíce od právní moci rozsudku, kterým bylo manželství rozvedeno. V každém případě se domnívám, že by zákonodárce v budoucnu neměl omezovat možnost uzavření dohody o vypořádání SJM před jeho zánikem jen na rozvod dle § 24a ZR, ale měl by umožnit manželům se dohodnout o SJM i před rozvodem dle obecného ustanovení § 24 ZR. Nevidím důvod, proč by se manželé nemohli dohodnout i když nesplňují nějakou další podmínku pro rozvod dle § 24a ZR (například jen pro to, že spolu nežijí méně než zákonem požadovaných 6 měsíců je nyní dohoda pro případ rozvodu vyloučena).

---

²⁰⁷ Králík, M. Zamyšlení nad některými ustanoveními zákona o rodině z pohledu soudní praxe. Právní rozhledy, 2003, č. 6

²⁰⁸ Haderka, J. F. K některým dalším poznatkům z aplikace § 24a zákona o rodině. Právní praxe, 1999, č. 9

²⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2001, sp. zn. 30 Cdo 257/2001

Rozšiřování autonomie vůle stran je ostatně jedním ze základních postulátů návrhu nového občanského zákoníku.

7. 3. Vypořádání rozhodnutím soudu

Vypořádání SJM před soudem by mělo být až poslední možností jak dospět k majetkovému vyrovnání mezi manžely za situace, kdy vypořádání dle § 150 odst. 4 OZ z nějakého důvodu nepřipadá v úvahu či není vhodným řešením (například pro to, že součástí SJM jsou nemovitosti, u nichž transformace vlastnického práva na podílové spoluvlastnictví je jen odložením definitivního řešení majetkových vztahů mezi manžely). Způsob vypořádání před soudem se pro účastníky pojí jak s časovou a finanční náročností a je často pro ně velmi stresujícím zážitkem.

Vypořádání SJM soudem je zahájeno podáním žaloby o vypořádání k soudu, jež rozhodoval o rozvodu jejich manželství (§ 88 písm. b) o.s.ř.) ve lhůtě tří let od právní moci rozvodového rozsudku. Soud se vzhledem ke složitému skutkovému i právnímu základu především dle § 99 o.s.ř. pokouší o smírné řešení sporu hned v jeho úvodu, při kterém je v souladu s nynějším zněním uvedeného ustanovení nanejvýš vhodné provést i základní hmotněprávní posouzení dané problematiky včetně odkazů na judikaturu Nejvyššího soudu na spor dopadající. Mnohdy poté vymizí zásadní rozpory mezi účastníky způsobené často neznalostí zákonné úpravy a příslušné judikatury. Velmi se v tomto směru osvědčilo nově zavedené přípravné jednání (§ 114c o.s.ř.). Základní podmínkou úspěšného přípravného jednání je však precizní znalost problematiky vypořádání SJM, neboť neposkytuje prostor pro pozdější odstranění případných pochybení. V případě úspěšného zvládnutí však umožňuje vyřešení vypořádání SJM maximálně na jedno jednání, nepodaří-li se věc ukončit smírem již v samotném přípravném jednání. Pokud jsou všechny podmínky řízení splněny (§ 103, 104 o.s.ř.), pak by měl soud přípravné jednání začít již uvedeným posouzením dané problematiky po hmotně právní stránce s odkazy na příslušnou judikaturu.

Poté by měl následovat jakýsi soupis vypořádávaných položek, tj. obě strany by měly jasně deklarovat, co vše činí předmětem řízení. Stěžejní částí tohoto jednání pak bude postupné projednávání jednotlivých vypořádávaných položek, u kterých soud zjišťuje, zda a jak se liší tvrzení stran ohledně toho, že je předmětem vypořádání, jakou má hodnotu a komu má být přikázána. V případě spornosti tvrzení vyzývá soud stranu, jež nese břemeno důkazní, aby ke konkrétní sporné položce navrhla důkazy (§ 118a odst. 3 o.s.ř.). Nakonec přípravného jednání soud sdělí jeho výsledky (§ 118 odst. 2 o.s.ř.), tj. sdělí především co je mezi účastníky sporné a jaké důkazy budou k jednotlivým sporným otázkám prováděny a následně je poučí o koncentraci řízení (§ 114c odst. 5 o.s.ř.). Před jednáním pak soud zajistí potřebné důkazy, a to především znalecké posudky, jsou-li třeba, a učiní případné dotazy (například na finanční ústavy o zůstatcích na účtech účastníků, či o výši jejich závazků ke dni zániku SJM). Na nařízeném jednání by měly být provedeny důkazy navržené do konce přípravného jednání a vydán rozsudek, případně by mohlo být odročeno za účelem vyhlášení rozsudku. Samozřejmě popsany „ideální“ průběh je možný, jestliže se nestane nic neočekávaného, jako že se nedostaví svědek k jednání, či nebudou vzneseny mimořádné další důkazní návrhy, jejichž provedení spadá pod výjimky z koncentrace.

Soud při rozhodování o vypořádání SJM vychází ze zákonných zásad uvedených v ustanovení § 149 OZ. Z tohoto ustanovení vyplývá, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné, závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným dílem, každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Při vypořádání se také přihlíží k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry přičinění se bere také na zřetel péče o děti a obstarávání společné domácnosti.

Soud je zcela vázán návrhy účastníků, jež může překročit dle § 153 odst. 2 o.s.ř. pouze ohledně hodnoty jednotlivých vypořádávaných položek a ohledně vypořádání z hlediska kvalitativního, tedy jak věci mezi účastníky rozdělí. Soud je proto oprávněn vypořádat pouze ty věci, resp. majetek náležející do SJM, které účastníci učinili předmětem řízení. Jestliže by soud překročil návrhy stran a vypořádal i majetek, který účastníci předmětem řízení neučinili, pak by jednal v rozporu s § 153 odst. 2 o.s.ř. a šlo by o vadu řízení, která by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Již v předchozích kapitolách bylo poukázáno na to, že do novely OZ provedené zákonem č. 131/1982 Sb. bylo přípustné pouze celkové vypořádání (tehdy BSM), a proto soud musel v řízení ze své iniciativy zjišťovat, co vše do vypořádávaného majetku patří. Zákon tehdy umožňoval jen dva způsoby vypořádání, a to dohodou manželů nebo rozhodnutím soudu na návrh některého z manželů. K vypořádání mohlo dojít kdykoliv po zániku manželství a nebyla pro něj stanovena žádná lhůta. Proto se vypořádání muselo týkat všeho majetku, který do tehdejšího BSM náležel v době jeho zániku.²¹⁰

Jestliže judikatura dospěla k závěru, že předmětem vypořádání je to, co sami účastníci předmětem učiní a již soud nemůže z úřední povinnosti zkoumat co má vypořádat a není vázán návrhy účastníků jen co se týče ceny vypořádávaných věcí (a také návrhem na rozdělení věcí mezi účastníky), je otázkou, zda rozhodovat o částečném zastavení řízení, změně žaloby, vzájemném návrhu, či zda je také možno žalobu částečně zamítat ohledně věcí, jež soud neshledá součástí SJM. Z pohledu procesní logiky v případě, že soud není vázán pouze návrhy ohledně cen vypořádávaných věcí, by nemusel vyčerpat předmět řízení jen co se týče uvedených cen (tj. například by žalobu částečně nezamíтал ohledně rozdílu mezi cenou věci v žalobě tvrzenou a ohledně cenou věci zjištěnou provedeným dokazováním, ani by nerozhodl o částečném zastavení řízení, když žalobce změnil své tvrzení o ceně věci tak, že ji sníží apod.). Ve všech ostatních případech by musel učinit příslušná

---

²¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004

rozhodnutí. Takovéto názory již nejsou ojedinělé ani mezi soudci.²¹¹ Autor dovozuje, že pokud žalobce v průběhu řízení požaduje vypořádat další majetek ze SJM v žalobě neuvedený, mělo by se rozhodnout o přípuštění změny žaloby (§ 95 o.s.ř.), jestliže naopak o vypořádání části společného majetku již nestojí, měl by soud rozhodnout o částečném zastavení řízení. Když nové položky ze SJM požaduje vypořádat strana žalovaná, pak by tento návrh mohl být posuzován v souladu s § 97 o.s.ř. jako návrh vzájemný. Podání takového návrhu ostatně umožňovala judikatura již v době existence BSM jako majetkového společenství manželů a dokonce připouštěla možnost jeho vyloučení k samostatnému projednání.²¹² Za této situace dle něj neexistuje překážka litispendence či věci rozhodnuté ohledně té části majetku v SJM, který nebyl učiněn předmětem řízení. Mohou tak být zároveň vedeny dva spory o vypořádání SJM týchž účastníků, které je možno spojit. Částečné zamítnutí řízení o vypořádání SJM pak podle autora přichází v úvahu u těch položek, jež byly učiněny předmětem řízení, u kterých soud dojde k závěru, že do SJM účastníků nepatří. Nejspornější částí článku je idea, že je-li podána žaloba na vypořádání SJM po uplynutí lhůty dle § 150 odst. 4 OZ a jsou-li předmětem vypořádání nemovitosti, je třeba žalobu považovat za žalobu na vypořádání podílového spoluvlastnictví a nelze ji s odkazem na vypořádání dle § 150 odst. 4 OZ zamítnout. Úvaha se opírá o to, že žalobce má povinnost tvrdit skutek a jeho právním posouzením není soud vázán. Proto lze jakoukoliv žalobu zamítnout pouze nelze-li nároku vyhovět ze žádného právního důvodu, čemuž předchází příslušná poučení soudu dle § 118a o.s.ř.. Z toho důvodu by soud měl vypořádat spoluvlastnictví účastníků k nemovitostem, bez ohledu zda je posoudí jako podílové ne SJM. Tolik kontroverzní názory jednoho soudce.²¹³ S těmito procesními závěry však nelze souhlasit. Základem opačného názoru je idea, že předmětem řízení je účastníky určená masa SJM, tedy se na ni hledí jako na věc hromadnou, což

---

²¹¹ Svoboda, K. Procesní nedůslednosti soudů ve sporech o vypořádání společného jmění manželů. Právní fórum, 2007, č. 7

²¹² R 42/72

²¹³ Svoboda, K. Procesní nedůslednosti soudů ve sporech o vypořádání společného jmění manželů. Právní fórum, 2007, č. 7

výše citovaný autor odmítá. Přijmout jeho názor by ve svém důsledku obnášelo procesní „zaplevelení“ řízení o vypořádání SJM desítkami procesních usnesení, z nichž většinu by bylo potřeba vyhotovit a rozeslat stranám, a to by vedlo ke zcela zásadnímu prodloužení řízení.

Ohledně dispozice se žalobou na vypořádání BSM (případně nyní SJM) je nutno zohlednit, že se jedná o řízení označované jako *iudicium duplex*, kde oba účastníci mají postavení jak žalobce, tak žalovaného, což se projevuje tím, že podáním žaloby je uplatněno i právo žalovaného na vypořádání společného majetku. Proto je třeba pro zastavení řízení pro zpětvzetí žaloby dle § 96 o.s.ř. i souhlasu žalovaného, byť by došlo ke zpětvzetí ještě před zahájením jednání.²¹⁴ O následcích jeho souhlasu vzhledem k účinkům § 150 odst. 4 musí být žalovaný poučen.²¹⁵

Parita podílu manželů na vypořádávaném majetku je základní, byť ne neprolomitelnou zásadou, kterou má soud při vypořádávání SJM na zřeteli. Výrok soudu s touto zásadou koresponduje, pokud oba účastníci obdrží majetek ve stejné hodnotě, respektive pokud je ten z manželů, který obdrží ze SJM majetek o vyšší hodnotě, zavázán druhému z manželů zaplatit částku dorovnávací rozdíl v obdržených hodnotách (tj. polovinu rozdílu těchto hodnot). Nelze totiž prakticky nikdy docílit toho, aby po rozdělení majetku mezi strany sporu, byly oba podíly opravdu ve stejné hodnotě, a proto je nutno tímto způsobem obě hodnoty „srovnat“. Soud má však možnost v odůvodněných případech rozdělit společný majetek v jiném poměru než na půl. Důvody pro takovéto rozhodnutí lze najít v ustanovení § 149 odst. 3 OZ, které mimo jiné soudu ukládá přihlídnout při vypořádání i k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Jedná se především případy, kdy jeden z manželů svým nezodpovědným přístupem ohrozil majetek v SJM, nepřinášel do něj žádné hodnoty, případně si neplnil, či jen v omezené míře, základní povinnosti ke své rodině stanovené zákonem, přestože mu nic nebránilo, aby se o rodinu

---

²¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 233/99 a podobně usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. 1. 2003, sp. zn. 10 Co 39/2003

²¹⁵ Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 30.1. 1989, sp. zn. 3 Cz 2/89

řádně staral. Jako příklad lze uvést situaci, kdy manžel před rozvodem „prohýří“ celoživotní společné úspory s úmyslem připravit o ně druhého manžela. Odborná literatura také připouští disproporci v podílech na společném majetku v případě, že jeden z manželů bez společensky přijatelného důvodu opustil rodinu a přestal se podílet na péči o společnou domácnost a nezletilé děti.²¹⁶ Otázkou je, zda k této námitce provádět i dokazování, pokud tato skutečnost nevyplývá z rozvodového řízení. Domnívám se, že nikoliv, protože to by řízení o vypořádání SJM částečně suplovalo řízení o rozvod manželství. Chce-li manžel, aby toto bylo při vypořádání SJM zohledněno, měl by postupovat v rozvodovém řízení tak, aby tato skutečnost vyplývala z odůvodnění rozsudku o rozvodu manželství. Není vyloučeno ani, aby soud vyjádřil rozdílnost podílů účastníků při vypořádání společné věci, přihlížejíc k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení určité věci také tak, že věc přikáže do vlastnictví tomu z manželů, který se o nabytí a udržení společné věci zasloužil výlučně, respektive v převážné míře, aniž mu uloží, aby druhému účastníkovi, který se její nabytí a udržení nezasloužil, její hodnotu kompenzoval odpovídající finanční částkou. Zákon totiž explicitně neupravuje způsob nerovného vypořádání a disparita může být tak vyjádřena nejen procentem zlomkem, ale i přikázáním věci jednomu z manželů, aniž je zavázán k finančnímu vypořádání s druhým manželem ohledně této věci.²¹⁷ V praxi se však s vypořádáním v jiném než paritním poměru shledáváme velmi zřídka.

Jak bylo podrobně rozebráno v části I., kapitole 5., podkapitole 5.2., předchází vypořádání členství v bytovém družstvu vlastního vypořádání SJM, a to v rámci řízení o zrušení společného nájmu družstevního bytu. Z toho důvodu se řízení o vypořádání SJM dle ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) o.s.ř. přerušuje až do pravomocného ukončení řízení o zrušení společného nájmu družstevního bytu. O tom, komu připadne podíl v bytovém družstvu, je tak rozhodnuto mimo řízení o vypořádání SJM a v tomto řízení se již jen

---

²¹⁶ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v soudním řízení. Právní fórum, 2007, č. 7

²¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99

provede ocenění tohoto podílu dle již uvedených zásad a zjištěnou hodnotu přičte k hodnotě ostatního majetku manžela, který byl určen jako výlučný člen bytového družstva.

Ve světle rozhodnutí Nejvyššího soudu uvedených v části I. kapitole 1. musí soud, který vede řízení o vypořádání SJM, do masy vypořádávaného majetku zahrnout i obchodní podíl jednoho z manželů, jestliže ho nabyt za trvání manželství alespoň z části z prostředků spadajících do SJM. Tento podíl (nikoliv jen jeho hodnotu) pak vypořádá tak, že jej přiřkne do vlastnictví toho z manželů, kdo je členem obchodní společnosti. Soud nikdy nemůže tento podíl při vypořádání SJM dát do vlastnictví druhého manžela.²¹⁸ V případě, když byl tento podíl již převeden na jinou osobu a druhý manžel úspěšně vznesl námitku relativní neplatnosti tohoto právního úkonu, měla by se tato skutečnost projevit ve výroku o finančním vyrovnání mezi manžely. To jest ten z manželů, který byl členem obchodní společnosti se posuzuje jakoby ze SJM získal majetek ještě o hodnotu tohoto obchodního podílu vyšší. Na stanovení hodnoty vypořádávaného obchodního podílu existuje více názorů, nicméně lze souhlasit s tím, že by se nemělo jednat o ocenění dle § 23 zák. č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku, tj. jako podíl společníka na účetní hodnotě čistého obchodního majetku společnosti, ale spíše je vhodné stanovit cenu, která by odpovídala ceně, jež by bylo dosaženo při převodu obchodního podílu, tedy cenu obvyklou či tržní.²¹⁹ Otázkou je, zda takto postupovat i v případě, že je společenskou smlouvou smluvní převod vyloučen. Další možností je ocenit obchodní podíl dle ustanovení § 61 odst. 2 ObchZ, tedy jako vypořádací podíl nebo dle § 61 odst. 4 ObchZ, jako podíl na likvidačním zůstatku, je-li společnost v likvidaci. Takto určená hodnota obchodního podílu je však cenou ryze účetní odpovídající částce, kterou by společník obchodní společnosti obdržel, kdyby k datu zániku SJM společnost opustil.²²⁰ Příkladem z praxe může být situace, kdy společnost (v tomto

---

²¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004

²¹⁹ Pejšek, V. Vypořádání některých tzv. „ostatních majetkových práv“ ze společného jmění manželů. Právní rádce, 2005, č. 7

²²⁰ Kopáč, L., Švestka, J. Obchodní podíl-bezpodílové spoluvlastnictví manželů a zástavní právo. Právní rozhledy, 1996, č. 9

případě společnost s ručením omezením) získá velkou zakázku, za kterou dostane zapláceno až po jejím splnění. Aby mohla zakázku provést, je nucena si vzít velký provozní úvěr na zakoupení materiálu, pronájem dalších výrobních prostor a pod. V tomto momentě má společnost zápornou hodnotu neboť je předlužena. Avšak v momentě, kdy zakázku splní a obdrží smlouvenou odměnu, je vysoce zisková. Jestliže se obchodní podíl v této společnosti oceňuje v době od přijetí úvěru do získání odměny za zakázku, jako vypořádací podíl, neprojeví se jeho skutečná hodnota vyplývající z očekávaného vysokého zisku, ale hodnota odpovídající momentálnímu zatížení mimořádným provozním úvěrem.

Problémem při vypořádání SJM, který se vyskytuje poměrně často, je problém vypořádání leasingu. Jde samozřejmě o tzv. leasing finanční, kdy pronajímatel fakticky představuje věřitele, který půjčil manželům částku na uhrazení kupní ceny věci (nejčastěji automobilu) a úhrn leasingových splátek představuje celkovou kupní cenu, včetně nákladů na koupi a zisku.²²¹ Je tedy otázkou, jak toto právo vypořádat, pokud SJM zanikne v období existence leasingového vztahu, tj. pokud část leasingových splátek je zaplácena za trvání manželství, tedy ze společných prostředků a část bude zaplácena teprve v budoucnu, tedy již z výlučných prostředků jednoho z manželů. Nejjednodušší je situace, kdy je leasingové právo součástí podniku manžela, takže se oceňuje v rámci ocenění tohoto podniku a leasingové splátky jsou platby ze SJM do SJM. V době, kdy podnik nepatřil do společného majetku, se leasing podnikatele zohledňoval v rámci zjišťování hodnoty jeho podniku, jež byla rozhodující pro určení částky, jež by měl do BSM nahradit.²²² Velmi často se však stává, že jde o leasing nepodnikajících manželů. Nepochybně prvotní úvaha každého směřuje k tomu, že předmět leasingu nabude po zaplacení všech leasingových splátek jeden z manželů, takže ta část leasingových splátek, která byla zaplácena ze společných prostředků, by se

---

²²¹ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů, bezpodílové spoluvlastnictví manželů a podnikání. Právní fórum, 2006, č. 9

²²² viz. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1052/2004 a ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003

při vypořádání SJM měla zohlednit jako vnos ze společného na výlučný majetek budoucího vlastníka věci. Úskalí této úvahy tkví v tom, že nelze s jistotou mít za to, že dotyčný manžel předmět leasingu skutečně nakonec získá do vlastnictví. Může se stát, že předmět leasingu bude zničen, či mu bude odebrán pro neplacení splátek a následně leasingovou společností prodán třetí osobě. Další řešení, jež nabízí odborná literatura²²³ je však ještě problematičtější. Tím je toto právo ocenit jako majetek ve smyslu § 1 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku jeho obvyklou, tedy tržní hodnotou stanovenou znalcem. Ten by měl logicky vyjít z ceny, které by bylo dosaženo při převodu obdobného leasingu v obvyklém obchodním styku v předmětné době. Právně zcela správná úvaha, která zohledňuje to, že při vypořádání se jedná pouze o právo vyplývající z uzavřené leasingové smlouvy, má jeden zásadní ekonomický háček. Totiž to, že se s obdobnými právy neobchoduje zcela běžně jako například s nemovitostmi, neboť prodej je vždy pro leasingového nájemce v konečném důsledku nevýhodný, ale je motivován v drtivé většině případů špatnou finanční situací leasingového nájemce, který si tak obstarává finanční hotovost bez ohledu na vzniklou ztrátu. Tento prodej leasingových práv v tísní, kdy prodávající musí prodat, značným způsobem pokřivuje trh s tímto produktem, takže střet nabídky a poptávky je na velmi nízké hladině. Takto zjištěná cena tak nemůže odpovídat skutečné hodnotě tohoto práva. Uvedená ekonomická úvaha nebyla nikde popsána, ale jedná se pouze o mé vlastní zkušenosti při oceňování leasingových práv. Asi nejlepším řešením je, aby soud vyšel z ceny předmětu leasingu v době vypořádání dle stavu věci v době zániku SJM a od ní odečetl ještě nezaplacené splátky.²²⁴

Podniká-li jeden z manželů se třetí osobou ve sdružení, nelze vyjít jako při vypořádání obchodní společnosti z hodnoty podniku, jako souboru hmotných, jakož i nehmotných a osobních složek podnikání, neboť takové ocenění nevyčísluje výši majetkových nároků podnikajícího manžela vůči

---

²²³ Spáčil, J. Tři aktuální sporné otázky společného jmění manželů. Soudní rozhledy, 2008, č. 3

²²⁴ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů, bezpodílové spoluvlastnictví manželů a podnikání. Právní fórum, 2006, č. 9

sdužení. Proto při podnikání ve sdružení dle § 829 OZ může být předmětem vypořádání SJM jen částka, na jejíž vyplacení by měl nárok, zanikla-li by jeho účast ve sdružení ke dni zániku SJM (§ 839 OZ), samozřejmě po odečtení případného vkladu vlastních oddělených prostředků účastníka.²²⁵ Legitimní otázkou je, jak provést vypořádání v případě, kdy jeden z manželů podniká ať již ve sdružení či samostatně případně jako společník v obchodní společnosti, a tímto podnikáním zajišťuje takřka výlučně prostředky obživy a druhý manžel tak na dosažení vysoké životní úrovně rodiny přispívá minimálně či vůbec, a to ani péčí o domácnost a děti. Lze souhlasit s tím, že zde je také namíste použít § 149 odst. 3 OZ pro vypořádání v jiném než stejném poměru.²²⁶

Vypořádávají se také finanční prostředky patřící do SJM a nacházející se jak na účtech, tak v hotovosti. Jako vždy je rozhodující jejich výše ke dni zániku SJM. Protože u nás dosud není možno vést účet na jméno více než jedné osoby²²⁷, vystupuje ve vztahu k bance jen jeden z manželů, i když druhý může mít i určité dispoziční práva k účtu. Nicméně pro banku je majitelem svěřených finančních prostředků jen ten, s kým uzavřela smlouvu o zřízení účtu. To však nic nemění na tom, že finanční prostředky patří do SJM a vypořádávají se. Nicméně se domnívám, že není možno při vypořádání SJM společné prostředky na účtu přiřknout někomu jinému, než majiteli účtu.

Společné závazky jsou pasivy SJM, takže jejich záporná hodnota snižuje celkovou hodnotu majetku, jež obdržel ze SJM manžel zavazující se společný závazek uhradit. Výše závazku odpovídá nejen splatné části dluhu a splatných úroků, ale je nutno počítat i s úroky, které teprve v budoucnu k závazku přirostou.²²⁸ Problém nastává v okamžiku, kdy úročený dluh není úročen konstantní sazbou po celé splátkové období, ale v průběhu existence závazku dochází ke změnám úrokové sazby. Typickým příkladem je závazek

---

²²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1119/2005

²²⁶ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání, Praha: ASPI, 2007, s. 150

²²⁷ Společný účet obou manželů nabízejí u nás pouze bankovní ústavy, které zde mají pouze organizační složku a sídlí mimo republiku například polská BRE Bank S.A. provozující zde pobočku pod názvem bank. viz. www.mBank.cz

²²⁸ Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006

z hypotečního úvěru, kdy v době rozhodování soudu je známa v budoucnu splatná výše úroků pouze do konce tzv. fixačního období. Po jeho uplynutí následuje jednání o nových podmínkách úvěru, a lze proto těžko odhadnout v době rozhodování soudu, jak bude poté úvěr úročen a kolik tedy bude celkem zapláceno na splacení úvěru. Může dojít i k tomu, že zbývající jistina je zaplácena dlužníkem naráz, a proto v budoucnu k této jistině žádné úroky nepřiřostou. Soudy budou pravděpodobně vycházet z údajů známých v době jeho rozhodování, to je budou vycházet z úrokové sazby v té době platné.

Rozhodnutí soudu v rámci vypořádání SJM týkající se zaplacení společných závazků jedním ze spoludlužníků nepůsobí *extra omnes*, ale týká se jen vzájemného vztahu spoludlužníků ke společnému závazku. Právo věřitele na uspokojení pohledávky oběma spoludlužníky zůstává nedotčeno, a může proto požadovat plnění po komkoliv z nich. Rozhodnutí má význam potud, že v případě plnění jednoho spoludlužníka nad rámec rozhodnutí soudu o vypořádání SJM, má možnost požadovat toto plnění po druhém spoludlužníku. Proto je možné o společném závazku rozhodnout i tak, že ho soud uloží zaplatit oběma spoludlužníkům z poloviny. To je praktické především v případě, že v době rozhodování soudu je celková výše závazku velmi těžko zjistitelná.

Soud při úvaze o rozdělení dříve společných věcí přihlíží k účelnosti využití věci budoucím výlučným vlastníkem a k zájmům nezletilých dětí. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že zřetel na potřeby nezletilých dětí je třeba posoudit podle povahy konkrétního případu, podle povahy, určení a životnosti věci, které jsou předmětem vypořádání, jakož i se zřetelem k tomu, zda konkrétní věc může být užívána i jinou osobou než nezletilými dětmi, případně po jak dlouhou dobu bude dětmi užívána. I při dodržení zřetele k potřebám nezletilých dětí případnou takové věci, jež budou sloužit dětem tomu z manželů, do jehož výchovy jsou děti svěřeny, ale závěr respektující toto zákonné hledisko nemusí vyústit i ve zvýšení podílu tohoto manžela.²²⁹ Věci určené k užívání dětem proto soud dá tomu z manželů, kdo bude nadále

---

²²⁹ R 70/1965 a též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004

o děti pečovat. Typicky jde o nábytek a ostatní vybavení dětského pokoje či například sportovní vybavení dětí. Nutno však odlišit zda věci užívané dětmi jsou opravdu součástí SJM nebo se jedná o vlastnictví dětí, tedy majetek, který nelze v řízení o vypořádání SJM vypořádat. Jestliže dali rodiče dítěti například u příležitosti Vánoc nebo narozenin nějakou věc (kolo, MP3 přehrávač, lyže a pod.) zakoupenou byť ze společných prostředků, jedná se o darování a vlastníkem věci je proto dítě, a to i nezletilé. Ze stejného důvodu nepatří do SJM peněžní částky, které manželé vynaložili na stavební spoření ve prospěch svého nezletilého dítěte, i když pocházely ze společných prostředků.²³⁰

V hledisku účelnosti se zohledňuje to, kdo z účastníků předmětnou věc držel a užíval po rozvodu manželství, a tím případně předmětnou věc opotřeboval a snížil její hodnotu. Bylo by nanejvýš nespravedlivé, aby takovou věc obdržel ten, kdo ji po zániku SJM neužíval a tudíž neopotřeboval, protože tím by obdržel, vzhledem k ocenění věci ve stavu ke dni zániku SJM, fakticky nižší hodnotu, než by se mu započítala do souhrnu majetkových hodnot ze SJM získaných. Účelné využití věci lze shledat v případě, že automobil získá držitel řidičského oprávnění, sekačku na trávu majitel zahrady a speciální náčiní jako jsou malířské potřeby, řezbářské nářadí a podobně ten, kdo s tímto náčiním pracuje. Věc se tak přikáže tomu, kdo ji hodlá používat k účelu, ke kterému je určena.²³¹

Při úvaze soudu komu připadne nemovitost je nutno kromě již zmíněných kritérií, jako je účelnost využití a zájem dětí, vzít vzhledem k vysokým cenám nemovitostí v potaz i schopnost budoucího výlučného vlastníka se s manželem finančně v přiměřené době vyrovnat. Z hlediska účelnosti využití, by proto měla být garáž přikázána společně s autem, hledisko zohlednění zájmu dětí se pak projeví tím, že nemovitost určenou k bydlení přiřkne soud tomu, kdo bude o děti dále pečovat, respektive s kým budou děti bydlet, jestliže je se schopen s protistranou vypořádat i finančně.

---

²³⁰ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. 19 Co 452/2003

²³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2289/1999

Také příčina rozvratu manželství zjištěná v rozvodovém řízení může být jedním z kritérií, které soud zohlední při úvaze, komu spornou věc přikáže do vlastnictví. Rozvrat manželství zapříčiněný jen jedním z manželů lze určitě považovat za okolnost významnou pro vypořádání SJM k nemovitosti v neprospěch manžela, který rozvrat zapříčinil, jestliže se přikázání takové nemovitosti domáhají oba účastníci. To je odůvodněno tím, že takový účastník nepřímo způsobil i zánik uvedeného spoluvlastnického vztahu – a v tomto smyslu se projevil i jeho vztah ke společné věci.²³²

Nezřídka dochází i k situaci, kdy vypořádávanou věc nechce nikdo z manželů. Pak i proti vůli účastníka přikáže soud věc obvykle tomu, kdo ji po zániku SJM užíval. Vůle účastníka není rozhodná, protože již je vlastníkem celé věci, takže jejím přikázáním do výlučného vlastnictví nezískává nic, co by mu již dříve nepatřilo. Jsou-li totiž oba účastníci vlastníky celé věci a nelze hovořit o podílu každého z nich na takové věci. Proto i když došlo k transformaci majetkového společenství manželů z BSM na SJM, jde stále o bezpodílové spoluvlastnictví.

Situaci, kdy nikdo z účastníků nechce být nadále vlastníkem vypořádávané věci, nelze řešit nařízením prodeje věci jako u podílového spoluvlastnictví. Je-li totiž podán návrh na vypořádání SJM podle § 150 odst. 3 OZ, tak se vypořádává již zaniklý spoluvlastnický vztah. Toto ustanovení je kogentní povahy a ze zákona tak vyplývá povinnost soudu takový vztah vypořádat. Není možné, aby soud vypořádal SJM tak, že nařídí prodej věci, u něhož nelze vyloučit, že nebude realizován, tedy že věc nebude prodána a nebude výtěžek, který by bylo lze mezi účastníky rozdělit. Tak by k vypořádání soudem nedošlo a takový stav zákon nepředpokládá. Nelze ani uvažovat o tom, že nemovitosti, pokud by se je nepodařilo prodat, přešly do podílového spoluvlastnictví účastníků podle § 150 odst. 4 OZ, neboť uvedená domněnka se vztahuje jen na případy, kdy k vypořádání SJM nedošlo dohodou ani rozhodnutím soudu. Smyslem řízení o vypořádání SJM soudem není, aby se účastníci zbavovali vlastnictví k věcem, jež nadále vlastnit

---

²³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 22 Cdo 952/1998

nechtějí. Protože každý byl za trvání BSM vlastníkem celé věci, nelze nařídit při vypořádání soudním rozhodnutím prodej věci, kterou žádný z bývalých spoluvlastníků nechce.²³³

Protože se vypořádávají věci, které byly v SJM ke dni jeho zániku a ke dni rozhodnutí soudu existují, musí se vypořádat i věc, která není v SJM v důsledku protiprávního jednání jednoho manžela.²³⁴ Dojde-li proto v mezidobí od zániku SJM do jeho vypořádání bez souhlasu druhého z manželů k prodeji věci, a ten pak vznese námitku relativní neplatnosti, vypořádává se i tato věc neboť neplatným právním úkonem nemohla ze SJM uniknout a případně do výlučného vlastnictví toho, kdo ji prodal a měl tak z prodeje užitek.

Aktiva SJM jsou hodnoty věcí movitých i nemovitých, finanční prostředky jak v hotovosti, tak na účtech, nesplacené pohledávky a hodnoty jiných majetkových práv, jako je například hodnota členského podílu v bytovém družstvu. Pasivy SJM jsou především společné závazky manželů. Hodnota věcí je v ideálním případě daná shodnými tvrzeními stran, ale pokud ke shodě nedojde, vyvstane potřeba nechat tuto otázku jako otázku odbornou posoudit znalcem. Přitom je třeba vycházet ze stavu věci ke dni zániku SJM, ale z ceny, kterou věc má v době rozhodování soudu.²³⁵ Změny na věci v období od zániku SJM do vypořádání se při vypořádání proto neprojeví. Pokud v důsledku nevhodného nakládání s věcí jedním z manželů dojde k jejímu znehodnocení, pak soud tuto skutečnost zohlední tak, že dotyčnou věc přikáže do vlastnictví toho, kdo jí takto znehodnotil. Druhý manžel tak nebude tímto nezodpovědným chováním ke společné věci postižen.

Jsou-li předmětem vypořádání učiněny účastníky i věci movité, většinou jsou schopni se s vědomím hrozících nemalých nákladů souvisejících s případným oceněním věcí soudním znalcem shodnout na cenách těchto věcí. Cena movitých věcí by měla vyjadřovat částku, za jakou

---

²³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004

²³⁴ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání, Praha: ASPI, 2007, s. 211-212

²³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 22 Cdo 900/2004

by bylo možno si stejnou či podobnou věc pořídit, tedy v podstatě tržní cenu stejně staré a stejně opotřeбенé věci. Vychází se zde z úvahy, že účastník musí vynaložit nějakou konkrétní částku, aby si věc, jež zůstala po vypořádání u druhého účastníka obstaral. Tím je zajištěno, že každý obdrží stejnou hodnotu.

Způsob oceňování nemovitostí pro účely vypořádání SJM je poněkud složitější a vzhledem k zásadnímu významu této majtkové hodnoty v mase vypořádávaného SJM i mezi účastníky spornější. Cena nemovitosti není cena vycházející bez dalšího z prováděcích vyhlášek zákona o oceňování majetku účinných ke dni zániku SJM, nýbrž by měla být tvořena střetem nabídky a poptávky po nemovitostech tohoto druhu v daném místě a čase. Měla by to tedy být tzv. obvyklá cena nemovitosti, tedy cena za kterou lze nemovitost ve stavu v době, kdy došlo k zániku SJM realizovat na trhu s nemovitostmi v dané oblasti v době rozhodování soudu.²³⁶ Cenou obvyklou judikatura rozumí cenu, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění. Přitom se zvažují všechny okolnosti, které mají na cenu vliv, avšak do její výše se nepromítají vlivy mimořádných okolností trhu, osobních poměrů prodávajícího nebo kupujícího ani vliv zvláštní obliby. Mimořádnými okolnostmi trhu je například stav tísně prodávajícího nebo kupujícího, důsledky přírodních či jiných kalamit. Osobními poměry jsou zejména vztahy majtkové, rodinné nebo jiné osobní vztahy mezi prodávajícím a kupujícím. Zvláštní oblibou se rozumí zvláštní hodnota přiřkládaná majetku nebo službě vyplývající z osobního vztahu k nim.²³⁷ Tržní cena se může velmi výrazně lišit od ceny stanovené jen na základě příslušné vyhlášky, a to oběma směry. Tržní cena by měla reálně odpovídat skutečné hodnotě nemovitosti podle specifické situace na lokálním trhu s nemovitostmi stejné charakteristiky, což vyžaduje znalosti

---

²³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 629/2000

²³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004

tohoto trhu, které obvykle sami účastníci nemají. Proto jsou ceny nemovitostí při vypořádání soudem určovány takřka výlučně znaleckým posudkem.

Zákon (§149 odst. 2 věta druhá OZ) stanoví, že každý z manželů má pak právo požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek a povinnost nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Do konečného rozhodnutí soudu o vypořádání SJM se proto promítnou investice, jež byly činěny jednak ze společného majetku manželů do majetku ve výlučném vlastnictví jednoho z nich a také ty, které byly činěny z majetku jednoho manžela do majetku oběma manželům společného. Tyto nároky nepodléhají promlčení, ale lze je uplatnit pouze do uplynutí lhůty dle § 150 odst. 4 OZ. Pozornost je třeba věnovat tomu, zda se nejedná o investice z výlučného majetku jednoho z manželů do výlučného majetku druhého manžela nebo do majetku třetích osob, což by případně mohlo být hodnoceno jako bezdůvodné obohacení, manžela či osoby třetí, které se v žádném případě v řízení o vypořádání SJM neprojeví. Také se neprojeví investice z výlučného majetku do společných potřeb rodiny, jako je financování chodu společné domácnosti nebo společné dovolené, či do věci v SJM, která ke dni jeho zániku již v SJM nebyla.²³⁸ Za investici ze společného jmění do výlučného majetku jednoho manžela se nepovažuje nákup věcí osobní potřeby jednoho z manželů. Již bylo rozvedeno v části I., kapitole 5., podkapitole 5.1., zohlednění těchto investic by přicházelo v úvahu jen ve zcela mimořádných případech, kdy nepůjde o obvyklou věc osobní potřeby a bude zcela výjimečné hodnoty. Nelze zohlednit také to, co sice bylo vynaloženo ze společných prostředků ve prospěch jednoho manžela, ale nikoliv na jeho majetek. Typickým příkladem je plnění vyživovací povinnosti manžela na dítě z předchozího vztahu. Při investici z výlučného majetku na společnou věc, musí tato věc existovat ke dni zániku SJM, aby bylo možno tuto investovanou částku při vypořádání zohlednit. V opačném případě, to je při investování společných prostředků do výlučného majetku manžela, který ke dni zániku SJM již neexistuje (např. do

---

²³⁸ R 42/72

nemovitosti, která byla před rozvodem prodána), odborná literatura připouští zohlednění této situace, pokud utržené prostředky nebyly použity ve prospěch rodiny, ale pouze vlastníka prodané věci.²³⁹

Velmi často se lze v praxi setkat se situací, kdy je zakoupení věci do SJM vedle společných prostředků financováno i částečně z prostředků pouze jednoho manžela. Při vypořádání SJM se pak toto použití výlučných prostředků jednoho z manželů na společnou věc zohlední, pokud tato věc ke dni zániku SJM existuje a je tudíž předmětem vypořádání. Při posuzování této investice je podstatný poměr, v jakém byly na zakoupení věci použity finance společné a výlučné jednoho z manželů a hodnota takto pořízené věci ke dni zániku SJM. Jestliže došlo ke snížení hodnoty vypořádávané věci například opotřebením v důsledku užívání, je výše zohledňované investice také snižena, aby poměr této investice ku zbytku ceny byl stejný jako při jejím pořízení. Byla-li proto vynaložena na věc (například automobil) zakoupený za částku celkem 500.000,- Kč jedna pětina, tedy 100.000,- Kč z výlučných prostředků jednoho z manželů a při vypořádání je opotřebený automobil ohodnocen pouze na 80.000,- Kč, zohlední se vnos ve výši 16.000,- Kč neboť to je opět jedna pětina nyní již současné ceny automobilu. Při koupi nemovitosti z prostředků výlučných i společných pak může nastat situace, že tato nemovitost se zhodnotila, tj. její cena je vyšší než původní cena pořizovací. Pak však výše zohledňovaného vnosu zůstává přes zhodnocení věci stejná. Pokud proto koupí manželé pozemek za částku 20.000,- Kč pouze z poloviny za společné prostředky a jeho hodnota se na trhu s nemovitostmi v průběhu let zvýší tak, že ke dni zániku SJM má již cenu 100.000,- Kč, tedy pětinasobnou, zohlední se investujícímu manželovi pouze původně poskytnutá částka 10.000,- Kč a nikoliv její pětinasobek.²⁴⁰

---

²³⁹ Dvořák, J., Spáčil, J. Vypořádání společného jmění manželů v soudním řízení. Právní fórum, 2007, č. 7

²⁴⁰ R 42/72 a z novějších rozhodnutí např. usnesení Nejvyššího soudu a ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004

Popsané zásady zohlednění investovaných prostředků jsou čas od času podrobeny kritice.²⁴¹ Především je vyjadřován nesouhlas s rozdílným posuzováním výše investic v případě zvýšení a snížení hodnoty věci, do které bylo investováno. Autor argumentuje tím, že není-li náhrada investic ve zvýšené hodnotě, protože se při vypořádání SJM nahrazuje pouze to, co bylo v minulosti vynaloženo bez ohledu na růst cen, pak logicky nemůže být možná redukce v případě poklesu ceny věci po vynaložení investice. Dále má za to, že ustanovení § 149 odst. 2 věta druhá OZ je nutno vykládat ne jako v minulosti vynaloženou částku, ale jako hodnotu, o kterou se majetek, do kterého bylo investováno zvýšil. Uvedený názor odpovídá spíše postupu při zjišťování výše bezdůvodného obohacení podílového spoluvlastníka investicemi druhého spoluvlastníka do společné věci. Mám za to, že v případě investice do společné věci jejíž hodnota se zvýšila, je tato věc ve své zvýšené hodnotě předmětem vypořádání. Navýšení hodnoty proto ovlivní vypořádání společného majetku a není důvod pro navýšení samotné investice.²⁴² V opačném případě, kdy se hodnota věci v SJM sníží, však není důvod, proč by neměl investující manžel své prostředky dostat od druhého manžela zpět ve stejné výši (respektive ve výši jedné poloviny připadající na druhého manžela). Argument o opotřebení věci společným užíváním neobstojí jednak proto, že věc nemusela být vůbec užívána (šlo například jen o nepovedenou investici nikoliv o nákup věci určené k běžnému užívání), ale hlavně rizika nese investující manžel jednak jako investor ze svých výlučných prostředků a jednak jako spoluinvestor společných prostředků. Jestliže se nemůže podílet samostatně na zvýšení hodnoty věci, neměl by samostatně nést rizika snížení hodnoty věci. Na jím investované prostředky je dle mého názoru nutno hledět jako na „půjčku“ výlučných prostředků do SJM, které je třeba vrátit ve stejné výši bez ohledu na hodnotu a osud společné věci, do které bylo takto investováno.

---

²⁴¹ Podaný, J. K náhradě tzv. investic v rámci vypořádání společného jmění manželů soudem. Právní rozhledy, 2008, č. 14

²⁴² viz. např. Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání, Praha: ASPI, 2007, s. 225

V praxi se lze nejčastěji setkat se situací, kdy jsou společné prostředky použity na rekonstrukci nemovitosti ve výlučném vlastnictví jednoho manžela. Judikatura otázku zjišťování výše těchto investic vyřešila již před mnoha lety tak, že při zjišťování, kolik ze společného majetku bylo na výlučný majetek jednoho z manželů vynaloženo, je nutno vyjít z částek ze společného majetku vyplacených, o které se tím rozsah společného majetku snížil. V žádném případě nelze proto zohledňovat hodnotu prací manžely vykonaných na zvelebení výlučného majetku jednoho z nich.²⁴³ Takovéto posouzení však v sobě skrývá jeden praktický problém, kterým je skutečnost, že v drtivé většině takovéto rekonstrukce nemovitosti jednoho manžela jsou prováděny svépomocí, za účasti příbuzenstva, kamarádů a kolegů ze zaměstnání manžela-nevlastníka, tedy bez toho, že by existovaly účetní doklady prokazující utrácení prostředků ze SJM, a pokud existovaly, většinou již není možno je dohledat nebo dokonce je manžel-vlastní úmyslně zničí. Pak i taková náročná a dlouhodobá přestavba nemovitosti jednoho manžela za trvání manželství, na které strávil druhý manžel veškerý svůj volný čas a byly do ní investovány veškeré možné společné prostředky, se při vypořádání SJM neprojeví. Nejenže tedy druhý manžel nemovitost nuceně opouští, ale odchází od soudu s trpkým pocitem nespravedlnosti. O mnoho lépe by se hodnotila taková investice, kdyby bylo možno použít při jejím ocenění způsob používaný při zjištění výše bezdůvodného obohacení jednoho podílového spoluvlastníka nemovitosti na úkor druhého, tedy jako rozdíl mezi cenou nemovitosti před rekonstrukcí a po ní.

Často k chybě při vypořádávání SJM dochází z důvodu opomenutí skutečnosti, že v případě použití společných prostředků na výlučný majetek jednoho manžele je fakticky investováno ze stejné části jedním i druhým z manželů. Proto se při vypořádání počítá z polovinou takovéto investice a nikoliv z celou investovanou částkou. Podobně je to za situace obrácené, to je když své výlučné prostředky investuje manžel do SJM. Tam své prostředky

---

²⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.4.1976, sp. zn. 3 Cz 32/76

investuje do majetku, který spoluvlastní, a proto se zohledňuje při vypořádání také jen polovina takto použité částky.

Popsaný postup soudu při vypořádávání SJM lze vyjádřit i matematickým vzorcem. Požitím tohoto jednoduchého vzorce lze spočítat částku, jež má jeden z manželů zaplatit druhému na vyrovnání, aby podíly obou byly stejné. Podmínkou správného výpočtu ovšem je, aby v řízení byly správně (v souladu s judikaturou) zjištěny hodnoty vypořádávaných věcí, výše společných pohledávek a závazků a výše investic učiněných ze SJM do výlučného majetku jednoho z manželů a obráceně. Tento vzorec vypadá následovně:
$$\left[\left(\sum_{m1} + \sum_{f1} + \sum_{n1} + \sum_{p1} + \sum_{mp1} - \sum_{z1} \right) - \left(\sum_{m2} + \sum_{f2} + \sum_{n2} + \sum_{p2} + \sum_{mp2} - \sum_{z2} \right) \right] : 2 + 0,5 \times \sum_{x1} - 0,5 \times \sum_{x2} - 0,5 \times \sum_{y1} + 0,5 \times \sum_{y2} = X.$$
 Za tyto symboly dosadíme: za $\sum_m$ souhrn hodnot movitého majetku, $\sum_n$ souhrn hodnot nemovitého majetku, $\sum_f$ souhrn finančních prostředků, $\sum_p$ souhrn hodnot pohledávek, $\sum_{mp}$ souhrn hodnot jiných majetkových práv a za $\sum_z$ souhrn hodnot závazků. $\sum_x$ je pak souhrn investic ze SJM do výlučného majetku a $\sum_y$ je souhrn investic z výlučného majetku do SJM. Proměnné označené indexem 1 náleží žalobci a proměnné s indexem 2 náleží žalovanému. Výsledná hodnota odpovídá polovině rozdílu mezi hodnotami majetku, jež ze SJM obdržel žalobce a žalovaný při zohlednění případných investic. Je-li tato hodnota číslo kladné má tuto částku na vyrovnání zaplatit žalobce žalovanému neboť on při vypořádání získal větší majetek. Při záporném výsledku se uloží žalované straně vyplatit výslednou sumu (samozřejmě násobenou -1) žalobci.

Použití uvedeného vzorce je možno si ukázat na konkrétním případě. Při vypořádání obdržel žalobce například movité věci v hodnotě celkem 42.0000,- Kč, rodinný dům s přílehlými pozemky v hodnotě 1.500.000,- Kč, prostředky na účtu u finančního ústavu ve výši 15.594,- Kč, obchodní podíl v s.r.o. v hodnotě 250.000,- Kč a zavázal se zaplatit společný závazek vůči stavební spořitelně, který včetně úroků činil 1.212.323 Kč. Žalovaná strana získala ze SJM movité věci v hodnotě 12.300,- Kč, členská práva v bytovém družstvu ohodnocená na 950.000,- Kč, movité věci v hodnotě 63.250,- Kč a

zavázala se svému zaměstnavateli zaplatit bezúročný závazek ve výši 50.000,- Kč. Jde o jednoduchý případ, ve kterém se nevyskytly vnosity. Pak tedy $\{[(42.000 + 15.594 + 1.500.000 + 0 + 250.000 - 1.212.323) - (12.300 + 63.250 + 0 + 0 + 950.000 - 50.000)] : 2\} + 0,5 \times 0 - 0,5 \times 0 - 0,5 \times 0 + 0,5 \times 0 = (595.271 - 975.550) : 2 = 380.279 : 2 = 190.139,50$ Kč. Tuto částku musí žalobce zaplatit žalovanému, aby podíly obou účastníků zůstaly stejné. Došli-li za stejné situace navíc k tomu, že žalobce použil částku 500.000,- Kč získanou z dědictví na zakoupení vypořádávané nemovitosti tehdy v hodnotě 1.000.000,- Kč, nyní v hodnotě 1.500.000,- Kč a žalovaná použila částku 100.000,- Kč ze společných prostor na rekonstrukci chaty získané do svého výlučného vlastnictví darem, pak musí být výsledná částka ovlivněna těmito zohledňovanými vnosity. To znamená, že $\{[(42.000 + 15.594 + 1.500.000 + 0 + 250.000 - 1.212.323) - (12.300 + 63.250 + 0 + 0 + 950.000 - 50.000)] : 2\} + 0,5 \times 0 - 0,5 \times 500.000 - 0,5 \times 100.000 + 0,5 \times 0 = \{(595.271 - 975.550)\} : 2 - 250.000 - 50.000 = (380.279 : 2) - 300.000 = 190.139,50 - 300.000 = -109.860,50$ Kč. Výsledek je tentokrát záporný (-109.860,50), proto by měla žalovaná strana zaplatit $-1 \times -109.860,50 = 109.860,50$ Kč žalobci na vyrovnání podílu na SJM. Tímto postupem uvedeným v odůvodnění rozsudku lze stranám sporu srozumitelně popsat způsob, jakým soud postupoval při zjištění výše částky, jež má jeden z účastníků druhému zaplatit na vyrovnání jejich podílů.

Nejen já se domnívám,²⁴⁴ že je možné rozhodnout o některé vypořádávané věci ze SJM tak, že se přikáže do podílového spoluvlastnictví. V úvahu přicházejí především nemovitosti, které hodlají užívat oba bývalí manželé i nadále, případně by vyloučení jednoho z manželů z výkonu vlastnických práv k nemovitosti, která sloužila jako společné bydliště, bylo příliš kruté. Takovéto rozhodnutí bude však opravdu výjimečné.

Je-li některá z vypořádávaných věcí přikázána do výlučného vlastnictví toho, kdo ji nadržuje, je nutno rozhodnout o povinnosti druhého účastníka tuto

²⁴⁴ Králík, M. Podílové spoluvlastnictví a společné jmění manželů (vybrané otázky vzájemných vztahů). Právní rozhledy, 2008, č. 21

věc protistraně vydat. Výrok stanoví tzv. ediční povinnost v rámci soudního vypořádání SJM, nemusí být součástí žalobního návrhu. Soud takto může rozhodnout bez návrhu, neboť ve smyslu § 153 odst. 2 o.s.ř. není v řízení o vypořádání SJM žalobním návrhem (ohledně přikázání jednotlivých věcí účastníkům) vázán.²⁴⁵

Za situace, kdy SJM zaniklo smrtí manžela a pozůstalý manžel neuzavřel se zbývajícími dědici dohodu o rozdělení masy SJM, je nutno vypořádat SJM rozhodnutím soudu. Podává-li žalobu pozůstalý manžel, jsou pasivně legitimováni všichni dědicové a obráceně všichni dědicové žalují přeživšího manžela. Lze souhlasit s tím, že pokud někdo z dědiců se nechce připojit k žalobě spoludědiců na vypořádání, je nutno ho označit vedle bývalého manžela jako stranu žalovanou, neboť účastníky tohoto řízení musí být vždy všichni dědici, aby byli všichni rozhodnutím soudu vázáni.²⁴⁶

Po zániku německého majetkového společenství (*Gütergemeinschaft*) dochází k vzájemnému majetkovému vypořádání manželů (§ 1471 BGB). Nejdříve nastává stav likvidace (*Liquidationszustand*), kdy majetkové společenství zůstává sice nerozděleno, ale podíly obou manželů podléhají případnému výkonu rozhodnutí. Věřitel musí žalovat oba manžele na plnění a nebo jde-li o výlučný závazek, tak proti dlužníku na plnění a proti jeho manželovi na strpění výkonu rozhodnutí. Majetkové společenství je při likvidaci manžely spravováno společně. Nový majetek lze do majetkového společenství nabýt již jen společným úkonem obou manželů, případně záměnou za věc do majetkového společenství již patřící. Na plnění do majetkového společenství, ale může každý z manželů žalovat samostatně. Zaniklo-li majetkové společenství manželů smrtí jednoho z nich, pak případně podíl zemřelého do jeho pozůstalosti. Vzájemné majetkové vypořádání musí proběhnout mezi přeživším manželem a dědicem zůstavitele. Nejdříve se jako u nás vypořádá majetkové společenství, aby bylo zřejmé co spadá do dědictví.

---

²⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/1999

²⁴⁶ Klička, O. Vypořádání společného jmění manželů po rozvodu manželství a dědické řízení. Ad Notam, 2006, č. 6

Jestliže se manželé na vypořádání nedohodnou, mohou podat žalobu k soudu (v některých spolkových zemích řeší vypořádání notář). Při vypořádání se primárně řeší závazky, které lze uspokojit ze společného majetku. Buď se přímo vyrovnají nebo se věřitel spokojí s tím, že závazky posléze uhradí sám dlužící manžel, případně se manželé zatím vypořádají pouze částečně, aby zanechali dostatečný majetek na uspokojení věřitelů. Pak je zbytek společného majetku rozdělen mezi manžely. Při oceňování vypořádávaných věcí se vychází z jejich tržní hodnoty. Vypořádání na dva stejné díly může být vzhledem okolnostem nepřiměřené, a proto má manžel právo žádat, aby mu druhý manžel nahradil jeho vnosy či se spolupodílel na ztrátách vzniklých na jím vnesených věcech (§ 1478 BGB).

Společenství přírůstků (*Zugewinnngemeinschaft*) jako zákonný majtkový režim se vypořádává tak, že se vyrovnají majtkové přírůstky získané za manželství (*Ausgleichsforderung*). Počáteční majetek (*Anfangsvermögen*) je ten majetek (respektive jeho hodnota), se kterým vstupuje snoubenec do manželství po odečtení jeho závazků. Přesahují-li závazky hodnotu tohoto majetku, je jeho počáteční majetek v nulové hodnotě. Podobným způsobem se zjistí hodnota konečného majetku při zániku manželství (*Endvermögen*). Majetek nabytý darováním nebo děděním se však nezapočítává. Výhry v loteriích nebo například získané náhrady za bolestné naproti tomu ano. Rozdíl mezi počátečním a konečným majtkem manžela je přírůstek. V případě, že přírůstek na majtku jednoho manžela je vyšší než přírůstek na majtku druhého manžela, náleží druhému z manželů na vyrovnání polovina rozdílu mezi těmito přírůstky. Finančně závislý manžel má stejně jako u nás vůči druhému z manželů ještě nárok na výživné.

Na stejném principu probíhá tzv. zabezpečovací vyrovnání (*Versorgungsausgleich*). Zde se vyrovnávají i potencionální nároky či možnosti na zabezpečení v budoucnosti. Manžel, který nabyt těchto nároků ve větší míře než druhý, musí na dorovnání poskytnout polovinu rozdílu mezi těmito nároky. Tento institut je zcela ojedinělý a v době svého vzniku v roce 1976 neměl nikde obdoby.

V okamžiku zániku majetkového společenství nastává v Polsku mezi manžely režim odděleného majetku (*rozdzielność majątkowa*), to znamená, že původní bezpodílové majetkové společenství (*współowność łączna*) se mění na podílové spoluvlastnictví (*współowność w częściach ułamkowych*). Tato změna spočívá v tom, že každý z manželů má majetek, jež sestává z majetku, který měl ve svém vlastnictví ještě před vznikem majetkového společenství, který mu připadl v důsledku zániku majetkového společenství, a který nabyl v době po zániku majetkového společenství. S tímto majetkem již hospodaří každý z manželů samostatně.²⁴⁷ Po zániku majetkového společenství má každý z manželů povinnost vrátit to, co bylo vynaloženo ze společného majetku na jeho majetek a má také právo žádat vrátit to, co bylo vydáno z jeho společného majetku na majetek společný. Manželé mají sice na společném majetku stejné podíly, ale z vážných důvodů může manžel žádat, aby podíly na společném majetku odpovídaly podílu, v jakém se manželé zasloužili o nabytí tohoto majetku, přičemž se přihlíží i k péči o děti a společnou domácnost. Polský nejvyšší soud dokonce dovedl, že manžel má právo požadovat v době existence majetkového společenství, aby bylo převedeno do jeho vlastnictví podílu na vlastnictví pozemku, jež je součástí výlučného majetku druhého manžela z důvodu investic do tohoto pozemku (šlo o společnou stavbu obytného domu) obou manželů učiněných v době společného soužití před uzavřením manželství.²⁴⁸ Rozdělení majetku může být provedeno buď dohodou a nebo rozhodnutím soudu, když nárok na podíl ze společného majetku se nepromlčuje. Při rozdělení majetku může být podíl jednoho z manželů dorovnán v penězích. I po rozdělení společného majetku manželé nadále odpovídají za společné závazky vzniklé za trvání majetkového společenství.

Závěrem můžeme říci, že polská úprava majetkoprávních vztahů mezi manžely je velmi podobná úpravě naší. V podstatě se liší jen v některých detailech jako je např. skutečnost, že dle polského práva zaniká majetkové

---

²⁴⁷ Wałachowski, W. Małżeństwo w świetle prawa. Warszawa : Książka i Wiedza, 1975, s. 53

²⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu Polské republiky ze dne 5.3.2003, sp. zn. III CZP 99/02, dostupný na: www.monitorprawniczy.pl

společenství manželů rovněž v případě prohlášení manžela za nesvéprávného nebo možnost darování do zákonného majtkového společenství manželů. Tato podobnost zřejmě pramení ze skutečnosti, že právní úpravy této problematiky vznikly v obou zemích ve stejném období, kdy dokonce došlo přímo ke spolupráci československé a polské rekodifikační komise za účelem co největší možné unifikace práva tehdejších socialistických zemí. Od té doby byl vývoj obou zemí také velmi podobný, a proto nedošlo ani poté k výrazným odchylkám v právních úpravách.

II. Zhodnocení platné právní úpravy, úprava manželského práva v návrhu nového občanského zákoníku a úvahy de lege ferenda

Současná právní úprava manželského majetkového práva žádným zásadním způsobem nevybočuje z rámce právních úprav v okolních zemích Evropy. Přesto však má tato právní úprava určité nedostatky, které pak v právní praxi přinášejí problémy především samotným manželům. Mezi nedostatky platné právní úpravy bych zařadil na prvním místě problematiku závazků. Byť novelou OZ provedenou zák. č. 91/1998 Sb. došlo konečně k výslovnému uvedení závazků vzniklých za trvání manželství jako součásti SJM, nejednoznačně formulované podmínky začlenění závazku do SJM, které si často třetí osoba – věřitel ani nemůže ověřit vede k tomu, že otázka společných závazků manželů je velmi často příčinou vzniku soudních sporů ať již mezi manžely samotnými v rámci řízení o vypořádání SJM nebo mezi jedním z manželů a věřitelem (např. řízení o vyloučení věcí z výkonu rozhodnutí). Věřitel je poměrně ve značné nejistotě ohledně osudu své pohledávky, respektive majetku na němž se případně může hojit a manžel dlužníka pak často ani netuší, jaké závazky manžela ohrožují jejich společný majetek. Popsaný problém bych řešil především zavedením veřejného majetkového registru manželů, ze kterého by třetí osoba mohla zjistit zvolené majetkové uspořádání manželů, což by umožňovalo připuštění případně dalších způsobů majetkoprávních uspořádání mezi manžely než dosud a dále jednoznačným zahrnutím závazků vzniklých za trvání manželství do SJM bez dalších podmínek. Tím by byla dána větší právní jistota třetích osob a ochrana manžela by spočívala v možnosti zvolit si takové majetkoprávní uspořádání v manželství (ať již dohodou s manželem či rozhodnutím soudu), které by do budoucna zabránilo ohrožení jeho výlučného či společného majetku závazky manžela. Mezi uvažované možnosti smluvní úpravy majetkových vztahů mezi manžely bych zcela určitě umožnil úplné vyloučení společného jmění, namísto dosavadní nutnosti v SJM ponechat minimální část společného majetku vágně formulovanou jako: “věci tvořící obvyklé vybavení

domácnosti“. Všeobecně uznávanou chybou platné právní úpravy je nemožnost nabýt do SJM darováním a děděním přes vůli dárce či zůstavitele. Ani v polské právní úpravě, která je jinak velmi podobná, takovéto omezení neexistuje. Toto nedůvodné omezování vůle dárce a zůstavitele vede k tomu, že manželé nabývají takto získané věci do podílového spoluvlastnictví, což sebou nese nutnost v případě rozchodu manželů zahájit vedle řízení o vypořádání SJM i řízení o vypořádání podílového spoluvlastnictví (pokud se tedy na vypořádání majetku nedohodnou). V návrhu nového občanského zákoníku již takovéto omezení neexistuje. Spíše otázkou k diskuzi než nějakým negativem je posuzování situací, kdy z výlučného majetku jednoho manžela jsou společně zužitkovány nemalé finanční prostředky, což nyní při vypořádání SJM nelze zohlednit. Jde o případy použití takovýchto výlučných prostředků například na společnou rodinnou dovolenou nebo na zakoupení věci do SJM, která ke dni zániku již neexistuje (typicky automobil sloužící celé rodině, který byl po letech již prodán). Je otázkou, zda by v případě, že jde o větší finanční částky spotřebované celou rodinnou, nebylo vhodné umožnit zohlednit i tuto skutečnost. Problémy může činit i skutečnost, že manžel vlastníka podílu v obchodní společnosti tento obchodní podíl nespolvlastní, není také členem obchodní společnosti, nemůže zasahovat do chodu obchodní společnosti, ale prodej obchodního podílu vyžaduje teoreticky i jeho souhlas (zbavuje se hodnoty patřící do SJM), jinak je prodej relativně neplatný. Existuje nepochybně mnoho drobností a detailů spíše technického rázu, nesouvisející již se samotnou právní úpravou dané problematiky, které by mohly přispět k větší srozumitelnosti a přehlednosti majetkoprávních vztahů mezi manžely, ale zásadní výhrady byly již uvedeny.

Mezi pozitiva řadím jasný, stručný a minimální výčet výjimek z nabývání do SJM za trvání manželství. Posuzování věci značně zjednodušuje konstrukce vyvratitelné právní domněnky, že věci nabyté a závazky vzniklé za trvání manželství patří do SJM (§ 144 OZ), což vede k přenesení důkazního břemena na toho, kdo tvrdí, že věc či závazek je mimo SJM. Tím, že přednost má SJM se zvyšuje jistota v právních vztazích, ve

kterých vystupují na jedné straně manželé. Velmi účelné, byť nepříliš často využívaná, je možnost soudu rozhodnout o vypořádání SJM v jiném poměru než půl, což zvyšuje ochranu manžela před nezodpovědným jednáním druhého. Velmi vhodné je využití v případech, kdy před rozvodem, v době kdy je již manželství rozvráceno, jeden z manželů „rozhází“ společné úspory ve snaze dosáhnout toho, aby manžel z těchto mnohdy řadu let schraňovaných finančních prostředků nezískal ničeho. Tím však výrazně ve prospěch manžela nachýlí poměr zásluhovosti na udržení SJM (§ 149 odst. 3 OZ).

Dvacet let po změně společenských poměrů je konečně reálná naděje na přijetí zcela nového soukromoprávního kodexu, který by nahradil již nevyhovující občanský zákoník z roku 1964. K diskusi odborné, ale i laické veřejnosti byl předložen návrh tohoto nového kodexu (dále jen návrh), který by v sobě komplexně zahrnul úpravu právních vztahů občanskoprávního charakteru, včetně vztahů dosud upravovaných zvláštními zákony, jako jsou zákon o rodině (94/1963 Sb.), zákon o pojistné smlouvě (37/2005 Sb.), či mimo obchodní společnosti obchodní zákoník (513/1991 Sb.) a mnohé další.

Do jedné právní normy by se zcela nově měla dostat veškerá problematika týkající se manželského práva, včetně problematiky manželského majetkového práva, společných nájmu bytů, vyživovací povinnosti mezi manžely a rozvedenými manžely, dědění po zemřelém manželovi a původně i svazky osob stejného pohlaví. Mnohé nedostatky současného pojmání manželského majetkového práva odstraňuje návrh nového občanského zákoníku. I když pravděpodobně konečná podoba tohoto kodexu se bude více či méně lišit od podoby současné, nelze tento návrh pominout a nepodat v této práci alespoň základní nástin zamýšlených změn týkajících se manželského práva.

Nejprve je však vhodné se zmínit o principech, východiscích a záměrech autorů tohoto návrhu. Návrh je strukturován do pěti částí. Mimo úvodní obecnou část a závěrečnou část, která obsahuje společná, přechodná a závěrečná ustanovení, se má nový kodex členit na část věnující se právu rodinnému, která bude obsahovat i úpravu manželského práva majetkového,

část věnovanou úpravě absolutních majetkových práv (práva věcná a právo dědické) a část věnovanou úpravě relativních majetkových práv (obligační právo). Tato systematika sleduje ochranu za prvé člověka, jeho osobnosti a postavení, za druhé jeho rodiny, za třetí jeho majetku včetně osudu majetku po jeho smrti a za čtvrté klade důraz na závaznost slibu. Uvedené hodnotové schéma vyjadřuje trádu základních civilně právních institutů: rodina, vlastnictví, smlouva.²⁴⁹

Návrh na prvé místo svého zájmu staví člověka. Ukládá každému (nedochází-li k porušení jeho práva) povinnost ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého, a tím respektuje rozdílná mínění jednotlivců o vlastním štěstí. Důraz je tak kladen na lidskou svobodu, což se projevuje v oblasti práva soukromého aplikací zásady autonomie vůle. Případná kogentní právní norma pak musí zřetelně ukazovat na nějaký ústavně konformní důvod, pro který nelze dát vůli stran přednost. Limity svobody jednotlivce v soukromém životě jsou nově vymezeny pojmy dobrých mravů a veřejného pořádku. Korektiv veřejného pořádku vrací i veřejné právo rovněž pro oblast soukromého práva zpět do hry, ale v limitované míře účelem (veřejným pořádkem), jimiž jsou právní základy společenského řádu v zemi. Zatímco dobré mravy se týkají vzájemného styku osob a veřejný pořádek se týká vztahu jednotlivce k celku.²⁵⁰ Soukromému právu vlastní zásada *vigilantibus iura scripta sunt* tak bude opětovně stěžejním principem i v našem občanském zákoníku.²⁵¹

Nová úprava manželského majetkového práva²⁵² sice vychází ze současné úpravy, ale rozšiřuje možnosti manželů odchýlit se od zákonné formy společného majetku (při zohlednění oprávněných zájmů třetích osob) a podrobněji se také zákon zabývá problematikou správy společného majetku,

---

²⁴⁹ Eliáš, K., Zuklínová, M. Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha: Linde, 2001, s. 74

²⁵⁰ Eliáš, K. Rekodifikace občanského práva v postmoderní době. Právní rozhledy, 2008, č. 1

²⁵¹ Eliáš, K., Havel, B. Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 16-17

²⁵² Protože existuje vícero paragrafovaných znění návrhu s rozdílným začleněním manželského majetkového práva (např. na stránkách <http://www.justice.cz> se jedná o § 590 a následující a v publikaci Osnova občanského zákoníku vydaného nakladatelstvím Aleš Čeněk, s.r.o. v roce 2009 je to § 648 a následující) neuvádím u popisovaných institutů čísla paragrafů návrhu

přičemž se klade důraz na ochranu manželů, který by mohl být chováním druhého dotčen.²⁵³ Tyto záměry lze jen přivítat. Byť ojedinělé kritiky úpravy manželského majetkového práva hovořící o tom, že je systematicky upřednostňován zákonný režim SJM před režimem smluvním,²⁵⁴ podstatné je, že zákonný majetkový režim se uplatní pouze v případě, že se manželé nedohodnou jinak a ne systematické řazení jednotlivých majetkových režimů. Součástí tohoto zákonného majetkového režimu - společného jmění manželů je všechno, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a zároveň to není vyloučeno z právního obchodu. Jde stejně jako nyní o věci, práva a závazky. Manželům náleží vše, co jeden či oba nabyli za trvání manželství s výjimkou věcí sloužících osobní potřebě jednoho z manželů, věcí nabytých darem či dědictvím, věcí nabytých za výlučný majetek jednoho z manželů nebo toho, co jeden z manželů nabyl jako náhradu škody na svém výlučném majetku. Ohledně dědění a darování dochází k jedné zásadní změně, kterou je možnost zůstavitele či dárce projevit platně vůli, aby nabývaná věc byla součástí společného jmění. Dosud mohli manželé nabýt zděděnou nebo darovanou věc pouze do podílového spoluvlastnictví, takže při sporech o vypořádání společného jmění se tyto věci neprojednávaly a bylo nutno je řešit v samostatném řízení. Opět je touto navrhovanou změnou posílena autonomie vůle jednajícího. Ostatně v polské úpravě, která vznikala současně s naším občanským zákoníkem, a to za spolupráce tehdejších rekodifikačních komisí, taková možnost vždy byla. Nově je také výslovné uvedení náhrad za škody na výlučném majetku jednoho manžela mezi výjimkami nepatřícími do společného jmění. Dosud se tato skutečnost dovozovala výkladem. Výslovně je také stanoveno, že příjmy z výlučného majetku jednoho manžela jsou za trvání manželství součástí majetku společného. Dosud to vyplývalo z toho, že takovýto zdroj není uveden mezi zákonnými výjimkami pro nabytí do výlučného majetku. Ohledně závazků přijatých za trvání manželství platí, že jsou součástí společného majetku mimo ty, které se týkají majetku jen

---

²⁵³ Eliáš, K., Zuklínová, M. Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha: Linde, 2001, s. 160

²⁵⁴ Telec, I. O vládním návrhu nového občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2009, č. 19

jednoho z manželů v rozsahu přesahujícím zisk z tohoto majetku a ty, které byly převzaty jedním z manželů bez souhlasu druhého a nejedná se o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. Otázkou je především to, zda formulační změna „obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny“ oproti „v rozsahu překračujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů“ přináší i změnu náhledu na závazky přijaté bez vědomí druhého manžela. Z popsané změny by bylo možno dovodit, že například dosud závazek jednoho z manželů vzniklý z důvodu obstarání finančních prostředků na stavbu společného domu bez vědomí a souhlasu druhého z manželů je závazkem společným, neboť nyní se přihlíží k širším souvislostem vzniku závazku jako např. hospodářský důvod užitečnost a prospěšnost pro rodinu, ale dle návrhu by se nejednalo o každodenní či běžné potřeby rodiny, a proto by šlo o závazek výlučně jednoho z manželů. Takto získané peníze vložené do domu ve společném jmění by pak musely být zohledněny jako investice jednoho z manželů do společného majetku. Nově je stanoveno omezení pro závazky týkající se výlučného majetku jednoho manžela tak, že mimo společné jmění je pouze v rozsahu překračujícím zisk z tohoto majetku. Jde o logickou úvahu, že pokud je zisk z výlučného majetku součástí majetku společného, pak ve stejném rozsahu by měl být společný i závazek týkající se tohoto majetku. Dosud se dovozovalo, že takovýto závazek je výlučně závazkem vlastníka předmětné věci. Přes uvedená formulační doplnění a zpřesnění zůstává rozsah společného majetku zachován.

Vedle zákonného majetkového režimu nazvaného stále společné jmění manželů existuje v návrhu i několik druhů modifikovaných režimů vzniklých dohodou manželů nebo rozhodnutím soudu. Modifikace zákonného majetkového režimu jsou možné opět buď dohodou obou manželů nebo rozhodnutím soudu. Dohodou lze modifikovat společné jmění tak, že se manželé dohodnou na režimu odděleného majetku nebo si vyhradí vznik společného majetku až ke dni zániku manželství a konečně mohou si rozsah společného jmění zúžit nebo rozšířit. Novotou je pouze první možnost, protože

dosavadní úprava s úplným vypuštěním společného majetku nepočítá. Vždy v něm dosud musí zůstat alespoň věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. V návrhu je obvyklé vybavení společné domácnosti pojato jako: “zvláštní majetkový soubor“.²⁵⁵ To znamená, že bez ohledu na vlastnické právo k těmto věcem jsou ve zvláštním ochranném režimu, evidentně z důvodu účelu, ke kterému slouží, to je k zajištění základního chodu domácnosti. Jakákoliv dohoda však bude muset vedle běžných náležitostí splňovat podmínku souladu s dobrými mravy, a také se nesmí dotknout práv třetích osob, tedy především věřitelů. Návrh však stanoví určité omezení i v případě existence oddělených majetků, a to ohledně nakládání s majetkem v rozsahu dvou třetin hodnoty výhradního jmění jednoho z manželů, které je možné pouze ze souhlasem druhého manžela.

Soud pak může rozhodnout o zrušení společného jmění manželů nebo jeho zúžení. Kromě toho, že jeden z manželů podniká nebo se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti, lze považovat za závažný důvod pro vydání takového rozhodnutí skutečnost, že manželův věřitel žádá zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželovi, že manžela lze považovat za marnotratného, jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Lze se domnívat, že formulace: „závažným důvodem může být shledáno ...“ u důvodu vyplývajícího z podnikání manžela umožňuje zamítnout žalobu na zrušení nebo vypořádání společného jmění manželů i v případě, že manžel podniká, shledá-li soud pro takovéto rozhodnutí důvod. Dosud se dovozovalo, že při splnění zákonných podmínek (např. jeden z manželů podniká na základě živnostenského listu) musí soud vždy společné jmění zúžit. Ochrana práv třetích osob spočívá v možnosti dovolávat se těmto práv u vypořádání společného jmění.

Podrobněji je upravena problematika hospodaření se společným majetkem, kdy se klade důraz na ochranu slabšího (lze rozumět ekonomicky)

---

²⁵⁵ Eliáš, K., Zuklínová, M. Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha: Linde, 2001, s. 161

manžela, nezletilých osob (např. omezení vlastníka v dispozici s věcmi spadajícími do obvyklého vybavení společné domácnosti) a také věřitelů.

Podstatné pozornosti si zaslouží návrh, aby jiné než zákonné majetkové režimy manželů byly zapsány ve veřejném rejstříku, jako je tomu například v Německu. Pokud by tomu opravdu v budoucnosti tak bylo, dávalo by to větší jistotu třetím osobám. V současné době se nemohou třetí osoby dozvědět nic o majetkových poměrech fyzické osoby v manželství, což sebou přináší rizika při případném pokusu vynucení si plnění například formou exekuce. Naopak manžel se nemůže vůči třetí osobě v současnosti dovolávat dohody, která modifikuje rozsah společného jmění, pokud o této dohodě tato třetí osoba nevěděla při vzniku závazku. Tedy, aby se mohl manžel dovolat vůči věřiteli dohody o zúžení společného jmění a jeho vypořádání, musí s ní potencionálního věřitele před vznikem závazku seznámit (kromě situace, kdy je součástí listin založených v obchodním rejstříku). Po změně se bude presumovat, že dotyčný věřitel o existujících úpravách zákonného společenství manželů věděl, protože se o tomto mohl přesvědčit nahlédnutím do příslušného registru. Tím by teoreticky ubylo sporů týkajících se uplatnění práv z takovýchto dohod, například v řízeních o vyloučení věcí z výkonu rozhodnutí. Za takovouto úpravu je třeba se velmi přimlouvat. Takovýmto registrem bohužel není ani zákonem č. 7/2009 Sb. zavedená centrální evidence manželských smluv (§ 35c zák. č. 358/1992 Sb. – notářský řád), a to především pro její neveřejný charakter. Do této evidence sice notář zapíše jím vyhotovené smlouvy modifikující rozsah SJM, či vyhrazující vznik SJM až ke dni zániku manželství, ale tyto údaje jsou k dispozici opět pouze notáři jednajícímu jako soudní komisař v dědickém řízení. Taková evidence proto zjevně nemůže plnit požadovanou úlohu veřejného registru těchto smluv, to je ochranu účastníků smluvních vztahů.

Ustanovení týkající se bydlení zavádějí nový pojem „rodinná domácnost“, což je místo, kde manželé bydlí. Zákon upravuje i otázky přeložení místa bydlení a možnost dohodnout se na odděleném bydlení, což má stejné právní účinky jako opuštění rodinné domácnosti s úmyslem žít

trvale jinde. Dalším nově upraveným institutem je „právo bydlení“, které vzniká druhému z manželů k bytu či domu ve vlastnictví manžela prvního. Tím má být zajištěno postavení manžela – nevlastníka v domě či bytě, který vlastní druhý manžel. Dosud tato problematika upravena nebyla a právo na bydlení druhého manžela se někdy dovozovalo výkladově, což poměrně často vedlo v době „předrozvodové“ k vyhození manžela – nevlastníka z dosud společné domácnosti. Zároveň zákon staví manžela – nevlastníka do pozice ručitele k závazkům druhého manžela vzniklým v souvislosti s bydlením. I když je byt či dům ve vlastnictví jen jednoho z manželů, je v nakládání s tímto bydlením omezen tak, že se musí zdržet všeho a předejít všemu, co může bydlení znemožnit nebo ohrozit, zejména nesmí bez souhlasu druhého manžela takový dům nebo byt zcizit nebo k domu, jeho části nebo k celému bytu zřídit právo, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů nebo rodiny. V případě porušení tohoto omezení má právo se druhý manžel dovolat neplatnosti tohoto jednání. To je značné rozšíření práv druhého (slabšího) manžela, který se v současné době může bránit proti dispozicím s bydlením prvního manžela, jen pokud mu svědčí také právo vlastnické nebo nájemní. V návrhu zůstává institut společného nájmu bytu, ke kterému se dle mého názoru nadbytečně doplňuje, že za závazky v tomto případě odpovídají manželé společně a nerozdílně, a že jeden z manželů nemůže bez souhlasu druhého nájem ukončit nebo výkon tohoto práva omezit. Souhlas druhého manžela s nakládáním s bytem nebo domem, ve kterém bydlí musí mít vždy písemnou formu. Podstatný rozdíl oproti dnešní úpravě je ten, že manželé mají možnost si smluvně svá práva k bytu či domu upravit rozdílně s tím omezením, že tato dohoda nesmí být v rozporu se zájmy nezletilých dětí s nimi žijících a nesmí se dotknout práv třetích osob, ledaže by s tímto písemně souhlasily.

Po zániku manželství smrtí stejně jako dnes zůstane u společného nájmu bytu nájemcem pozůstalý manžel. Jestliže nájemní právo svědčilo jen zemřelému manželovi a druhý měl právo bydlení, toto právo zaniká, pokud právo manžela přešlo na jinou osobu, vyjma případu, kdy nelze spravedlivě

žádat, aby dům či byt opustil. To bývá především v případě péče o nezletilé dítě. Soud má novou možnost svým rozhodnutím založit právo odpovídající věcnému břemeni bydlení maximálně do doby než dítě nabude schopnost samo se živit, a to úplatně. Výše platby by měla odpovídat místně obvyklému, tedy tržnímu nájemnému. Jestliže manželství zanikne rozvodem, pak u společného nájmu v případě, že se manželé neshodnou, tak zůstává možnost obrátit se na soud, který rozhodne, kdo bude nadále nájemcem a kdo byt (dům) opustí. Zákonná kritéria pro posouzení takového sporu zůstávají nezměněna (péče o nezletilé dítě a stanovisko pronajímatele). V případě přiznání bytové náhrady tomu, kdo má byt opustit, mu zůstává alespoň právo bydlení do doby zajištění požadované bytové náhrady. Jestliže mu bytová náhrada přiznána žádná nebyla, má možnost v domě či bytě bydlet nejdéle jeden rok. Z toho lze dovodit, že vykonatelnost rozsudku by měla být oddálena na rok po nabytí právní moci. Má-li však nezletilé dítě ve své péči může mu soud založit i právo bydlení. Tato možnost je však dle mého názoru čistě teoretická, neboť nyní se lze setkat s rozhodnutím soudu o zrušení společného nájmu bytu, ve kterém by měl byt vyklidit ten, kdo má v péči, nezletilé dítě jen velmi zřídka (stanovisko pronajímatele je v soudní praxi přetlačováno zájmem nezletilého dítěte). Přichází to však v úvahu za situace, kdy oba společní nájemci mají v péči nezletilé děti, a proto vždy bude bývalý společný byt opouštět někdo s dítětem. Po rozvodu manželství se může ten z manželů, který měl k bytu či domu silnější právo než druhý (např. vlastnické právo oproti právu bydlení druhého manžela) obrátit na soud, aby rozhodl o povinnosti druhého manžela se vystěhovat. Je otázkou, zda je toto ustanovení zapotřebí. To platí i o návrhu, který hovoří podobně o právu dožadovat se u soudu vystěhování toho, kdo měl pouze odvozené právo k bydlení.

Výše popsané navrhované změny v oblasti manželského práva majetkové lze hodnotit jedinec pozitivně. Odstraňují prakticky všechny nedostatky dosavadní právní úpravy, kterými jsem se zabýval v předchozí kapitole. Především jde o zavedení veřejných registrů manželských

majetkových smluv, možnost úplného zrušení společného majetku, zvýšená ochrana práv třetích osob a v neposlední řadě chybějící úprava společného bydlení rodiny poskytující ochranu manželovi (a nezl. dětem), který má pouze odvozené právo bydlení od manžela.

Připouštím, že mnou navrhované absolutní zařazení závazků (samozřejmě mimo závazků z protiprávních úkonů) vzniklých za trvání manželství mezi závazky společné je poměrně radikální a je motivované především snahou o zjednodušení dané problematiky v praxi, ale nelze pominout, že tvrdý dopad této normy by byl kompenzován širokou možností smluvní autonomie v manželských majetkových vztazích umožňující takovouto situaci do budoucna zcela vyloučit a došlo by k nastolení značné právní jistoty ve vztahu mezi manžely a třetími osobami. Je to právě praxe, která mě dovedla k takovéto úvaze, kdy problematika závazků vzniklých za trvání manželství zcela dominuje sporům, jak mezi manžely samotnými, tak mezi jedním z manželů a věřitelem a zcela zásadním způsobem ovlivňuje i složitost, a tím i délku těchto sporů.

Za nepříliš šťastné považuji někdy až příliš podrobné úpravy možných situací. Autoři návrhu v tom vidí přednost, protože dle nich omezí tápání praxe při posuzování jednotlivých případů,²⁵⁶ ale právní normy nemohou popsat veškeré životní situace, jež mohou nastat. Pokud tak máme část těchto situací výslovně zákonem upravenou, pak situaci, jež takto upravena není, lze posoudit s mnohem většími problémy, než kdyby aplikovaná norma upravovala právní vztahy pouze v obecnější podobě. Případné nejasnosti, které stejně vždy vzniknou, by pak byly řešeny soudní judikaturou. Do té doby by se zcela jistě vycházelo s důvodové zprávy, kde takovéto podrobnější popisy situací spíše patří. Nehledě pak k tomu, že snaha o co nejširší výslovnou úpravu vede k nadměrnému „nakynutí“ zákoníku, a tím i k jeho menší přehlednosti.

---

²⁵⁶ Eliáš, K., Havel, B. Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 18

Původním záměrem autorů bylo vytvořit „všeobjímající“ kodex soukromého práva. Především z důvodů politických není součástí návrhu úprava pracovněprávních vztahů, úprava problematiky vlastnictví bytů a v původním návrhu obsažená úprava registrovaného partnerství. To autoři považují za nedostatky a u registrovaného partnerství dokonce za zjevnou chybu.²⁵⁷ Lze souhlasit s tím, že je to poněkud „nesystémové“, ale i třeba v Německu za existence BGB koexistují speciální právní normy upravující vlastnictví k bytům i pracovněprávní vztahy. Za podstatnější považují obsah zmíněných právních norem, než jejich samostatnou existenci.

Lze uzavřít, že byť některá navrhovaná ustanovení považují za nadbytečná vzhledem k mým zkušenostem z praxe, jiná za poněkud složitá, ale přesto lze jen doufat, že tento nový kodex se stane součástí českého právního systému v co nejbližší době.

---

²⁵⁷ Eliáš, K., Havel, B. Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 18

Závěr

Legitimní otázkou na závěr každé takové práce je, jaký má přínos, co přináší ve zkoumané oblasti práva nového. Jsem poměrně skeptický k tomu, zda může přinést něco zásadně nového práce, která se týká právních vztahů, na které působí právní normy, jež jsou součástí platného právního řádu již dlouhou dobu, mnohdy desítky let v nezměněné či minimálně změněné podobě. Je otázkou, zda v takovém případě lze ještě nalézt nový, dosud nepoužitý pohled, zda lze danou problematiku obohatit o nové přístupy, názory či řešení. Něco jiného by bylo, pokud by byla předmětem zkoumání nová právní norma účinná teprve krátkou dobu, kde právní praxe i teorie stojí dennodenně před novými problémy týkající se fungování této dlouhými lety neproověřené právní normy. I přesto snad tato práce přináší alespoň částečně něco nového, a to je pohled na zkoumanou oblast práva i z hlediska procesních norem uplatňujících se při řešení sporů v oblasti manželského práva majetkového. Procesními otázkami se totiž zabývá poměrně málo autorů z jinak přebohaté záplavy odborných publikací a článků a novelou o.s.ř. provedenou zákonem č. 7/2009 Sb. se vytvořil částečně prostor pro zkoumání nového přístupu k řešení sporů o vypořádání SJM. Mám na mysli především zcela nový institut přípravného jednání, který je velmi vhodným a účelným nástrojem při řešení složitých a dosud neúměrně dlouhých sporů o vypořádání SJM. Mnou vyzkoušený úspěšný postup v přípravném jednání o vypořádání SJM jsem alespoň v hlavních rysech nastínil v části věnované vypořádání SJM soudem. I v jiných částech práce jsem se snažil poukázat i na procesní otázky. Jde například o problematiku předmětu řízení o vypořádání SJM soudem s ohledem na polemiku o možnosti rozhodnutí soudu o částečném zpětvzetí žaloby, o připuštění změny žaloby, o částečném zamítnutí žaloby. Dále jde o přípustnost podání vzájemné žaloby nebo o nutnost souhlasu žalované strany se zpětvzetím žaloby i před zahájením jednání. Nebyla opomenuta ani snad již definitivně vyřešená otázka vázanosti soudu návrhy účastníků na rozsah vypořádání SJM.

Tato práce především obhajuje názor, že majetkoprávní vztahy mezi manžely jsou jednou z nejdůležitějších oblastí soukromého práva, která ovlivňuje široký okruh právních vztahů vně manželství. Jako soudce se proto domnívám, že je nezbytně nutné této oblasti věnovat zvýšenou pozornost, neboť bez znalostí popisované problematiky je často velmi obtížné správně posoudit spornou záležitost, a tudíž také správně ve věci rozhodnout. Spory týkající se majetkového práva manželů se až na výjimky netěší příliš velké oblibě u soudcovského stavu pro svou četnost a náročnost a u většiny prvostupňových soudů zaujímají ve statistice nedodělků starších dvou let přední místa. To jen svědčí o důležitosti dané problematiky a o nutnosti neustálého sledování odborné literatury a judikatury z této oblasti. Každý publikovaný názor, který se takto dostane k odborné veřejnosti může podnítit diskuzi (v poslední době například probíhá zajímavá diskuze na stránkách časopisu Ad Notam k otázce dohod o vypořádání SJM po jeho zúžení), která v konečném důsledku povede k vyřešení sporné otázky. Tímto způsobem proto může každá práce přispět k vyjasnění a sjednocení názorů na mnohé instituty manželského majetkového práva. Mohu jen doufat, že alespoň nepatrně k tomu přispěje i tato má práce.

Zusammenfassung

Diese Arbeit wird der Problematik über Vermögensverhältnisse zwischen den Ehegatten untereinander, also ehelichem Güterrecht, gewidmet. Vermögensverhältnisse der Ehegatten betreffen praktisch jeden Einzelnen, weil es dadurch auch Rechte Dritter beeinflusst werden, die in irgendeinem Rechtsverhältnis zumindest zu einem Ehegatten sind, was derer Bedeutung bestätigt.

Die Arbeit ist in zwei Grundkapiteln gegliedert. Im ersten Kapitel, das das Hauptwerk der Behandlung darstellt, befasst sich die Arbeit eingehend mit der gegenwärtigen Rechtsregelung der Vermögensverhältnisse zwischen den Ehegatten in der Tschechischen Republik. Zuerst handelt es sich selbst um Entstehung der gesetzlichen Vermögensgemeinschaft der Ehegatten, was Gesamtgut der Ehegatten ist, das heisst was zum Gegenstand des Gesamtgutes wird und aus welchen Quellen ist es möglich, Sachen, Rechte oder Verpflichtungen in dieses Gesamtgut zu erwerben. Weiter werden auch Bedingungen der Entstehung eines Vorbehaltsgutes des einen Ehegatten während der Ehedauer und der Entstehung eines anteiligen Miteigentums zwischen Ehegatten erwähnt. Es ist nicht einmal ein wichtiger Bereich unterlassen worden, der die Verwaltung des ins Gesamtgut obliegenden Eigentums darstellt. Ferner befasst sich die Arbeit mit Möglichkeiten, den gesetzlichen Vermögenszustand (das heisst den Umfang und die Verwaltung) zwischen Ehegatten oder zwischen Verlobten mittels abgeschlossenen Vertrags oder mittels eines Gerichtsbeschlusses zu modifizieren. Eingehend wird die Problematik des Erlöschens vom Gesamtgut der Ehegatten und dessen Schlichtung analysiert. Es handelt sich sowohl um dessen Erlöschen beim Erlöschen der Ehe selbst, als auch um das Erlöschen der Vermögensgemeinschaft noch während der Eheexistenz. Hinsichtlich der Schlichtung des erloschenen Gesamtgutes der Ehegatten sind drei Grundformen der Schlichtung beschrieben: zwar durch Vereinbarung, durch Ablauf einer Zeit ex lege und durch Gerichtsbeschluss. Es werden vor allem

die Auslegung der gesetzlichen Prinzipien der Schlichtung des Gesamtgutes und deren gerichtliche Anwendung betont, einschliesslich ein Beispiel einer konkreten Berechnung des Schlichtungsanteils, das heisst eines Betrags, der einem Ehegatten von dem Ehegatten zu bezahlen ist, der das Eigentum von höherem Wert erhält – so, dass ihre Anteile gleich sind. Oft wird vor allem auf die umfangreiche Judikatur des Obersten Gerichts, aber auch auf die Judikatur der Gerichte anderer Stufen hingewiesen. Mit der Vermögensgemeinschaft der Ehegatten hängt die Problematik einer gemeinsamen Wohnungsmiete, und zwar vor allem im Falle einer Genossenschaftswohnung, eng zusammen. Deswegen wird die Aufmerksamkeit auch dieser Problematik gewidmet, und zwar vor allem vom Gesichtspunkt der genossenschaftlichen Wohnungen, mit denen auch die Mitgliedschaft in einer Wohnungsgenossenschaft verbunden ist, was ein Eigentumsrecht von relativ hohem Wert bedeutet, dessen Schlichtung die Schlichtung des ganzen Gesamtgutes der Ehegatten direkt beeinflusst. Ausser gesetzlichen Prinzipien für Schlichtung der gemeinsamen Wohnungsmiete wird ein bedeutender Teil auch auf Problematik der Bewertung der mit der Mitgliedschaft in einer Wohnungsgenossenschaft verbundenen Rechte und Pflichten gerichtet, einschliesslich Anführung der Entstehungsgeschichte der Judikatur, die diese grundsätzliche Problematik betrifft. Der Bestandteil der Arbeit ist einen kurzen Vergleich mit der Regelung von güterrechtlichen Verhältnissen in Deutschland und Polen dar, also insgesamt mit Tschechien in drei mitteleuropäischen Ländern, die jedoch eine unterschiedliche Entwicklung durchgemacht haben.

Der zweite, abschliessende Teil beschäftigen sich mit der Bewertung aktuelle Regelungen des gesetzlichen Vermögenstandes zwischen Ehegatten und auch der Bewertung neues privatrechtliches kodex. Wichtiger Bestandteil dieser Teil sind die Erwägungen *de lege ferenda*.

Zum Schluss dieser Arbeit wird eine erhebliche Bedeutung von güterrechtlichen Beziehungen zwischen Ehegatten in der Rechtsordnung schlechthin abermalig festgestellt sowie auch die wichtige Rolle des Richters

bei Lösung und Vorbeugung von Streitigkeiten, die aus diesen Beziehungen folgen.

Klíčová slova

manželé, majetek

Keywords

husbands, property

Seznam literatury

I. Odborné publikace a komentované zákony

- Beitzke, G. Familienrecht. 25. Auflage. München : C. H. Beck, 1988
- Bureš, J., Drápal., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006
- Čížkovská, V. Socialistické právo manželské: (srovnávací studie). Praha: AUC UK, 1970
- Dvořák, J., Majetkové společenství manželů. Praha: ASPI, 2004
- Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 2. rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2007
- Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Praha : ASPI Publishing, s.r.o., 2005
- Eliáš, K., Zuklínová, M. Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha: Linde, 2001
- Eliáš, K., Havel, B. Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2009
- Gerloch, A. Teorie práva. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004
- Haderka, J. F. Základní rysy právní úpravy rodinného práva v posttotalitních státech střední a východní Evropy. Právní praxe, 1999
- Hurdík, J. Fiala, J. a kol. Občanské právo hmotné. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002
- Ignatowicz, J. Prawo rodzinne : zarys wykładu. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1987
- Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. 7. vydání. Praha : C.H. Beck, 2002
- Knapp, V., Gerloch A. Vědecké metody poznání práva. Praha : Ústav státní správy, 1983

- Kozák, J., Budín, P., Dadam, A., Pachel, L. Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Praha: ASPI, 2008
- Králíčková, Z. Autonomie vůle v rodinném právu v česko – italském porovnání. Brno : Masarykova univerzita Brno, 2003
- Králík, M. Podílové spoluvlastnictví v občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008
- Langenfeld, G. Handbuch der Eheverträge und Scheidungsvereinbarungen 2. Auflage. München : C.H.Beck, 1989
- Pelikánová, I., a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. přepracované vydání. Praha: Kodex Bohemia, 1998
- Planková, O. Společné majetkové práva manželů. Bratislava : Obzor, 1968
- Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha: Linde, 2000
- Radvanová, S. Zuklínová, M. Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva. Praha : C.H.Beck, 1999
- Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009
- Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 1. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009
- Telec, I. Metodika výkladu právních předpisů (Právně hermeneutické techniky). Brno : Karbo, s.r.o., 2001
- Wałachowski, W. Małżeństwo w świetle prawa. Warszawa : Książka i Wiedza, 1975

II. Odborné články

- Balák, F. K diskusi o zúžení společného jmění manželů. Ad Notam. 2009, č. 6

- Balák, F. Nejvyšší soud České republiky: K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním s manželů. Právní rozhledy. 2007, č. 21
- Baudyš, P. Vypořádání nemovitostí vyloučených ze společného jmění jeho zúžením. Bulletin advokacie, 1999, č. 8
- Bičovský, J. Některé poznámky k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Právní praxe, 1994, č. 4
- Brylowski, P. Przepisy Kodeksu spółek handlowych regulujące odpowiedzialność wspólników spółek osobowych za zobowiązania spółek w świetle norm regulujących małżeńską wspólność ustawową. Dostupný na adrese http://konf-ksh.prawo.uni.wroc.pl/referat/SO/Brylowski_Przemyslaw.pdf
- Burešová, E. Společné jmění manželů po prohlášení konkurzu. Právo a rodina, 2002, č. 4
- Drápal, L. Odporovatelnost. Justiční praxe, 2002, č. 5
- Dvořák, J. Zamyšlení nad právní úpravou společného jmění manželů. Soudní rozhledy. 2007, č. 12
- Dvořák, J. Spáčil, J. Předmět společného jmění manželů a způsoby jeho nabývání. Právní fórum, 2006, č. 12
- Dvořák, J. Spáčil, J. Společné jmění manželů, bezpodílové spoluvlastnictví manželů a podnikání. Právní fórum. 2006, č. 9
- Dvořák, J. Spáčil, J. Vypořádání společné jmění manželů v soudním řízení. Právní fórum, 2007, č. 7
- Dvořák, J. Wintrová, A. K právní odpovědnosti za závazky druhého manžela. Právní praxe, 1999, č. 9
- Dvořák, T. Společné jmění manželů a členský podíl v bytovém družstvu – některé otázky vzájemných vztahů. Obchodněprávní revue, 2010, č. 1
- Dvořáková Závodská, J. Patří obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným do společného jmění manželů? Právo a rodina, 2005, č. 12
- Eliáš, K. Rekodifikace občanského práva v postmoderní době. Právní rozhledy, 2008, č. 1

- Eliáš, K. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*, 2007, č. 4
- Erbsová, H. Daňová exekuce a společné jmění manželů. *Daňová a hospodářská kartotéka*, 2006, č. 2
- Fiala, J. K rozdílu mezi vypořádáním společného jmění manželů uzavřením dohody o vypořádání. *Právní rozhledy*, 1999, č. 2
- Fiala, J. Společné jmění manželů a jeho odraz v katastru nemovitostí. *Soudní rozhledy*, 2007, č. 12
- Haderka, J. F. K některým dalším poznatkům z aplikace § 24a zákona o rodině. *Právní praxe*, 1999, č. 9
- Haderka, J. F. Osobní a majetková práva manželů od účinnosti zákona č. 91/1998 Sb. *Právní praxe*, 1998, č. 9
- Haderka, J. F. Základní rysy právní úpravy rodinného práva v posttotalitních státech střední a východní Evropy. *Právní praxe*, 1999, č. 2-3
- Handlar, J. K právu bydlení manželů a jeho uplatnění při výpovědi z nájmu bytu podle § 711 odst. 2 písm. c) *ObčZ*. *Právní rozhledy*, 2007, č. 10
- Holub, O. Vypořádání obchodního podílu ve společnosti s r. o. po zániku manželství. *Právo a rodina*, 2002, č. 2
- Hrušáková, M., Fiala J. Několik úvah nad institutem majetkových vztahů mezi manžely. *Právník*, 1991, č. 2
- Chalupa, L. Některé otázky nájmu bytu manželů. *Právní fórum*, 2008, č. 10
- Chalupa, L. Vrácení plnění z neplatné či zrušené smlouvy manžely. *Právní rádce*, 2006, č. 5
- Chalupa, L. Vypořádání darovaného či zděděného členského podílu. *Právní rádce*, 2006, č. 10
- Chodurová, L. Několik informací o polském notářství. *Ad Notam*, 2005, č. 4
- Klička, O. Vypořádání společného jmění manželů po rozvodu manželství a dědické řízení. *Ad Notam*, 2006, č. 6

- Kopáč, L., Švestka, J. Obchodní podíl – bezpodílové spoluvlastnictví manželů a zástavní právo. Právní rozhledy, 1996, č. 9
- Korecká, V. Zánik práva společného nájmu bytu manželů – z judikatury Nejvyššího soudu. Soudní rozhledy, 2001, č. 2
- Kovářová, D. Společné jmění manželů a exekuce. Právo a rodina, 2007, č. 1
- Kozák, J. Průvodce dlužníka insolvenčním řízením. Právní fórum, 2008, č. 1
- Králíčková, Z. České rodinné právo po vstupu České republiky do Evropské unie. Právní rozhledy, 2005, č. 21
- Králík, M. Podílové spoluvlastnictví a společné jmění manželů (vybrané otázky vzájemných vztahů). Právní rozhledy, 2008, č. 21
- Králík, M. Řízení v oblasti věcných práv a tzv. peněžité náhrady a způsob jejich určování (vybrané otázky). Dostupné na:
<http://files.iudex.webnode.cz/200000001-234c324e6c/VP%202010%20-%20t%C3%A9ma%203.doc>
- Králík, M. Zamyšlení nad některými ustanoveními zákona o rodině z pohledu soudní praxe. Právní rozhledy, 2003, č. 6
- Krejčovský, O. Členský podíl v družstvu a společné jmění manželů. Ad Notam, 2005, č. 4
- Malenovský, R. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním s manželů. Právní rozhledy. 2008, č. 20
- Marešová, M. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. Ad Notam, 2007, č. 1
- Mašek D. Manželství a obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Právo a rodina, 2000, č. 2
- Pejšek, V. Vypořádání některých tzv. “ostatních majetkových práv“ ze společného jmění manželů. Právní rádce, 2005, č. 7
- Podaný, J. K náhradě tzv. investic v rámci vypořádání společného jmění manželů soudem. Právní rozhledy, 2008, č. 14

- Pokyny č. 13 Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Dostupné na:
http://www.cuzk.cz/Dokument.aspx?PRARESKOD=998&MENUID=10376&AKCE=DOC:10-POKYNY_CUZEK1
- Prudilová Koníčková, Z. Problematika společného jmění manželů po prohlášení konkurzu. *Právo a rodina*, 2001, č. 2
- Růžek, J. Vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů v konkurzním řízení. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 1
- Salač, J. Společné jmění manželů. *Právní praxe*, 1998, č. 9
- Součková K., Petrová R. Otázka aplikace nevyvratitelné právní domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 12
- Spáčil, J. Tři aktuální sporné otázky společného jmění manželů. *Soudní rozhledy*, 2008, č. 3
- Svoboda, K. Procesní nedůslednosti soudů ve sporech o vypořádání společného jmění manželů. *Právní fórum*, 2007, č. 7
- Štanclová, V. Ještě k diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad Notam*. 2010, č. 1
- Telec, I. O vládním návrhu nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, č. 19
- Vašíček, M., Dvořáček, D. Společné jmění manželů a vypořádání závazků. *Právní rozhledy*, 2004, č. 11
- Veselý, J. Co přináší novela občanského zákoníku do majetkových vztahů manželů? *Právní rozhledy*, 1998, č.6
- Vlasáková, L., Křížová, V. Modifikace rozsahu SJM a odpovědnost manželů za závazky. *Ad Notam*, 2004, č. 3

III. Judikatura

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12.6.1996 sp. zn. II. ÚS 219/95

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. II. ÚS 216/99

R 16/74
R 22/83
R 23/1989
R 24/1980
R 26/89
R 34/83
R 39/1974
R 42/72
R 43/2000
R 43/72
R 49/2001
R 70/1965
R 78/70

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 233/99

Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.4.1976, sp. zn. 3 Cz 32/76

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.1. 1989, sp. zn. 3 Cz 2/89

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 9. 1989, sp. zn. 3 Cz 45/89

Usnesení Nejvyššího soudu ze 1. 3. 1993, sp. zn. 3 Cdo 111/92

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 10. 1995, sp. zn.5 Cmo
604/1994

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.10.1996 sp. zn. 3 Cdon 231/96

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 3 Cdon 122/96

Rozsudek Nejvyššího soudu, ze dne 31. 3. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1260/97

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 1998, sp. zn. 22 Cdo 1622/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 1999, sp. zn. 26 Cdo 2517/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 1999, sp. z. 31 Cdo 1908/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 1999, sp. zn. 26 Cdo 1185/99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 1999, sp. zn. 26 Cdo 1428/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2574/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.4.2000, sp.zn. 21 Cdo 1774/99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 22 Cdo 952/1998
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2000, sp. zn. 22 Cdo 717/99
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1242/99
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/1999
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2244/99
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2289/99
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2001, sp. zn. 30 Cdo 726/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 629/2000
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2001, sp. zn. 30 Cdo 257/2001
Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1618/99
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99
Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 11. 2001, sp. zn.
25 Co 357/2001
Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 11. 2001, sp. zn.
20 Co 186/2001
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.3.2002, sp.zn. 20 Cdo 681/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 28 Cdo 555/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn.31 Cdo 2428/2000
Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. 1. 2003, sp. zn.
10 Co 39/2003
Usnesení Nejvyššího soudu Polské republiky ze dne 5.3.2003, sp. zn. III
CZP 99/02. Dostupné na [www. monitorprawnicy.pl](http://www.monitorprawnicy.pl)
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.7.2003, sp.zn. 20 Cdo 1284/2002
Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 10. 2003, sp. zn.
19 Co 452/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1191/2002
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2152/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1731/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2004, sp. zn. 22 Cdo 590/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2004, sp. zn. 22Cdo 2565/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1668/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1668/2003
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. 32 Odo 529/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2004 sp. zn. 22 Cdo 684/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo
1399/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 22 Cdo 900/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1119/2005
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 6. 2005, sp. zn. 14 Cmo
479/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1052/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 8. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2679/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu Polské republiky ze dne 5. 10. 2005, sp. zn.
IV CK 99/05. Dostupné na: [www. monitorprawnicy.pl](http://www.monitorprawnicy.pl)
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 103/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 3121/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 270/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2335/2005
Rozsudek nejvyššího soude ze dne 3. 10. 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2007, sp. zn. 22 Cdo 342/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3515/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1723/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2009, sp. zn. 22 Cdo 2302/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 22 Cdo 58/2009

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30.3.2009, sp. zn. 57 Co
564/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4208/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo
1192/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2614/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2010, sp. zn. 22 Cdo 5231/2008

IV. Internetové stránky

- 1) <http://www.hausinfo.ch/home/de/recht/eigentumsformen.html>
- 2) <http://www.mBank.cz>
- 3) <http://www.monitorprawniczy.pl>
- 4) <http://konf-ksh.prawo.uni.wroc.pl>
- 5) <http://iudex.webnode.cz/>

Obsah

Úvod	3
I. Manželské právo majetkové	8
1. Předmět společného jmění manželů	8
2. Nabývání majetku do společného jmění manželů.....	24
3. Spravování společného jmění manželů	36
4. Možnosti modifikace rozsahu společného jmění manželů	50
5. Další majetková práva v manželství	64
5.1. Majetek mimo společné jmění manželů	64
5.2. Společné členství manželů v bytovém družstvu	75
6. Zánik společného jmění manželů	91
7. Vypořádání společného jmění manželů	103
7.1. Vypořádání ex lege	103
7.2. Vypořádání dohodou	107
7.3. Vypořádání rozhodnutím soudu	113
II. Zhodnocení platné právní úpravy, úprava manželského práva majetkového v návrhu nového občanského zákoníku a úvahy de lege ferenda	138
Závěr	150
Cizojazyčné resumé	152
Klíčová slova	155
Seznam literatury	156
Obsah	166